หนังสือสวดมนต์

วัดหินหมากเป้ง

อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

หนังสือสวดมนต์

วัดหินหมากเป้ง

อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ.	๒๕๒๑			
พิมพ์ครั้งที่สอง	พ.ศ.	๒๕๒๔	จำนวน	๓,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สาม	พ.ศ.	๒๕๒๖	จำนวน	๒,๕๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สี่	พ.ศ.	๒๕๒๘	จำนวน	๓,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ห้า	พ.ศ.	๒๕๓๐	จำนวน	๓,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่หก	พ.ศ.	๒๕๓๕	จำนวน	๔,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่เจ็ด	พ.ศ.	๒๕๓๗	จำนวน	๓,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่แปด	พ.ศ.	๒๕๓๘	จำนวน	๕,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่เก้า	พ.ศ.	๒๕๓๙	จำนวน	๕,๐๐๐	เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด

๙-๑๒/๑๓ ซอยเสนานิคม ๑ ถนนพหลโยธิน ๓๒

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๕๖๑-๑๓๗๙, ๕๗๙-๒๙๕๗, ๙๔๑-๖๖๕๐-๑

แฟกซ์ : ๙๔๑-๖๖๕๒

ให้คิดดูจงดีว่า ธรรมวินัย กฎกติกา ระเบียบ ประเพณี ข้อวัตรทั้งหลาย ท่านตั้งไว้เพื่อเป็นเครื่องอบรมฝึกฝน กาย วาจา ใจ ของตนให้ดีขึ้นโดยลำดับ และมีไว้นานแล้ว ก่อนแต่เรายังไม่เข้ามาอบรมฝึกฝนเสียด้วยซ้ำ เราสมัครใจเลื่อมใสเห็นว่า เป็นหนทางที่ดีที่ถูกแล้ว จึงได้เข้ามาอบรมฝึกฝนโดยมิได้มีใครบังคับ

(พระราชนิโรธรังสี)

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๗

หนังสือสวดมนต์แปลของวัดหินหมากเป้ง พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชนผู้มีฉันทะในการท่องบทสวดมนต์สามารถเข้าใจในความหมายและพิจารณาธรรมตามบทที่สวดนั้นๆ ได้อย่างเข้าใจและซาบซึ้ง จึงมีผู้ศรัทธาขอพิมพ์แจกจ่ายเรื่อยมาเป็นลำดับจำนวนหลายครั้ง

ในครั้งนี้ คุณหญิงหิรัญ คุณเยาวลักษณ์ บรรจงปรุ พร้อมนายปธาน บุตรชาย และญาติ มีศรัทธาจัดพิมพ์ถวายจำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม ผู้เขียน ก็ยินดีเต็มใจและอนุโมทนาด้วยเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องด้วยหนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์มาหลายครั้งเป็นเวลานานแล้ว ย่อมมีข้อบกพร่องผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา ในครั้งนี้จึงได้ทำการตรวจชำระแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากพระมหาสมชาย ปณฺฑิโต (ป.ธ. ๙) ช่วยตรวจชำระให้

ขออนุโมทนาสาธุการแด่คณะเจ้าภาพที่มีศรัทธาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้แจกเป็นธรรมทาน ตลอดจนท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดพิมพ์หนังสือนี้จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี จงประสบประโยชน์อิฏฐวิบูลย์มนูญผลในสิ่งที่ตนปรารถนาจงทุกประการ.

พระราชนิโรธรังสี

(พระราชนิโรธรังสี)

๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๗

สารบาญ

	หน้า
กฎกติกา	ก
กิจวัตรของพระภิกษุ สามเณร	จ
ภาค ๑ คำทำวัตรเช้า-เย็น	
คำบูชาพระรัตนตรัย	๑
คำทำวัตรเช้า	๒
ปุพฺพภาคนมการ	๒
พุทฺธาภิถุติ	๓
ธมฺมาภิถุติ	๔
สงฺฆาภิถุติ	๕
รตนตฺตยปฺปณามคาถา	๗
สํเวควตฺถุปริทีปกปาฐ	๘
ธาตุปฏิกูลปจฺจเวกฺขณปาฐ	๑๓
ตํขณิกปจฺจเวกฺขณปาฐ	๑๗
อตีตปจฺจเวกฺขณปาฐ	๑๙
อภิณฺหปจฺจเวกฺขณ	๒๑
พฺรหฺมวิหารผรณ	๒๒
บทพิเศษ	๒๓
คำทำวัตรเย็น	๒๔
พุทฺธานุสฺสติ	๒๔
พุทฺธาภิคีติ	๒๕
ธมฺมานุสฺสติ	๒๗

หน้า

ธมฺมาภิคีติ ๒๘
สงฺฆานุสฺสติ ๓๐
สงฺฆาภิคีติ ๓๑

ภาค ๒ สวดมนต์พิเศษบางบท

ชุมนุมเทวดา ๓๓
ปุพฺพภาคนมการ ๓๔
สรณคมนปาจ ๓๕
สจฺจกิริยาคาถา ๓๖
มหาการุณิโกนาโถติอาทิกา คาถา ๓๗
เขมาเขมสรณคมนปริทีปิกา คาถา ๓๘
คารวกคาถา ๓๙
มิตฺตามิตฺตคาถา ๓๙
สมณสญฺญา ๓ ๔๐
สมณสญฺญา ๑๐ ๔๒
ทสธมฺม ๔๓
สีลุทฺเทสปาจ ๔๕
ตายนคาถา ๔๗
อริยสจฺจคาถา ๔๘
โอวาทปาฏิโมกฺขคาถา ๔๙
อารกฺขกมฺมฏฺฐาน ๕๐
ธมฺมุทฺเทส ๔ ๕๒
ภารสุตฺตคาถา ๕๒
ปรมพุทฺธภาสิตคาถา ๕๓

หน้า

ปจฺฉิมพุทฺโธวาทปาจ ๕๔

พระคาถาธรรมบรรยาย ๕๔

รตนตฺตยปฺปภาวาภิยาจนคาถา ๕๖

อนุสฺสรณปาจ ๕๗

กรณียเมตฺตสุตฺตคาถา ๕๙

ภทฺเทกรตฺตคาถา ๖๐

ปพฺพโตปมสุตฺตคาถา ๖๑

อริยธนคาถา ๖๒

นมัสการรอยพระพุทธบาท ๖๓

กายคตาสติภาวนา ๖๕

มรณสติกมฺมฏฺฐาน ๖๗

ขนฺธวิภชฺชน ๖๘

เทวตาอุยฺโยชนคาถา ๖๙

สพฺพปตฺติทานคาถา ๗๐

เทวตาทิปตฺติทานคาถา ๗๑

ติโลกวิชยราชปตฺติทานคาถา ๗๓

อุทฺทิสฺสนาธิฏฺฐานคาถา ๗๔

ภาคพิเศษ

เสวยวิมุตติสุข ๗๖

พุทธอุทาน ๗๗

ภาคผนวก

คำประกาศองค์อุโบสถ ๘๐

คำอาราธนาศีล ๕ ๘๒

หน้า
คำอาราธนาศีล ๘ ๘๓
คำอาราธนาอุโบสถศีล ๘๓
อฏฐจสิกขาปทปาจ ๘๔
อาราธนาธรรม ๘๕
คำประกาศตนเมื่อแสดงธรรมจบ ๘๖
อาราธนาปริตร ๘๘
บทพิจารณาสังขาร ๘๘

คำถวายทานในบางโอกาส

คำถวายสังฆทาน ๙๐
คำถวายสังฆทานอุทิศ ๙๐
คำถวายมตกภัต ๙๑
คำถวายสลากภัต ๙๑
คำถวายผ้าอาบน้ำฝน ๙๒
คำถวายผ้านุ่งห่ม (สะบง จีวร ที่ไม่ใช้เป็นผ้ากฐิน) ๙๓
คำถวายผ้ากฐิน ๙๓
คำถวายผ้าป่าบังสุกุล ๙๔
พิธีเข้าพรรษา ๙๔
วันเข้าพรรษา ๙๕
คำบูชาในวันมาฆปุณณมี ๙๗
คำบูชาในวันวิสาขปุณณมี ๙๙
คำบูชาในวันถวายพระเพลิง ๑๐๑
คำบูชาในวันอาสาฬหปุณณมี ๑๐๒
อนุโมทนาวิธี ๑๐๕
รายการสวดมนต์ประจำวัน วัดหินหมากเป้ง ๑๐๙

กฎกติกา

ภิกษุสามเณรทุกรูปต้องทำความเพียรภาวนาเป็นกิจวัตร และประพฤติตนให้สมกับสมณะสารูป ซึ่งเป็นที่รู้จักและเรียกกันทั่วไปว่า "พระกรรมฐาน"

๑) **ตอนเช้า** หลังรุ่งอรุณ เคาะระฆังสัญญาณ (เวลาเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล) ภิกษุสามเณรออกบิณฑบาตพร้อมกัน ผู้ใดเจ็บป่วยหรือผู้ที่ถืออดไม่ลงฉัน ให้รายงานต่อสงฆ์อาวุโส กลับมาแล้วให้ทุกรูปไปทำวัตรพร้อมกันในโบสถ์ ฉันจังหันเสร็จแล้วช่วยกันทำความสะอาดเก็บของไว้ที่เดิมให้เรียบร้อยแล้วจึงกลับกุฏิ หลังจากนั้นแล้วจะทำความเพียรภาวนา หรือดูหนังสือและท่องบทสวดมนต์หรือพระปาฏิโมกข์ แล้วแต่อัธยาศัย

ในระหว่างเข้าพรรษา มีการเปิดสอนและเรียนปริยัติธรรมเพื่อสอบนวกะนักธรรมตรี โท และเอก

๒) **ตอนบ่าย** เวลา ๑๕.๐๐ น. ช่วยกันปัดกวาดทำความสะอาดลานวัด

เวลา ๑๖.๐๐ น. ฉันน้ำร้อน น้ำชา หรือน้ำปานะที่ศาลา เสร็จแล้วเป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องช่วยกันทำเวร ตามตารางที่จัดไว้ ๓ วาระ คือ

ก. ทำความสะอาดศาลาแล้วปูอาสนะ เวรนี้ต้องคอยช่วยรับแขกด้วย

ข. ทำความสะอาดและจัดสิ่งของที่กุฏิท่านสมภาร

ค. ทำความสะอาดทั้งข้างนอก-ในโบสถ์และมณฑป

ง. ในระหว่างเข้าพรรษา เพิ่มเวรขนน้ำใส่ถังไว้ล้างบาตร (และถังหน้าส้วม) เมื่อเสร็จเรียบร้อยดีทุกอย่างแล้ว จึงกลับไปปัดกวาดลานกุฏิ สรงน้ำ ทำความเพียรภาวนา

๓) **ตอนค่ำ** มืดสนิทดีแล้ว เคาะระฆังสัญญาณ (เวลาเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล) ทุกรูปพร้อมกันทำวัตรค่ำที่ศาลา (วันพระทำในโบสถ์) สวดมนต์ตามตาราง แล้วสวดพระปาฏิโมกข์ท้ายสวดมนต์ได้มากน้อยเท่าใดก็ต้องสวด แล้วแต่เวลาและโอกาส เสร็จแล้วใครจะไปภาวนาหรือท่องจดจำก็แล้วแต่ ห้ามส่งเสียงดังเป็นการทำลายสมาธิของผู้อื่น อย่าได้คลุกคลีคุยสนุกกันเป็นหมู่พวก เป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

๔) **เวรศาลา** กลางคืนเวลา ๓.๐๐ น. (ตี ๓) เคาะระฆังสัญญาณปลุกทุกๆ คนให้ตื่นขึ้นทำความเพียรภาวนา เวลาเป็นของมีค่า หากไม่เจริญสมาธิภาวนาแล้ว ชีวิตของการบวชก็ปราศจากประโยชน์และผิดจากความประสงค์ของพระพุทธเจ้าอีกด้วย

ข้อควรรู้ เวรเฝ้าศาลากลางคืน อย่างน้อยต้องมีพระเณรไม่ต่ำกว่า ๓ รูป ผลัดกัน

สัญญาณกดกริ่งเรียก (ออด) ดังขึ้นที่ศาลาทิศตะวันออกเรียกจากมณฑป

ทิศตะวันตกเรียกจากกุฏิท่านอาจารย์ เสียงสั้นเป็นจังหวะเป็นเสียงเรียกเพื่อทำกิจธุระธรรมดา เสียงยาวเกิดอุบัติเหตุ

หลังจากเคาะระฆังแล้ว ทำความสะอาดและเตรียมอาสนะฉันเช่นเคย

๕) **ผู้ที่จะเข้ามาบวชในสำนักนี้** จะต้องฝึกหัดปฏิบัติอยู่ที่วัดก่อน เช่น รับประทานอาหารครั้งเดียวอย่างพระเณรและชีได้หรือไม่ประพฤติตามกฎกติกาและเข้ากับสังคมของวัดได้หรือไม่ ต้องนุ่งขาว

ห่มขาว รักษาศีล ๕ ศีล ๘ และท่องจำทำวัตรเช้า-เย็น คำขอบรรพชา-อุปสมบท ปฏิสังขา โยฯ อัชชะ มะยาฯ คำพินทุผ้าและคำวิกัปป์ เมตตาตนและเมตตาสัตว์ ให้ได้เสียก่อนแล้วจึงบวชได้

ถ้าเป็นข้าราชการลาบวช ต้องมาฝึกหัดอบรมที่วัดอย่างน้อย ๑๕ วัน ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา อย่างน้อยต้อง ๑ เดือนขึ้นไป หรือแล้วแต่ท่านสมภารจะพิจารณา

สำหรับสามเณรที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุตั้งแต่ ๓ พรรษาขึ้นไป ต้องท่องจำพระปาฏิโมกข์ให้ได้เสียก่อนจึงจะอุปสมบทให้

ภิกษุ สามเณร ชีปะขาว และฆราวาส ที่มาอยู่ในวัดนี้ ต้องรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ หรือศีล ๒๒๗ ตามชั้นภูมิของตน จะไปจะมาต้องกราบเรียนขออนุญาตจากท่านสมภารก่อน

๖) **ทุกคนต้องช่วยกันแบ่งเบาภาระของวัด** เช่น

ก. ใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะต้องใช้กระแสไฟฟ้าสูบขึ้นมาจากแม่น้ำโขง น้ำฝนสำหรับดื่มและประกอบอาหารตลอดทั้งปี ในฤดูแล้ง ผู้ที่อยู่ในวัยที่พอจะลงสรงหรืออาบน้ำที่แม่น้ำโขงได้ **โปรดช่วยตัวเอง**

ข. ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด ไม่ควรเปิดไฟทิ้งไว้ หรือเปิดไฟดูหนังสือจนม่อยหลับไป

ค. ช่วยรักษาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ของสงฆ์ อย่าใช้ทิ้งใช้ขว้าง ใช้แล้วให้ทำความสะอาดเก็บรักษาไว้ที่เดิม

ง. เวลาจะออกจากกุฏิ ควรปิดประตูหน้าต่างและใส่กุญแจให้เรียบร้อย เมื่อไม่อยู่หรือจะกลับ ให้ส่งมอบกุญแจต่อเจ้าหน้าที่

จ. ห้ามสุมไฟตามโคนต้นไม้

ฉ. หลังคาศาลาฉันเป็นที่รองรับน้ำฝนไว้ดื่มตลอดปี ห้ามทิ้งก้นบุหรี่ ขยะ ตลอดทั้งบ้วนน้ำลาย หรือถ่มเสมหะ (ขากเสลด)

ลงทางหน้าต่าง เวลามีอาคันตุกะมาพัก คอยช่วยกันแนะนำให้ใช้กระโถนด้วย

๗) **ข้อห้าม ห้ามเด็ดขาด พระ เณร ชีปะขาว และฆราวาสทั้งหมดในวัด**

ก. การทำนายหมอดู โดยตำรา ความรู้ หรือเกิดจากการภาวนาก็ตาม ห้ามเด็ดขาด

ข. หมอยา รับรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

ค. บอกใบ้ ให้เลขหวย

กฎกติกาของวัดทั้งหมดนี้ ย่อมมีทั้งข้อห้ามและข้ออนุญาต **เป็นการปลูกฝังให้ผู้ปฏิบัติได้มีนิสัยดีติดตัว** เป็นประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น หวังได้เลยว่าเวลาและชีวิตของการบวชไม่ไร้ประโยชน์สิ่งทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนี้ สรุปแล้วก็มีเพียง ๒ อย่าง คือ กิจวัตรและข้อวัตร ซึ่งสำคัญและจำเป็นที่ทุกคนควรทำ จะได้ผลกำไรคุ้มค่า ผู้ที่ไม่มีศรัทธาปัญญาที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมย่อมเป็นการยากที่จะเจริญอยู่กับหมู่คณะและสืบพระศาสนาได้ตลอดไป

กิจวัตรของพระภิกษุ สามเณร

บิณฑบาต ท่านอาจารย์	เวลา	๖.๓๐ น.	ที่โรงครัว
บิณฑบาต พระภิกษุ สามเณร	เวลา	๖.๐๐ น.	ที่หมู่บ้านใกล้เคียง
ทำวัตรเช้า	เวลา	๗.๐๐ น.	ในโบสถ์
ฉันจังหัน	เวลา	๗.๓๐ น.	ที่ศาลาใหญ่
การทำความสะอาดบริเวณวัด	เวลา	๑๕.๐๐ น.	
การฉันน้ำปานะ ที่ศาลาใหญ่	เวลา	๑๖.๐๐ น.	
ทำวัตรเย็นที่ศาลาใหญ่	เวลา	๑๙.๐๐ น.	

เฉพาะวันธรรมสวนะ

พระภิกษุ สามเณร รวมทำวัตรเย็นในโบสถ์ เวลา ๑๙.๐๐ น.

ฟังพระธรรมเทศนาท่านอาจารย์ ที่ศาลาใหญ่ เวลา ๒๐.๐๐ น.

ต่อจากนั้นนั่งสมาธิ ประมาณ ๓๐ นาที

วันนักขัตฤกษ์

มีการเวียนเทียนรอบโบสถ์ก่อนทำวัตรเย็น และมีการสวดประกาศ (ตามวันสำคัญนั้นๆ)

การเข้านมัสการท่านอาจารย์

ได้เฉพาะตามเวลาดังนี้

ตอนเช้า ที่ศาลาใหญ่ หลังเวลาเสร็จภัตตกิจแล้ว จนถึงเวลา ๙.๐๐ น.

ตอนบ่าย เริ่มแต่	เวลา ๑๓.๓๐ น.	ถึง ๑๔.๐๐ น.	๑ ครั้ง
	เวลา ๑๔.๓๐ น.	ถึง ๑๕.๐๐ น.	๑ ครั้ง
	เวลา ๑๕.๓๐ น.	ถึง ๑๖.๐๐ น.	๑ ครั้ง

ภาค ๑
คำทำวัตร เช้า-เย็น

คำบูชาพระรัตนตรัย

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา,	พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์, บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย, ได้ตรัสรู้ถูกถ้วนดีแล้ว
อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ อภิปูชยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น, ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้

(กราบพร้อมกัน ๑ ครั้ง)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,	พระธรรมคือศาสนา, อันพระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงไว้ดีแล้ว
อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ธมฺมํ อภิปูชยามิ.	ข้าพเจ้าบูชาซึ่งพระธรรมเจ้านั้น, ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้

(กราบพร้อมกัน ๑ ครั้ง)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟัง, คำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว
อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ สงฺฆํ อภิปูชยามิ.	ข้าพเจ้าบูชาซึ่งหมู่พระสงฆเจ้านั้น, ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้.

(กราบพร้อมกัน ๑ ครั้ง)

คำทำวัตรเช้า

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา, พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ.

(กราบ ๑ ครั้ง)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, ธมฺมํ นมสฺสามิ.

(กราบ ๑ ครั้ง)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สงฺฆํ นมามิ.

(กราบ ๑ ครั้ง)

ผู้เป็นหัวหน้ากล่าวแต่ผู้เดียว

ยมมฺห โข มยํ ภควนฺตํ สรณํ คตา, อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตา โย โน ภควา สตฺถา, ยสฺส จ มยํ ภควโต ธมฺมํ โรเจม; อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ สสทฺธมฺมํ สสาวกสงฺฆํ อภิปูชยาม

เราเป็นผู้ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดเป็นสรณะ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดเป็นศาสดาของเรา และเราย่อมชอบใจธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด เราตั้งใจบูชาซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น พร้อมทั้งพระสัทธรรมและพระสงฆ์ด้วยสักการะเหล่านี้

ปุพพภาคนมการ

(กล่าวนำ) ***หนฺทหานิ มยนฺตํ ภควนฺตํ วาจาย อภิคุตุํ ปุพฺพภาคนมการํ กโรม เส***

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส	ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น

(กล่าว ๓ ครั้ง)

พุทฺธาภิถุติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ พุทฺธาภิถุตึ กโรม เส***

โย โส ตถาคโต	พระตถาคตเจ้านั้น พระองค์ใด
อรหํ	เป็นผู้ไกลจากกิเลส (เป็นพระอรหันต์)
สมฺมาสมฺพุทฺโธ,	เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง (เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนดีแล้ว)
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน	เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ (ทรงเป็นผู้ประกอบด้วยวิชชา ๓-๘ และจรณะ ๑๕)
สุคโต	เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี
โลกวิทู,	เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ	เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างไม่มี (ใครยิ่งกว่า) ผู้อื่นยิ่งกว่า
สตฺถา เทวมนุสฺสานํ	เป็นครูผู้สอนของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย
พุทฺโธ	เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม
ภควา;	เป็นผู้จำแนกธรรม สั่งสอนสัตว์ มีความเจริญ
โย อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ,	พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด ทรงทำความดับทุกข์ให้แจ้งด้วยพระปัญญาอันยิ่งเองแล้ว ทรงสอนโลกนี้ พร้อมทั้งเทวดามารพรหม

สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทสิ,	และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณะพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ให้รู้ตาม
โย ธมฺมํ เทเสสิ	พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด ทรงแสดงซึ่งธรรมแล้ว
อาทิกลฺยาณํ	ไพเราะในเบื้องต้น
มชฺเฌกลฺยาณํ	ไพเราะในท่ามกลาง
ปริโยสานกลฺยาณํ,	ไพเราะในที่สุด
สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสสิ,	ทรงประกาศพรหมจรรย์ คือแบบแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ (คำอธิบาย) พร้อมทั้งพยัญชนะ (หัวข้อ)
ตมหํ ภควนฺตํ อภิปูชยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ตมหํ ภควนฺตํ สิรสา นมามิ,	ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า

(กราบรำลึกถึงพระพุทธคุณ)

ธมฺมาภิถุติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ธมฺมาภิถุตึ กโรม เส***

โย โส สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,	พระธรรมนั้นใดอันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว

สนฺทิฏฺฐิโก	เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษา และปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง
อกาลิโก	เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ โดยไม่จำกัดกาล
เอหิปสฺสิโก	เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า จงมาดูเถิด
โอปนยิโก,	เป็นสิ่งที่พึงน้อมเข้ามาใส่ตัว
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ,	เป็นสิ่งที่ผู้รู้พึงรู้ได้เฉพาะตน
ตมหํ ธมฺมํ อภิปูชยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งพระธรรมนั้น
ตมหํ ธมฺมํ สิรสา นมามิ,	ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระธรรมนั้นด้วยเศียรเกล้า

(กราบรำลึกถึงพระธรรมคุณ)

สงฺฆาภิถุติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ สงฺฆาภิถุตึ กโรม เส***

โย โส สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นหมู่ใดปฏิบัติดีแล้ว
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใดปฏิบัติตรงแล้ว
ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติเป็นธรรม (เพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์) แล้ว

สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติชอบ (สมควร) แล้ว
ยทิทํ	ได้แก่บุคคลเหล่านี้ คือ
จตฺตาริ ปุริสยุคานิ	คู่แห่งบุรุษ ๔
อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา,	ตัวบุรุษบุคคล ๘
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ,	นี่แหละสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระ-ภาคเจ้า
อาหุเนยฺโย	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา
ปาหุเนยฺโย	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ
ทกฺขิเณยฺโย	เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน
อญฺชลิกรณีโย,	เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส,	เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า
ตมหํ สงฺฆํ อภิปูชยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งพระสงฆ์หมู่นั้น
ตมหํ สงฺฆํ สิรสา นมามิ,	ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระสงฆ์หมู่นั้น ด้วยเศียรเกล้า

(กราบรำลึกถึงพระสังฆคุณ)

รตนตฺตยปฺปณามคาถา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ รตนตฺตยปฺปณามคาถาโย เจว สํเวค-วตฺถุปริทีปกปาฐญฺจ ภณาม เส***

พุทฺโธ สุสุทฺโธ	พระพุทธเจ้าผู้บริสุทธิ์
กรุณามหณฺณโว,	มีพระกรุณาดุจห้วงมหรรณพ
โยจฺจนฺตสุทฺธพฺพรญาณโลจโน,	พระองค์ใดมีพระเนตร คือ ญาณอันประเสริฐหมดจดถึงที่สุด
โลกสฺส ปาปูปกิเลสฆาตโก,	เป็นผู้ฆ่าเสียซึ่งบาป และอุปกิเลสของโลก (เป็นผู้กำจัดความชั่วอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของโลก)
วนฺทามิ พุทฺธํ อหมาทเรน ตํ	ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นโดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ
ธมฺโม ปทีโป วิย ตสฺส สตฺถุโน,	พระธรรมของพระศาสดา สว่างรุ่งเรืองเปรียบดวงประทีป
โย มคฺคปากามตเภทภินฺนโก,	จำแนกประเภท คือ มรรค, ผล, นิพพาน ส่วนใด
โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถทีปโน,	ซึ่งเป็นโลกุตตรธรรม และส่วนใดที่ชี้แนวแห่งโลกุตตรธรรมนั้น
วนฺทามิ ธมฺมํ อหมาทเรน ตํ,	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น โดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ
สงฺโฆ สุเขตฺตาภฺยติเขตฺต-สญฺญิโต,	พระสงฆ์เป็นนาบุญอันยิ่งใหญ่กว่านาบุญอันดีทั้งหลาย

โย ทิฏฺฐสนฺโต	เป็นผู้เห็นพระนิพพาน (เห็นธรรมอันสงบแล้ว)
สุคตานุโพธโก,	ตรัสรู้ตามพระสุคต หมู่ใด
โลลปฺปหีโน	เป็นผู้ละกิเลสเครื่องโลเล
อริโย	เป็นพระอริยเจ้า
สุเมธโส,	มีปัญญาดี
วนฺทามิ สงฺฆํ อหมาทเรน ตํ,	ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์นั้น โดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ
อิจฺเจวเมกนฺตภิปูชเนยฺยกํ, วตฺถุตฺตยํ วนฺทยตาภิสงฺขตํ,	บุญใด อันข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งวัตถุทั้งสาม คือ พระรัตนตรัย อันเป็นที่พึ่ง
ปุญฺญํ มยา ยํ มม สพฺพุปทฺทวา,	ควรบูชายิ่งโดยส่วนเดียว ได้กระทำแล้วเป็นอย่างยิ่งเช่นนี้ ขออุปัทวะ (ความชั่ว) ทั้งหลายทั้งปวง จงอย่ามีแก่ข้าพเจ้าเลย
มา โหนฺตุ เว ตสฺส ปภาวสิทฺธิยา.	ด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ความสำเร็จอันเกิดจากบุญนั้น

สํเวควตฺถุปริทีปกปาฐ

อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปนฺโน	พระตถาคตเจ้าเกิดขึ้นแล้วในโลกนี้
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ,	เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง
ธมฺโม จ เทสิโต นิยฺยานิโก	และพระธรรมที่ทรงแสดง เป็นธรรมเครื่องออกจากทุกข์

อุปสมิโก ปรินิพฺพานิโก	เป็นเครื่องสงบกิเลส เป็นไปเพื่อปรินิพพาน
สมฺโพธคามี สุคตปฺปเวทิโต,	เป็นไปเพื่อความรู้พร้อม เป็นธรรมอันพระสุคตทรงประกาศแล้ว
มยนฺตํ ธมฺมํ สุตฺวา	เราทั้งหลายเมื่อได้ฟังธรรมนั้นแล้ว
เอวํ ชานาม,	จึงได้รู้อย่างนี้ว่า
ชาติปิ ทุกฺขา	ความเกิดก็เป็นทุกข์
ชราปิ ทุกฺขา	ความแก่ก็เป็นทุกข์
มรณมฺปิ ทุกฺขํ,	ความตายก็เป็นทุกข์
โสกปริเทวทุกฺข-โทมนสฺสุปายาสาปิ ทุกฺขา,	ความโศกา ความร่ำไร รำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจก็เป็นทุกข์
อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข	ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นทุกข์
ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข	ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นทุกข์
ยมฺปิจฺฉํ, น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ,	มีความปรารถนาสิ่งใด ไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์
สงฺขิตฺเตน	ว่าโดยย่อ
ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา,	อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์
เสยฺยถีทํ,	ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ
รูปูปาทานกฺขนฺโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือรูป
เวทนูปาทานกฺขนฺโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือเวทนา

สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือสัญญา
สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือสังขาร
วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ,	ขันธ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือวิญญาณ
เยสํ ปริญฺญาย,	เพื่อให้สาวกกำหนดรอบรู้ อุปาทาน-ขันธ์ เหล่านี้
ธรมาโน โส ภควา,	จึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่
เอวํ พหุลํ สาวเก วิเนติ,	ย่อมทรงแนะนำสาวกทั้งหลาย เช่นนี้เป็นส่วนมาก
เอวํ ภาคา จ ปนสฺส ภควโต สาวเกสุ อนุสาสนี,	อนึ่ง คำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมเป็นไปในสาวกทั้งหลาย
พหุลา ปวตฺตติ,	ส่วนมาก มีส่วนคือการจำแนกอย่างนี้ว่า
รูปํ อนิจฺจํ,	รูปไม่เที่ยง
เวทนา อนิจฺจา,	เวทนาไม่เที่ยง
สญฺญา อนิจฺจา,	สัญญาไม่เที่ยง
สงฺขารา อนิจฺจา,	สังขารไม่เที่ยง
วิญฺญาณํ อนิจฺจํ,	วิญญาณไม่เที่ยง
รูปํ อนตฺตา,	รูปไม่ใช่ตัวตน
เวทนา อนตฺตา,	เวทนาไม่ใช่ตัวตน
สญฺญา อนตฺตา,	สัญญาไม่ใช่ตัวตน
สงฺขารา อนตฺตา,	สังขารไม่ใช่ตัวตน

วิญฺญาณํ อนตฺตา,	วิญญาณไม่ใช่ตัวตน
สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา,	สังขารทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยง
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ,	ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่ใช่ตัวตน ดังนี้
เต[๑] (ตา) มยํ,	พวกเราทั้งหลาย
โอติณฺณามฺห ชาติยา ชรามรเณน, โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ,	เป็นผู้อันความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ความร่ำไร รำพัน ความทุกข์ ความเสียใจ ความคับแค้นใจ ครอบงำแล้ว (เป็นผู้ถูกครอบงำ โดย....แล้ว)
ทุกฺโขติณฺณา	เป็นผู้ถูกความทุกข์ครอบงำแล้ว
ทุกฺขปเรตา,	เป็นผู้มีทุกข์เป็นไปในเบื้องหน้าแล้ว
อปฺเปวนามิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ,	ทำไฉน การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ จะพึงปรากฏชัด แก่เราได้ ดังนี้

(สำหรับคฤหัสถ์สวดต่อ)

จิรปรินิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตํ สรณํ คตา,	เราทั้งหลายขอถึงซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพานนานแล้ว เป็นสรณะ
ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ,	พร้อมทั้งถึงซึ่งพระธรรม ถึงซึ่งพระสงฆ์ด้วย

---

๑. สตรีพึงว่า ตา **มยํ**

ตสฺส ภควโต สาสนํ	จักทำในใจอยู่ ปฏิบัติตามอยู่ ซึ่ง
ยถาสติ ยถาพลํ มนสิกโรม	คำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
อนุปฏิปชฺชาม,	ตามสติกำลัง
สา สา โน ปฏิปตฺติ,	ขอให้การปฏิบัตินั้นๆ ของเราทั้งหลาย
อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส	จงเป็นไปเพื่ออันกระทำที่สุดแห่งกอง
อนฺตกิริยาย สํวตฺตตุ.	ทุกข์ทั้งสิ้นนี้เทอญ.

(สำหรับภิกษุสามเณรสวดต่อ)

จิรปรินิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตํ,	เราอุทิศเฉพาะพระผู้มีพระภาคอร-
อุทฺทิสฺส อรหนฺตํ	หันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ปรินิพพาน
สมฺมาสมฺพุทฺธํ,	นานแล้ว พระองค์นั้น,
สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ	มีศรัทธา ออก (บวช) จากเรือนเป็น
ปพฺพชิตา, ตสฺมึ ภควติ	อนาคาริกะ ประพฤติพรหมจรรย์
พฺรหฺมจริยํ จราม,	ในพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น,
ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชีวสมาปนฺนา[๑],	ถึงพร้อมแล้วด้วยสิกขาสาชีพของภิกษุทั้งหลาย,
ตํ โน พฺรหฺมจริยํ,	ขอพรหมจรรย์ของเราทั้งหลายนั้น
อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส	จงเป็นไปเพื่ออันกระทำที่สุด
อนฺตกิริยาย สํวตฺตตุ.	แห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้เทอญ.

---

๑. สามเณรพึงเว้น "**ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชีวสมาปนฺนา**"

ธาตุปฏิกูลปจฺจเวกฺขณปาฐ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ธาตุปฏิกูลปจฺจเวกฺขณปาฐํ ภณาม เส***

ข้อว่าด้วยจีวร

ยถาปจฺจยํ ปวตฺตมานํ ธาตุมตฺตเมเวตํ	สิ่งนี้ นี่เป็นสักว่าธาตุ ตามธรรมชาติเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิตย์
ยทิทํ จีวรํ,	สิ่งนี้ คือจีวร
ตทุปภุญฺชโก จ ปุคฺคโล,	และคนผู้ใช้สอยจีวรนั้น
ธาตุมตฺตโก	เป็นสักว่าธาตุตามธรรมชาติ
นิสฺสตฺโต	มิได้เป็นสัตว์อันยั่งยืน
นิชฺชีโว	มิได้เป็นชีวะอันเป็นบุรุษบุคคล
สุญฺโญ,	ว่างเปล่าจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน
(อิติ จีวเร ธาตุโส ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาจีวรโดยความเป็นธาตุอย่างนี้)
สพฺพานิ ปน อิมานิ จีวรานิ อชิคุจฺฉนิยานิ,	ก็จีวรทั้งหมดนี้ ไม่เป็นของน่าเกลียดมาแต่เดิม
อิมํ ปูติกายํ ปตฺวา,	ครั้นมาถูกเข้ากับกายอันเน่าอยู่เป็นนิจนี้แล้ว
อติวิย ชิคุจฺฉนิยานิ ชายนฺติ,	ย่อมกลายเป็นของน่าเกลียดยิ่งไปด้วยกัน

(อิติ จีวเรสุ ปฏิกูลโต ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ) | (พึงพิจารณาจีวรโดยความเป็นของปฏิกูลอย่างนี้)

ข้อว่าด้วยบิณฑบาต

ยถาปจฺจยํ ปวตฺตมานํ ธาตุมตฺตเมเวตํ	สิ่งนี้ นี่เป็นสักว่าธาตุ ตามธรรมชาติเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิตย์
ยทิทํ ปิณฺฑปาโต,	สิ่งนี้คือบิณฑบาต
ตทุปภุญฺชโก จ ปุคฺคโล,	และคนผู้บริโภคบิณฑบาตนั้น,
ธาตุมตฺตโก	เป็นสักว่าธาตุตามธรรมชาติ
นิสฺสตฺโต	มิได้เป็นสัตว์อันยั่งยืน
นิชฺชีโว	มิได้เป็นชีวะอันเป็นบุรุษบุคคล
สุญฺโญ,	ว่างเปล่าจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน
(อิติ ปิณฺฑปาเต ธาตุโส ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาบิณฑบาต โดยความเป็นธาตุอย่างนี้)
สพฺโพ ปนายํ ปิณฺฑปาโต อชิคุจฺฉนิโย,	ก็บิณฑบาตทั้งหมดนี้ ไม่เป็นของน่าเกลียดมาแต่เดิม
อิมํ ปูติกายํ ปตฺวา,	ครั้นมาถูกเข้ากับกายอันเน่าอยู่เป็นนิจนี้แล้ว
อติวิย ชิคุจฺฉนิโย ชายติ,	ย่อมกลายเป็นของน่าเกลียดยิ่งไปด้วยกัน
(อิติ ปิณฺฑปาเต ปฏิกูลโต ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาบิณฑบาตโดยความเป็นของปฏิกูลอย่างนี้.)

ข้อว่าด้วยเสนาสนะ

ยถาปจฺจยํ ปวตฺตมานํ ธาตุมตฺตเมเวตํ	สิ่งนี้ นี่เป็นสักว่าธาตุ ตามธรรมชาติเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิตย์
ยทิทํ เสนาสนํ,	สิ่งนี้ คือเสนาสนะ
ตทุปภุญฺชโก จ ปุคฺคโล,	และคนผู้ใช้สอยเสนาสนะนั้น
ธาตุมตฺตโก	เป็นสักว่าธาตุตามธรรมชาติ
นิสฺสตฺโต	มิได้เป็นสัตว์อันยั่งยืน
นิชฺชีโว	มิได้เป็นชีวะอันเป็นบุรุษบุคคล
สุญฺโญ,	ว่างเปล่าจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน
(อิติ เสนาสเน ธาตุโส ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาเสนาสนะโดยความเป็นธาตุอย่างนี้)
สพฺพานิ ปน อิมานิ เสนาสนานิ อชิคุจฺฉนิยานิ,	ก็เสนาสนะทั้งหมดนี้ ไม่เป็นของน่าเกลียดมาแต่เดิม
อิมํ ปูติกายํ ปตฺวา,	ครั้นมาถูกเข้ากับกายอันเน่าอยู่เป็นนิจนี้แล้ว
อติวิย ชิคุจฺฉนิยานิ ชายนฺติ,	ย่อมกลายเป็นของน่าเกลียดยิ่งไปด้วยกัน
(อิติ เสนาสเนสุ ปฏิกูลโต ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาเสนาสนะโดยความเป็นของปฏิกูล อย่างนี้)

ข้อว่าด้วยคิลานเภสัช

ยถาปจฺจยํ ปวตฺตมานํ ธาตุมตฺตเมเวตํ	สิ่งนี้ นี่เป็นสักว่าธาตุ ตามธรรมชาติเท่านั้น กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิตย์

ยทิทํ คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขาโร,	สิ่งนี้ คือเภสัชบริขารอันเกื้อกูลแก่คนไข้
ตทุปภุญฺชโก จ ปุคฺคโล,	และคนผู้บริโภคเภสัชบริขารนั้น
ธาตุมตฺตโก	เป็นสักว่าธาตุตามธรรมชาติ
นิสฺสตฺโต	มิได้เป็นสัตว์อันยั่งยืน
นิชฺชีโว	มิได้เป็นชีวะอันเป็นบุรุษบุคคล
สุญฺโญ,	ว่างเปล่าจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน
(อิติ คิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขาเร ธาตุโส ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาเภสัชบริขารอันเกื้อกูลแก่คนไข้ โดยความเป็นธาตุอย่างนี้)
สพฺโพ ปนายํ คิลานปจฺจย-เภสชฺชปริกฺขาโร อชิคุจฺฉนิโย,	ก็คิลานเภสัชบริขารทั้งหมดนี้, ไม่เป็นของน่าเกลียดมาแต่เดิม
อิมํ ปูติกายํ ปตฺวา	ครั้นมาถูกเข้ากับกายอันเน่าอยู่เป็นนิจนี้แล้ว
อติวิย ชิคุจฺฉนิโย ชายติ,	ย่อมกลายเป็นของน่าเกลียดยิ่งไปด้วยกัน
(อิติ คิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขาเร ปฏิกูลโต ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ)	(พึงพิจารณาเภสัชบริขารอันเกื้อกูลแก่คนไข้ โดยความเป็นของปฏิกูลอย่างนี้.)

ตังขณิกปัจจเวกขณปาฐ

(กล่าวนำ) หนฺท มยํ ตํขณิกปจฺจเวกฺขณปาฐํ ภณาม เส

ข้อว่าด้วยจีวร

ปฏิสงฺขา โยนิโส จีวรํ ปฏิเสวามิ,	เราย่อมพิจารณาโดยแยบคายแล้ว นุ่งห่มจีวร
ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย,	เพียงเพื่อบำบัดความหนาว
อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย,	เพื่อบำบัดความร้อน
ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ ปฏิฆาตาย,	เพื่อบำบัดสัมผัส อันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย
ยาวเทว หิริโกปินปฏิจฺฉาทนตฺถํ.	เพียงเพื่อปกปิดอวัยวะอันให้เกิดความละอาย

ข้อว่าด้วยบิณฑบาต

ปฏิสงฺขา โยนิโส ปิณฺฑปาตํ ปฏิเสวามิ,	เราย่อมพิจารณาโดยแยบคายแล้ว ฉันบิณฑบาต
เนว ทวาย	ไม่ให้เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน
น มทาย	ไม่ให้เป็นไปเพื่อความเมามันเกิดกำลังพลังแรงกาย
น มณฺฑนาย	ไม่ให้เป็นไปเพื่อประดับ
น วิภูสนาย,	ไม่ให้เป็นไปเพื่อตกแต่ง

ยาวเทว	แต่ให้เป็นไปเพียงเพื่อ
อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา	ความตั้งอยู่ได้แห่งกายนี้
ยาปนาย	เพื่อความเป็นไปได้ของอัตภาพ
วิหึสุปรติยา	เพื่อความสิ้นไปแห่งความลำบากทางกาย
พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย,	เพื่ออนุเคราะห์แก่การประพฤติพรหมจรรย์
อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ,	ด้วยการทำอย่างนี้ เราย่อมระงับเสียได้ซึ่งทุกขเวทนาเก่า คือ ความหิว และไม่ทำทุกขเวทนาใหม่ให้เกิดขึ้น
ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ.	ความเป็นไปโดยสะดวกแห่งอัตภาพนี้ด้วย ความเป็นผู้หาโทษมิได้ด้วย และความเป็นอยู่โดยผาสุกด้วยจักมีแก่เรา ดังนี้

ข้อว่าด้วยเสนาสนะ

ปฏิสงฺขา โยนิโส เสนาสนํ ปฏิเสวามิ,	เราย่อมพิจารณาโดยแยบคายแล้ว ใช้สอยเสนาสนะ
ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย,	เพียงเพื่อบำบัดความหนาว
อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย,	เพื่อบำบัดความร้อน
ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ ปฏิฆาตาย,	เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย
ยาวเทว อุตุปริสฺสยวิโนทนํ ปฏิสลฺลานารามตฺถํ.	เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายเพราะฤดูอันจะพึงมีจากดินฟ้าอากาศ และเพื่อความเป็นผู้ยินดีอยู่ได้ในที่หลีกเร้นสำหรับภาวนา

ข้อว่าด้วยคิลานเภสัช

ปฏิสงฺขา โยนิโส คิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ ปฏิเสวามิ,	เราพิจารณาโดยแยบคายแล้ว บริโภคเภสัชบริขาร อันเกื้อกูลแก่คนไข้
ยาวเทว อุปฺปนฺนานํ เวยฺยาพาธิกานํ เวทนานํ ปฏิฆาตาย, อพฺยาปชฺฌปรมตายาติ,	เพียงเพื่อบำบัดทุกขเวทนา มีอาพาธต่างๆ อันบังเกิดขึ้นแล้ว เพื่อความเป็นผู้ไม่มีโรคเบียดเบียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

อตีตปจฺจเวกฺขณปาฐ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ อตีตปจฺจเวกฺขณปาฐํ ภณาม เส***

อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา ยํ จีวรํ ปริภุตฺตํ,	จีวรใด อันเราไม่ได้พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ในวันนี้,
ตํ ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย, อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย, ฑํสมกสวาตาตปสิรึสปสมฺผสฺสานํ ปฏิฆาตาย,	จีวรนั้น เราบริโภคแล้วเพียงเพื่อบำบัดหนาว, เพื่อบำบัดร้อน, เพื่อบำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย
ยาวเทว หิริโกปินปฏิจฺฉาทนตฺถํ.	เพียงเพื่อปกปิด อวัยวะที่ยั่วความอาย
อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา โย ปิณฺฑปาโต ปริภุตฺโต,	บิณฑบาตใด อันเราไม่ได้พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ในวันนี้,
โส เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย,	บิณฑบาตนั้น อันเราบริโภคแล้ว ไม่เพื่อเล่น ไม่เพื่อเมา ไม่เพื่อสดใส ไม่เพื่อเปล่งปลั่ง.

ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหึสุปรติยา พฺรหฺม-จริยานุคฺคหาย,	เพียงเพื่อตั้งอยู่แห่งกายนี้ เพื่อให้ชีวิตเป็นไป เพื่อระงับความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์,
อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ	ด้วยคิดว่าเราย่อมระงับเวทนาเก่าเสียได้ด้วย จักไม่ยังเวทนาใหม่ให้เกิดขึ้นได้ด้วย,
ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ.	ความเป็นไป ความหาโทษมิได้ ความอยู่ผาสุกของเรา จักมีด้วยเพราะอย่างนี้.
อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา ยํ เสนาสนํ ปริภุตฺตํ,	เสนาสนะใด อันเราไม่ได้พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ในวันนี้
ตํ ยาวเทว สีตสฺส ปฏิฆาตาย, อุณฺหสฺส ปฏิฆาตาย, ฑํสมกสวาตาตปสิรึสป-สมฺผสฺสานํ ปฏิฆาตาย,	เสนาสนะนั้น อันเราบริโภคแล้ว เพียงเพื่อบำบัดหนาว, เพื่อบำบัดร้อน, เพื่อบำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย
ยาวเทว อุตุปริสฺสยวิโนทนํ ปฏิสลฺลานารามตฺถํ.	เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายแต่ฤดูเสีย และชอบในอันหลีกเร้น.
อชฺช มยา อปจฺจเวกฺขิตฺวา โย คิลานปจฺจยเภสชฺช-ปริกฺขาโร ปริภุตฺโต,	ยาปรุงเป็นปัจจัยสำหรับคนไข้ใดอันเรามิได้พิจารณาแล้ว บริโภคแล้ว ในวันนี้,
โส ยาวเทว อุปฺปนฺนานํ เวยฺยาพาธิกานํ เวทนานํ ปฏิฆาตาย อพฺยาปชฺฌ-ปรมตายาติ.	ยาปรุงนั้น เราบริโภคแล้ว เพื่อบำบัดเวทนา มีอาพาธต่างๆ เป็นมูล อันเกิดขึ้นแล้ว เพื่อเป็นผู้หาความลำบากมิได้ เป็นอย่างยิ่ง.

อภิณฺหปจฺจเวกฺขณ

ชราธมฺโมมฺหิ ชรํ อนตีโต,	เรามีความแก่เป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความแก่ไปไม่ได้
พฺยาธิธมฺโมมฺหิ พฺยาธึ อนตีโต,	เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปไม่ได้
มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตีโต,[๑]	เรามีความตายเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้
สพฺเพหิ เม ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วินาภาโว,	เราจะละเว้นเป็นต่างๆ คือว่าจะต้องพลัดพรากจากของรัก ของเจริญใจทั้งสิ้นไป
กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท กมฺมโยนิ กมฺมพนฺธุ กมฺมปฏิสรโณ,	เรามีกรรมเป็นของๆ ตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นผู้ติดตาม มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ,	เราจักทำกรรมอันใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาป เราจักเป็นทายาท คือว่าจะต้องได้รับผลของกรรมนั้นสืบไป
เอวํ อมฺเหหิ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ.	เราทั้งหลายควรพิจารณาอย่างนี้ทุกวันๆ เถิด.

---

๑. สตรีพึงว่า **อนตีตา**

พฺรหฺมวิหารผรณ

อหํ สุขิโต โหมิ,	ขอข้าพเจ้าจงมีความสุข
นิทฺทุกฺโข โหมิ,	จงเป็นผู้ปราศจากทุกข์
อเวโร โหมิ,	จงเป็นผู้ปราศจากเวร
อพฺยาปชฺโฌ โหมิ,	จงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน
อนีโฆ โหมิ,	จงเป็นผู้ไม่มีทุกข์กายทุกข์ใจ
สุขี อตฺตานํ ปริหรามิ,	รักษาตนให้มีความสุขเถิด
สพฺเพ สตฺตา สุขิตา โหนฺตุ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ถึงความสุข
สพฺเพ สตฺตา อเวรา โหนฺตุ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่มีเวร
สพฺเพ สตฺตา อพฺยาปชฺฌา โหนฺตุ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนกัน
สพฺเพ สตฺตา อนีฆา โหนฺตุ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่มีทุกข์กายทุกข์ใจ
สพฺเพ สตฺตา สุขี อตฺตานํ ปริหรนฺตุ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงรักษาตนให้อยู่เป็นสุขเถิด
สพฺเพ สตฺตา	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจนฺตุ,	จงพ้นจากทุกข์ทั้งมวลเถิด
สพฺเพ สตฺตา	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
ลทฺธสมฺปตฺติโต มา วิคจฺฉนฺตุ,	จงอย่าไปปราศจากสมบัติอันตนได้แล้วเถิด
สพฺเพ สตฺตา	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

กมฺมสฺสกา	มีกรรมเป็นของๆ ตน
กมฺมทายาทา	มีกรรมเป็นผู้ให้ผล
กมฺมโยนี	มีกรรมเป็นแดนเกิด
กมฺมพนฺธู	มีกรรมเป็นผู้ติดตาม
กมฺมปฏิสรณา,	มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
ยํ กมฺมํ กริสฺสนฺติ	จักทำกรรมอันใดไว้
กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา	เป็นบุญหรือเป็นบาป
ตสฺส ทายาทา ภวิสฺสนฺติ.	จักเป็นทายาท คือว่า จักต้องได้รับผลของกรรมนั้นสืบไป

บทพิเศษ

สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน,	ขอปวงสัตว์ทั้งหลาย จงเป็นผู้ไม่มีเวรต่อกัน เป็นผู้ดำรงชีพอยู่เป็นสุขทุกเมื่อเถิด
กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหํ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต.	ขอสัตว์ทั้งสิ้นนั้น จงเป็นผู้มีส่วนได้เสวยผลบุญ อันข้าพเจ้าได้บำเพ็ญแล้วนั้น เทอญ

คำทำวัตรเย็น

(คำบูชาพระรัตนตรัย และปุพพภาคนมการ ให้ใช้เหมือนทำวัตรเช้า)

พุทฺธานุสฺสติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ พุทฺธานุสฺสตินยํ กโรม เส.***

ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต,	ก็แลกิตติศัพท์อันงามของพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้เฟื่องฟุ้งไปแล้วอย่างนี้ว่า
อิติปิ โส ภควา	แม้เพราะเหตุอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
อรหํ	เป็นผู้ไกลจากกิเลส
สมฺมาสมฺพุทฺโธ,	เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง (ตรัสรู้ถูกถ้วนดีแล้ว)
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน	เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชา (๓-๘) และจรณะ (๑๕)
สุคโต	เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี
โลกวิทู,	เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ	เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า

สตฺถา เทวมนุสฺสานํ	เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
พุทฺโธ	เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม
ภควาติ.	เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ ดังนี้

พุทฺธาภิคีติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ พุทฺธาภิคีตึ กโรม เส.***

พุทฺธวารหนฺตวรตา- **ทิคุณาภิยุตฺโต,**	พระพุทธเจ้าประกอบด้วยพระคุณ มีความประเสริฐแห่งอรหันตคุณ เป็นต้น
สุทฺธาภิญาณกรุณาหิ **สมาคตตฺโต,**	มีพระองค์อันประกอบด้วยพระญาณและพระกรุณาอันบริสุทธิ์
โพเธสิ โย สุชนตํ **กมลํว สูโร,**	พระองค์ใดทรงกระทำชนที่ดีให้เบิกบานดุจอาทิตย์ทำบัวให้บาน ฉะนั้น
วนฺทามหํ ตมรณํ สิรสา **ชิเนนฺทํ.**	ข้าพเจ้าไหว้พระชินสีห์ผู้ไม่มีกิเลสพระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า (ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าผู้ไม่มีข้าศึกเป็นจอมชินะด้วยเศียรเกล้า)
พุทฺโธ โย สพฺพปาณีนํ **สรณํ เขมมุตฺตมํ,**	พระพุทธเจ้าพระองค์ใดเป็นสรณะอันเกษมสูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย

ปรมานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ.	ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่หนึ่ง ด้วยเศียรเกล้า
พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาโส[๑] (ทาสี) ว พุทฺโธ เม สามิกิสฺสโร,	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นนาย มีอิสระเหนือข้าพเจ้า
พุทฺโธ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม.	พระพุทธเจ้า เป็นผู้กำจัดทุกข์ และทรงไว้ (ดำรงไว้) ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า
พุทฺธสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระพุทธเจ้า
วนฺทนฺโตหํ[๒] (ตีหํ) จริสฺสามิ พุทฺธสฺเสว สุโพธิตํ,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ จักประพฤติตามซึ่งความตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้า
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
พุทฺโธ เม สรณํ วรํ,	พระพุทธเจ้าเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน,	ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา
พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน[๓] (นาย) ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระพุทธเจ้า ได้ขวนขวายบุญใดไว้ในบัดนี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา,	อันตรายทั้งปวงอย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งบุญนั้น

---

๑. สตรีพึงว่า **ทาสี ว**

๒. สตรีพึงว่า **วนฺทนฺตีหํ**

๓. สตรีพึงว่า **วนฺทมานาย**

(หมอบกราบลง กล่าวคำพร้อมกัน)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี
พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,	ซึ่งกรรมน่าติเตียน (ชั่ว) อันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วในพระพุทธเจ้า
พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,	ขอพระพุทธเจ้าจงงด ซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ.	เพื่อสำรวมระวังในพระพุทธเจ้าในกาลต่อไป

ธมฺมานุสฺสติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ธมฺมานุสฺสตินยํ กโรม เส***

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,	พระธรรมเป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว
สนฺทิฏฺฐิโก	เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติ พึงเห็นได้ด้วยตนเอง
อกาลิโก	เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล
เอหิปสฺสิโก,	เป็นสิ่งที่ควรกล่าวชวนผู้อื่นจงมาดูมาชมเถิด
โอปนยิโก	เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ.	เป็นสิ่งที่ผู้รู้พึงรู้ได้เฉพาะตน ดังนี้

ธมฺมาภิคีติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ธมฺมาภิคีตึ กโรม เส***

สฺวากฺขาตตาทิคุณโยควเสน เสยฺโย,	พระธรรมเป็นสิ่งประเสริฐเพราะประกอบด้วยคุณคือความที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วเป็นต้น
โย มคฺคปากปริยตฺติวิโมกฺข-เภโท,	เป็นธรรมอันจำแนกเป็นมรรคผลปริยัติและนิพพาน
ธมฺโม กุโลกปตนา ตทธาริธารี,	เป็นธรรมที่ทรงไว้ซึ่งผู้ประพฤติธรรมพ้นจากการตกไปสู่โลกที่ชั่ว
วนฺทามหํ ตมหรํ วรธมฺมเมตํ,	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมอันประเสริฐอันเป็นเครื่องขจัดเสียซึ่งความมืดนั้น
ธมฺโม โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ,	พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย
ทุติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ.	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่สองด้วยเศียรเกล้า
ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาโส[๑] (ทาสี) ว	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระธรรม
ธมฺโม เม สามิกิสฺสโร,	พระธรรมเป็นนาย มีอิสระเหนือข้าพเจ้า
ธมฺโม ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม,	พระธรรมเป็นเครื่องกำจัดทุกข์ และทรงไว้ (ดำรงไว้) ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า

---

๑. สตรีพึงว่า **ทาสี ว**

ธมฺมสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระธรรม
วนฺทนฺโตหํ[๑] (ตีหํ) จริสฺสามิ ธมฺมสฺเสว สุธมฺมตํ,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ จักประพฤติตามซึ่งความเป็นธรรมดีของพระธรรม
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
ธมฺโม เม สรณํ วรํ,	พระธรรมเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน.	ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา
ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน[๒] (นาย) ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระธรรม ได้ขวนขวายบุญใดไว้ในบัดนี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา.	อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งบุญนั้น

(หมอบกราบลง กล่าวคำพร้อมกัน)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี
ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,	ซึ่งกรรมน่าติเตียน (ชั่ว) อันใดที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม
ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,	ขอพระธรรมจงงด ซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม.	เพื่อสำรวมระวังในพระธรรม ในกาลต่อไป

---

๑. สตรีพึงว่า **วนฺทนฺตีหํ**

๒. สตรีพึงว่า **วนฺทมานาย**

สงฺฆานุสฺสติ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ สงฺฆานุสฺสตินยํ กโรม เส***

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติดีแล้ว
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติตรงแล้ว
ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมอันเป็นเครื่องพ้นทุกข์แล้ว
สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติสมควรแล้ว
ยทิทํ	ได้แก่บุคคลเหล่านี้ คือ
จตฺตาริ ปุริสยุคานิ	คู่แห่งบุรุษสี่
อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา,	ตัวบุรุษบุคคลแปด
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ,	นั่นแหละ สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า
อาหุเนยฺโย	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขาคำนับบูชา
ปาหุเนยฺโย	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ
ทกฺขิเณยฺโย	เป็นผู้ควรรับซึ่งทักษิณาทาน
อญฺชลิกรณีโย,	เป็นผู้ที่ควรทำอัญชลี (ประนมมือไหว้)
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ,	เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ดังนี้

สงฺฆาภิคีติ

(*กล่าวนำ*) ***หนฺท มยํ สงฺฆาภิคีตึ กโรม เส***

สทฺธมฺมโช สุปฏิปตฺติคุณา- ทิยุตฺโต,	พระสงฆ์ที่เกิดโดยพระสัทธรรม ประกอบโดยคุณมีความปฏิบัติดี เป็นต้น
โยฏฺฐพฺพิโธ อริยปุคฺคลสงฺฆ- เสฏฺโฐ,	เป็นหมู่แห่งพระอริยบุคคลอันประเสริฐ แปดจำพวก
สีลาทิธมฺมปวราสยกายจิตฺโต,	มีกายและจิตอาศัยพระธรรมอันบวร มีศีลเป็นต้น
วนฺทามหํ ตมริยานคณํ สุสุทฺธํ.	ข้าพเจ้าไหว้ซึ่งพระอริยเจ้าหมู่นั้นอัน บริสุทธิ์แล้วด้วยดี
สงฺโฆ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ,	พระสงฆ์หมู่ใดเป็นสรณะอันเกษม สูงสุดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย
ตติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ.	ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์หมู่นั้นอันเป็น ที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่สามด้วย เศียรเกล้า
สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาโส[๑] (ทาสี) ว	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระสงฆ์
สงฺโฆ เม สามิกิสฺสโร,	พระสงฆ์เป็นนาย มีอิสระเหนือ ข้าพเจ้า
สงฺโฆ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม.	พระสงฆ์เป็นผู้กำจัดทุกข์ และทรงไว้ (ดำรงไว้) ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า

---

๑. สตรีพึงว่า **ทาสี ว**

สงฺฆสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ,	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระสงฆ์
วนฺทนฺโตหํ[๑] (ตีหํ) จริสฺสามิ สงฺฆสฺโสปฏิปนฺนตํ.	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ จักประพฤติตามซึ่งความปฏิบัติดีของพระสงฆ์
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
สงฺโฆ เม สรณํ วรํ,	พระสงฆ์เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน,	ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา
สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน[๒] (นาย) ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระสงฆ์ ได้ขวนขวายบุญใดไว้ในบัดนี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา.	อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้าด้วยเดชแห่งบุญนั้น

(หมอบกราบลง กล่าวคำพร้อมกัน)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา, สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี ซึ่งกรรมน่าติเตียน (ชั่ว) อันใดที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วในพระสงฆ์
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,	ขอพระสงฆ์จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สงฺเฆ.	เพื่อสำรวมระวังในพระสงฆ์ ในกาลต่อไป

---

๑. สตรีพึงว่า **วนฺทนฺตีหํ**

๒. สตรีพึงว่า **วนฺทมานาย**

ภาค ๒
บทสวดมนต์พิเศษบางบท

ชุมนุมเทวตา

สรชฺชํ สเสนํ สพนฺธุํ นรินฺทํ
ปริตฺตานุภาโว สทา รกฺขตูติ,
ผริตฺวาน เมตฺตํ สเมตฺตา ภทนฺตา,
อวิกฺขิตฺตจิตฺตา ปริตฺตํ ภณนฺตุ.

สมนฺตา จกฺกวาเฬสุ อตฺราคจฺฉนฺตุ เทวตา,
สทฺธมฺมํ มุนิราชสฺส สุณนฺตุ สคฺคโมกฺขทํ.

สคฺเค กาเม จ รูเป คิริสิขรตเฏ จนฺตลิกฺเข วิมาเน,
ทีเป รฏฺเฐ จ คาเม ตรุวนคหเน เคหวตฺถุมฺหิ เขตฺเต,
ภุมฺมา จายนฺตุ เทวา ชลถลวิสเม ยกฺขคนฺธพฺพนาคา,
ติฏฺฐนฺตา สนฺติเก ยํ มุนิวรวจนํ สาธโว เม สุณนฺตุ.

ธมฺมสฺสวนกาโล อยมฺภทนฺตา,
ธมฺมสฺสวนกาโล อยมฺภทนฺตา,
ธมฺมสฺสวนกาโล อยมฺภทนฺตา.

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ผู้มีเมตตาจงแผ่ไมตรีจิต ด้วยคิดว่า ขออานุภาพพระปริตร จงรักษาพระราชาผู้เป็นเจ้าแห่งนรชน พร้อมด้วยราชสมบัติ พร้อมด้วยพระราชวงศ์ พร้อมด้วยเสนามาตย์ แล้วอย่ามีจิตฟุ้งซ่าน ตั้งใจสวดพระปริตร

ขอเชิญเทพยดาในรอบจักรวาลทั้งหลาย จงมาประชุมพร้อมกันในสถานที่นี้ จงฟังซึ่งพระสัทธรรมอันให้สวรรค์แลนิพพาน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าแห่งมุนี

ขอเชิญเหล่าเทพเจ้า ซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ ชั้นกามภพก็ดี รูปภพก็ดี แลภุมมเทวดาซึ่งสถิตอยู่ในวิมาน เหนือยอดเขา แลเขาขาดก็ดี ในอากาศก็ดี ในเกาะก็ดี ในแว่นแคว้นก็ดี ในบ้านก็ดี ในต้นพฤกษา แลป่าชัฏก็ดี ในที่เรือนก็ดี ในที่ไร่นาก็ดี แลยักษ์แลคนธรรพ์ แลนาค ซึ่งสถิตอยู่ในน้ำแลบก แลที่อันไม่เรียบราบก็ดี อันอยู่ในที่ใกล้เคียง จงมาประชุมพร้อมกันในที่นี้ คำใดเป็นคำของพระมุนี ท่านสาธุชนทั้งหลายจงสดับคำนั้นแห่งข้าพเจ้า

ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลฟังธรรม.

ปุพฺพภาคนมการ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภาคนมการํ กโรม เส***

นโม ตสฺส ภควโต ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

(กล่าวพร้อมกัน ๓ ครั้ง)

สรณคมนปาฐ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ สรณคมนปาฐํ ภณาม เส***

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าถือเอาพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าถือเอาพระธรรมเป็นสรณะ

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าถือเอาพระสงฆ์เป็นสรณะ

ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สองข้าพเจ้าถือเอาพระพุทธ-เจ้าเป็นสรณะ

ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สองข้าพเจ้าถือเอาพระธรรมเป็นสรณะ

ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สองข้าพเจ้าถือเอาพระสงฆ์เป็นสรณะ

ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สามข้าพเจ้าถือเอาพระพุทธ-เจ้าเป็นสรณะ

ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สามข้าพเจ้าถือเอาพระธรรมเป็นสรณะ

ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ แม้ครั้งที่สามข้าพเจ้าถือเอาพระสงฆ์เป็นสรณะ

สจฺจกิริยาคาถา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ สจฺจกิริยาคาถาโย ภณาม เส***

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ,	ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
พุทฺโธ เม สรณํ วรํ,	พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าอันประเสริฐ
เอเตน สจฺจวชฺเชน,	ด้วยการกล่าวคำจริงนี้
โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา.	ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ,	ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
ธมฺโม เม สรณํ วรํ,	พระธรรมเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าอันประเสริฐ
เอเตน สจฺจวชฺเชน.	ด้วยการกล่าวคำจริงนี้
โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา.	ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ,	ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
สงฺโฆ เม สรณํ วรํ,	พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าอันประเสริฐ
เอเตน สจฺจวชฺเชน,	ด้วยการกล่าวคำจริงนี้
โสตฺถิ เม โหตุ สพฺพทา.	ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ

(ถ้าจะขอความสวัสดีให้ผู้อื่นให้ใช้ **โสตฺถิ** ***เต*** *แทน* **โสตฺถิ เม***)*

มหาการุณิโกนาโถติอาทิกา คาถา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ มหาการุณิโกนาโถติอาทิกาคาถาโย ภณาม เส***

มหาการุณิโก นาโถ	พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่ง ทรงประกอบด้วยพระกรุณาอันใหญ่
อตฺถาย สพฺพปาณินํ, **ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา**	ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งสิ้น เพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวง
ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ,	ทรงบรรลุสัมโพธิญาณอันอุดมแล้ว
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา.	ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลายจงอย่าได้มี
มหาการุณิโก นาโถ	พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่ง ทรงประกอบด้วยพระกรุณาอันใหญ่
หิตาย สพฺพปาณินํ, **ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา**	ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งสิ้น เพื่อเกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวง
ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ,	ทรงบรรลุสัมโพธิญาณอันอุดมแล้ว
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา.	ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลายจงอย่าได้มี
มหาการุณิโก นาโถ	พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่ง ทรงประกอบด้วยพระกรุณาอันใหญ่
สุขาย สพฺพปาณินํ, **ปูเรตฺวา ปารมี สพฺพา**	ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งสิ้น เพื่อความสุขแก่สัตว์ทั้งปวง
ปตฺโต สมฺโพธิมุตฺตมํ,	ทรงบรรลุสัมโพธิญาณอันอุดมแล้ว
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
มา โหนฺตุ สพฺพุปทฺทวา.	ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลายจงอย่าได้มี

เขมาเขมสรณคมนปริทีปิกา คาถา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ เขมาเขมสรณคมนปริทีปิกาคาถาโย ภณาม เส***

พหุํ เว สรณํ ยนฺติ	มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก เมื่อถูก
ปพฺพตานิ วนานิ จ,	ภัยคุกคามแล้ว ย่อมถือเอาภูเขาทั้ง
อารามรุกฺขเจตฺยานิ	หลาย ป่าไม้ทั้งหลาย อารามและ
มนุสฺสา ภยตชฺชิตา,	รุกขเจดีย์ทั้งหลายบ้าง ว่าเป็นสรณะ (ที่พึ่งที่ระลึกถึง)
เนตํ โข สรณํ เขมํ	นั่นแล มิใช่สรณะอันเกษม
เนตํ สรณมุตฺตมํ,	นั่น มิใช่สรณะอันอุดม
เนตํ สรณมาคมฺม	เขาอาศัยอันนั้นเป็นสรณะแล้ว ย่อม
สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ.	ไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปได้
โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ	ส่วนผู้ใดถึงพระพุทธพระธรรมและ
สงฺฆญฺจ สรณํ คโต,	พระสงฆ์ด้วย ว่าเป็นสรณะแล้ว
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ	มาเห็นอริยสัจ (คือความจริงอัน
สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ,	ประเสริฐ) ทั้งสี่ด้วยปัญญาอันชอบ
ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ	คือทุกข์ แลตัณหาอันเป็นแดนเกิดขึ้น พร้อมแห่งทุกข์ (คือสมุทัย)
ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ,	แลความก้าวล่วงทุกข์ (คือนิโรธ)
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ	แลมรรคมีองค์แปดอันไปจากข้าศึก
ทุกฺขูปสมคามินํ,	เป็นเครื่องเข้าไประงับทุกข์
เอตํ โข สรณํ เขมํ	นี่แลเป็นสรณะอันเกษม
เอตํ สรณมุตฺตมํ,	นี่เป็นสรณะอันอุดม (สูงสุด)
เอตํ สรณมาคมฺม	เขาอาศัยอันนี้เป็นสรณะแล้ว
สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจตีติ.	ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้โดยแท้แล

คารวกคาถา

สตฺถุครุ ธมฺมครุ,	ผู้เคารพหนักแน่นในพระศาสดา ผู้เคารพหนักแน่นในพระธรรม
สงฺเฆ จ ติพฺพคารโว,	และผู้มีความเคารพแก่กล้าในพระสงฆ์
สมาธิครุ อาตาปี,	ผู้มีความเพียรหนักแน่นในสมาธิ
สิกฺขาย ติพฺพคารโว,	มีความเคารพแก่กล้าในไตรสิกขา
อปฺปมาทครุ ภิกฺขุ,	ผู้เห็นภัย หนักแน่นในความไม่ประ-มาท
ปฏิสนฺถารคารโว,	มีความเคารพในการปฏิสันถาร
อภพฺโพ ปริหานาย,	ย่อมเป็นผู้ไม่พอเพื่อจะเสื่อมเสีย
นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก.	เป็นผู้ปฏิบัติใกล้พระนิพพานโดยแท้แล

มิตฺตามิตฺตคาถา

อญฺญทตฺถุ หโร มิตฺโต,	มิตรปอกลอกนำไปถ่ายเดียว
โย จ มิตฺโต วจีปรโม,	มิตรใด มีวาจาปราศรัยเป็นอย่างยิ่ง
อนุปฺปิยญฺจ โย อาหุ,	มิตรใด กล่าวคำประจบ
อปาเยสุ จ โย สขา,	มิตรใด เป็นเพื่อนในทางฉิบหาย
เอเต อมิตฺเต จตฺตาโร อิติ วิญฺญาย ปณฺฑิโต,	บัณฑิตพิจารณาเห็นว่า ทั้ง ๔ จำพวกนี้ มิใช่มิตรแล้ว

อารกา ปริวชฺเชยฺย,	พึงหลีกเลี่ยงเสียให้ห่างไกล
มคฺคํ ปฏิภยํ ยถา,	เหมือนคนเดินทาง เว้นทางอันมีภัยเสียฉะนั้น
อุปกาโร จ โย มิตฺโต,	มิตรใด มีอุปการะ
สุขทุกฺโข จ โย สขา,	เพื่อนใด ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้
อตฺถกฺขายี จ โย มิตฺโต,	มิตรใด มีปกติบอกประโยชน์ให้
โย จ มิตฺตานุกมฺปโก,	และมิตรใด เป็นผู้อนุเคราะห์เอ็นดูซึ่งมิตร
เอเตปิ มิตฺเต จตฺตาโร อิติ วิญฺญาย ปณฺฑิโต,	บัณฑิตพิจารณาเห็นว่า ทั้ง ๔ จำพวกนี้ เป็นมิตรจริงแล้ว
สกฺกจฺจํ ปยิรุปาเสยฺย,	พึงเข้าไปคบหาโดยเคารพ
มาตา ปุตฺตํว โอรสํ.	ให้เหมือนมารดากับบุตรอันเป็นโอรสฉะนั้น

สมณสญฺญา ๓

สมณา สมณาติ โว ภิกฺขเว ชโน สญฺชานาติ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มหาชนเขาย่อมรู้จักเธอทั้งหลายว่า สมณะๆ (ผู้สงบ) ดังนี้
ตุมฺเห จ ปน,	ก็แหละเธอทั้งหลายเล่า
เก ตุมฺเหติ ปุฏฺฐา สมณา, สมณมฺหาติ ปฏิชานาถ,	เมื่อถูกถามว่า ท่านเป็นอะไร พวกเธอก็ย่อมปฏิญญาว่าเราเป็นสมณะ

เตสํ โว ภิกฺขเว	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพวกเธอนั้น
เอวํ สมญฺญานํ สตํ,	มีชื่อว่าสมณะอยู่อย่างนี้
เอวํ ปฏิญฺญานํ สตํ,	ทั้งปฏิญญาตัวว่าเป็นสมณะอยู่อย่างนี้
ยา สมณสามีจิปฏิปทา	ข้อปฏิบัติอย่างใดเป็นความสมควรแก่สมณะ
ตํ ปฏิปทํ ปฏิปชฺชิสฺสาม,	เราจักปฏิบัติซึ่งข้อปฏิบัติอย่างนั้น
เอวนฺโน,	เมื่อความปฏิบัติของเราอย่างนี้มีอยู่
อยํ อมฺหากํ สมญฺญา จ สจฺจา ภวิสฺสติ ปฏิญฺญา จ ภูตา,	ทั้งชื่อทั้งความปฏิญญาของเรานี้ก็จักเป็นจริงได้
เยสญฺจ มยํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเร ปริภุญฺชาม,	อนึ่ง เราบริโภคจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารของทายกเหล่าใด
เตสนฺเต การา อมฺเหสุ มหปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหานิสํสา,	ความอุปการะเหล่านั้นของเขาในเราทั้งหลาย ก็จักมีผลใหญ่มีอานิสงส์ใหญ่
อมฺหากญฺเจวายํ ปพฺพชฺชา อวญฺฌา ภวิสฺสติ,	อนึ่ง การบรรพชาของเราก็จักไม่เป็นหมันเหมือนกัน
สผลา สอุทฺรยาติ,	จักเป็นไปกับด้วยผล เป็นไปกับด้วยกำไรดังนี้
เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ.	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงศึกษาสำเหนียกอย่างนี้แล

สมณสญฺญา ๑๐

ติสฺโส ภิกฺขเว สมณสญฺญา ภาวิตา พหุลีกตา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมณสัญญา ๓ ประการ อันบรรพชิตบำเพ็ญกระทำให้มากแล้ว
สตฺต ธมฺเม ปริปูเรนฺติ,	ย่อมบำเพ็ญธรรมะ ๗ ประการให้บริบูรณ์ได้
กตมา ติสฺโส,	๓ ประการไฉนบ้าง
เววณฺณิยมฺหิ อชฺฌูปคโต,	บัดนี้เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์แล้ว อาการกิริยาใดๆ ของสมณะ เราต้องทำอาการกิริยานั้นๆ
ปรปฏิพทฺธา เม ชีวิกา,	ความเลี้ยงชีวิตของเราเนื่องด้วยผู้อื่น เราควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย
อญฺโญ เม อากปฺโป กรณีโย,	อาการกายวาจาอย่างอื่น อันเราพึงทำยังมีอยู่อีก มิใช่เพียงเท่านี้
อิมา โข ภิกฺขเว ติสฺโส สมณสญฺญา ภาวิตา พหุลีกตา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมณสัญญา ๓ ประการเหล่านี้แล อันบรรพชิตบำเพ็ญกระทำให้มากแล้ว
สตฺต ธมฺเม ปริปูเรนฺติ,	ย่อมบำเพ็ญธรรมะ ๗ ประการให้บริบูรณ์ได้
กตเม สตฺต	๗ ประการไฉนบ้าง
นิจฺจํ สตตการี โหติ สตตวุตฺตี สีเลสุ,	เป็นผู้มีปกติกระทำประพฤติติดต่อในศีลทั้งหลายเป็นนิตย์

อนภิชฺฌาลุ โหติ,	เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งเป็นปกติ
อพฺยาปชฺโฌ โหติ,	เป็นผู้ไม่เบียดเบียนใคร
อนติมานี โหติ,	เป็นผู้ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น
สิกฺขากาโม โหติ,	เป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา
อิจฺจตฺถนฺติสฺส โหติ, ชีวิตปริกฺขาเรสุ,	เป็นผู้มีความพิจารณาให้เห็นประโยชน์ ในบริขารเครื่องเลี้ยงชีวิต
อารทฺธวิริโย วิหรติ,	ย่อมเป็นผู้มีความเพียรปรารภอยู่
อิมา โข ภิกฺขเว ติสฺโส สมณสญฺญา ภาวิตา พหุลีกตา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมณสัญญา ๓ ประการเหล่านี้แล อันบรรพชิตบำเพ็ญ กระทำให้มากแล้ว
อิเม สตฺต ธมฺเม ปริปูเรนฺตีติ.	ย่อมบำเพ็ญธรรมะ ๗ ประการเหล่า นี้ ให้บริบูรณ์ได้ ฉะนี้แล

ทสธมฺม

ทสยิเม ภิกฺขเว ธมฺมา	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมทั้ง ๑๐ ประการนี้
ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพา,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ
กตเม ทส	๑๐ ประการไฉนบ้าง
เววณฺณิยมฺหิ อชฺฌูปคโตติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า บัดนี้เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์แล้ว อาการกิริยาใดๆ ของสมณะ เราต้อง ทำอาการกิริยานั้นๆ

ปรปฏิพทฺธา เม ชีวิกาติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า ความเลี้ยงชีวิตของเราเนื่องด้วยผู้อื่น เราควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย
อญฺโญ เม อากปฺโป กรณีโยติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า อาการกายวาจาอย่างอื่น ที่เราจะต้องทำให้ดีขึ้นไปกว่านี้ยังมีอยู่อีกมิใช่เพียงเท่านี้
กจฺจิ นุ โข เม อตฺตา สีลโต น อุปวทตีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า ตัวของเราเอง ติเตียนตัวเราเองโดยศีลได้หรือไม่
กจฺจิ นุ โข มํ อนุวิจฺจ วิญฺญู สพฺรหฺมจารี สีลโต น อุปวทนฺตีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า สพรหมจารีผู้รู้ใคร่ครวญแล้ว ติเตียนเราโดยศีลได้หรือไม่
สพฺเพหิ เม ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วินาภาโวติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท กมฺมโยนิ กมฺมพนฺธุ กมฺมปฏิสรโณ, ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตัว เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว เราจักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น

กถมฺภูตสฺส เม รตฺตินฺทิวา วีติปตนฺตีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ.	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่
กจฺจิ นุ โขหํ สุญฺญคาเร อภิรมามีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรายินดีในที่สงัดหรือไม่
อตฺถิ นุ โข เม อุตฺตริมนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสโส อธิคโต, โสหํ ปจฺฉิเม กาเล สพฺรหฺมจารีหิ ปุฏฺโฐ น มงฺกุ ภวิสฺสามีติ ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ,	บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ว่า คุณวิเศษของเรามีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเขิน ในเวลาเพื่อนบรรพชิตถามในกาลภายหลัง
อิเม โข ภิกฺขเว ทส ธมฺมา ปพฺพชิเตน อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพาติ.	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมทั้ง ๑๐ ประการนี้ บรรพชิตควรพิจารณาเนืองๆ ฉะนี้

สีลุทฺเทสปาฐ

ภาสิตมิทํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน,	พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้เห็น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยถูกถ้วนพระองค์นั้นได้ตรัสคำนี้ไว้แล้วว่า

สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหรถ สมฺปนฺนปาฏิโมกฺขา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ มีพระปาฏิโมกข์สมบูรณ์
ปาฏิโมกฺขสํวรสํวุตา วิหรถ อาจารโคจรสมฺปนฺนา,	จงเป็นผู้สำรวมแล้วด้วยเครื่องสังวรในพระปาฏิโมกข์ สมบูรณ์ด้วยอาจาระและโคจร คือมรรยาทและสถานที่เที่ยวไป
อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสูติ,	จงเป็นผู้มีปกติเห็นน่ากลัวในโทษสักว่าเล็กน้อย สมาทานศึกษาสำเหนียกในสิกขาบททั้งหลายเถิด
ตสฺมาติหมฺเหหิ สิกฺขิตพฺพํ,	เพราะเหตุดังนี้แหละ เราทั้งหลายพึงศึกษาสำเหนียกว่า
สมฺปนฺนสีลา วิหริสฺสาม สมฺปนฺนปาฏิโมกฺขา,	จักเป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ มีพระปาฏิโมกข์สมบูรณ์
ปาฏิโมกฺขสํวรสํวุตา วิหริสฺสาม อาจารโคจรสมฺปนฺนา,	จักเป็นผู้สำรวมแล้วด้วยเครื่องสังวรในพระปาฏิโมกข์ สมบูรณ์ด้วยอาจาระและโคจร คือมรรยาทและสถานที่เที่ยวไป
อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขิสฺสาม สิกฺขาปเทสูติ,	จักเป็นผู้มีปกติเห็นน่ากลัวในโทษสักว่าเล็กน้อย สมาทานศึกษาสำเหนียกในสิกขาบททั้งหลาย
เอวญฺหิ โน สิกฺขิตพฺพํ	เราทั้งหลายพึงศึกษาสำเหนียกอย่างนี้แล

ตายนคาถา

ฉินฺท โสตํ ปรกฺกมฺม,	เธอจงบากบั่นตัดกระแสแห่งตัณหาเสีย
กาเม ปนูท พฺราหฺมณ,	จงกำจัดกามคุณทั้งหลายเสียเถิดนะพราหมณ์
นปฺปหาย มุนิ กาเม,	มุนี ที่ยังละเว้นกามคุณทั้งหลายไม่ได้
เนกตฺตมุปปชฺชติ,	ย่อมเข้าฌานยังไม่ได้
กยิรา เจ กยิราเถนํ,	ถ้าจะทำ ให้ทำการนั้นจริงๆ
ทฬฺหเมนํ ปรกฺกเม,	พึงบากบั่นซึ่งการนั้นให้มั่น
สิถิโล หิ ปริพฺพาโช,	เพราะว่า การบวชที่ยังย่อหย่อนหละหลวม
ภิยฺโย อากิรเต รชํ,	ยิ่งจะเกลี่ยโทษดังธุลี
อกตํ ทุกฺกฏํ เสยฺโย,	อันความชั่วร้าย ไม่ทำเสียเลยดีกว่า
ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกฏํ	เพราะว่า ความชั่วย่อมแผดเผาในภายหลังได้
กตญฺจ สุกตํ เสยฺโย,	ฝ่ายว่าความดี นั่นแหละทำไว้ดีกว่า
ยํ กตฺวา นานุตปฺปติ,	ที่ทำแล้วไม่ต้องเดือดร้อนใจ
กุโส ยถา ทุคฺคหิโต,	เปรียบเหมือนหญ้าคาที่จับยังไม่มั่น
หตฺถเมวานุกนฺตติ,	ย่อมบาดมือได้โดยแท้
สามญฺญํ ทุปฺปรามฏฺฐํ	สมณคุณ ที่ลูบคลำเกี่ยวข้องอย่างชั่วช้าก็เหมือนกัน
นิรยายูปกฑฺฒติ,	ย่อมหน่วงเหนี่ยวไปสู่นรกได้

ยงฺกิญฺจิ สิถิลํ กมฺมํ, อันการงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อหย่อน

สงฺกิลิฏฺฐญฺจ ยํ วตํ, และข้อวัตรปฏิบัติที่ยังเจือด้วยความเศร้าหมอง

สงฺกสฺสรํ พฺรหฺมจริยํ, พรหมจรรย์ ที่ยังต้องนึกด้วยความรังเกียจใด

น ตํ โหติ มหปฺผลนฺติ. ทั้ง ๓ อย่างนี้ ย่อมไม่เป็นการมีผลยิ่งใหญ่แล

อริยสจฺจคาถา

เย ทุกฺขํ นปฺปชานนฺติ, ชนเหล่าใด ไม่รู้ทั่วถึงซึ่งทุกข์

อโถ ทุกฺขสฺส สมฺภวํ, ทั้งเหตุเป็นแดนเกิดแห่งทุกข์

ยตฺถ จ สพฺพโส ทุกฺขํ
อเสสํ อุปรุชฺฌติ, ทั้งความทุกข์ย่อมดับไม่เหลือโดยประการทั้งปวง ในเพราะมรรคใด

ตญฺจ มคฺคํ น ชานนฺติ, ทั้งไม่รู้ซึ่งมรรคนั้น

ทุกฺขูปสมคามินํ, อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสงบแห่งทุกข์

เจโตวิมุตฺติหีนา เต, ชนเหล่านั้น เป็นผู้เหินห่างจากเจโตวิมุติ

อโถ ปญฺญาวิมุตฺติยา, ทั้งจากปัญญาวิมุติ

อภพฺพา เต อนฺตกิริยาย, เขาเป็นผู้ไม่พอเพื่อจะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้

เต เว ชาติชรูปคา,	เขาต้องเข้าถึงซึ่งชาติและชราแน่แท้
เย จ ทุกฺขํ ปชานนฺติ,	ฝ่ายชนเหล่าใด รู้ทั่วถึงซึ่งทุกข์ได้
อโต ทุกฺขสฺส สมฺภวํ,	ทั้งเหตุเป็นแดนเกิดแห่งทุกข์
ยตฺถ จ สพฺพโส ทุกฺขํ อเสสํ อุปรุชฺฌติ,	ทั้งความทุกข์ย่อมดับไม่เหลือโดยประการทั้งปวง ในเพราะมรรคใด
ตญฺจ มคฺคํ ปชานนฺติ,	ทั้งรู้ทั่วถึงซึ่งมรรคนั้น
ทุกฺขูปสมคามินํ,	อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสงบแห่งทุกข์
เจโตวิมุตฺติสมฺปนฺนา,	ชนเหล่านั้น เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยเจโต-วิมุติ
อโถ ปญฺญาวิมุตฺติยา,	ทั้งด้วยปัญญาวิมุติ
ภพฺพา เต อนฺตกิริยาย,	เขาเพียงพอเพื่อจะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้
น เต ชาติชรูปคาติ.	เขาไม่ต้องเข้าถึงซึ่งชาติและชราณะนี้แล

โอวาทปาฏิโมกฺขคาถา

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา,	ความอดกลั้นคือความทนทานเป็นตบะอย่างยิ่ง
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา,	ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวพระนิพพานว่าเป็นธรรมอย่างยิ่ง
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต,	ผู้ฆ่าสัตว์อื่นเบียดเบียนสัตว์อื่น ไม่ชื่อว่าบรรพชิตสมณะเลย

สพฺพปาปสฺส อกรณํ,	ความไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสูปสมฺปทา,	ความให้กุศลถึงพร้อม
สจิตฺตปริโยทปนํ,	ความให้จิตของตนผ่องแผ้ว
เอตํ พุทฺธานสาสนํ,	๓ อย่างนี้ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
อนูปวาโท,	ความไม่กล่าวร้าย
อนูปฆาโต,	ความไม่ล้างผลาญ
ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร,	ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์
มตฺตญฺญุตา จ ภตฺตสฺมึ,	ความเป็นผู้รู้จักประมาณในภัตตาหาร
ปนฺตญฺจ สยนาสนํ,	ที่นอนที่นั่งอันสงัด
อธิจิตฺเต จ อาโยโค,	และความประกอบโดยเอื้อเฟื้อในอธิจิต
เอตํ พุทฺธานสาสนนฺติ.	๖ อย่างนี้ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ฉะนี้

อารกฺขกมฺมฏฺฐาน

พุทฺธานุสฺสติ เมตฺตา จ อสุภํ มรณสฺสติ อิจฺจิมา จตุรารกฺขา กาตพฺพา จ วิปสฺสนา.	ภาวนาทั้ง ๔ นี้ คือพุทธานุสสติ ระลึกถึงพระคุณพระพุทธเจ้า เมตตา ปรารถนาจะให้เป็นสุข อสุภ พิจารณากายให้เห็นเป็นของไม่งาม มรณัสสติ ระลึกถึงความตาย ชื่อว่าจตุรารักษ์ และวิปัสสนาอันพึงบำเพ็ญ

วิสุทฺธธมฺมสนฺตาโน อนุตฺตราย โพธิยา, โยคโต จ ปโพธา จ พุทฺโธ พุทฺโธติ ญายเต.

พระพุทธเจ้ามีพระสันดานอันบริบูรณ์ด้วยพระธรรมอันบริสุทธิ์ อันสัตว์โลกรู้อยู่ว่า พุทโธๆ ดังนี้ เพราะพระปัญญาตรัสรู้อย่างเยี่ยม เพราะทรงชักโยงหมู่สัตว์ไว้ในธรรมปฏิบัติและทรงปลุกใจหมู่สัตว์ให้ตื่นอยู่

นรานรติรจฺฉานเภทา สตฺตา สุเขสิโน, สพฺเพปิ สุขิโน โหนฺตุ สุขิตตฺตา จ เขมิโน.

สัตว์ทั้งหลาย ต่างโดยมนุษย์ อมนุษย์และดิรัจฉาน เป็นผู้แสวงหาความสุขขอสัตว์เหล่านั้นแม้ทั้งสิ้น จงเป็นผู้ถึงซึ่งความสุข และเป็นผู้เกษมสำราญเพราะถึงซึ่งความสุขเถิด

เกสโลมาทิฉวานํ อยเมว สมุสฺสโย, กาโย สพฺโพปิ เชคุจฺโฉ วณฺณาทิโต ปฏิกฺกุโล.

กายนี้แล เป็นที่ประชุมแห่งซากศพมีผม ขน เป็นต้น แม้ทั้งสิ้น เป็นของน่าเบื่อหน่าย เป็นปฏิกูลโดยส่วนมีสี เป็นต้น

ชีวิตินฺทฺริยุปจฺเฉทสงฺขาตมรณํ สิยา, สพฺเพสํปิธ ปาณีนํ ตญฺหิ ธุวํ น ชีวิตํ.

ความตาย กล่าวคือความแตกขาดแห่งชีวิตินทรีย์ พึงมีแก่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แม้ทั้งสิ้น เพราะว่าความตายเป็นของเที่ยง ชีวิตความเป็นอยู่เป็นของไม่เที่ยงแล.

ธมฺมุทฺเทส ๔

อุปนียติ โลโก,	โลกคือหมู่สัตว์อันชราต้อนไปอยู่
อทฺธุโว,	เป็นผู้ไม่ยั่งยืน
อตาโณ โลโก,	โลกไม่มีผู้ต่อต้าน
อนภิสฺสโร,	ไม่มีผู้เป็นยิ่งใหญ่
อสฺสโก โลโก,	โลกไม่มีสิ่งเป็นของ ๆ ตน
สพฺพํ ปหาย คมนียํ,	จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งสิ้นแล้วต้องไป
อูโน โลโก,	โลกยังพร่องอยู่
อติตฺโต,	เป็นผู้ยังไม่อิ่ม ไม่เบื่อ
ตณฺหาทาโส.	จึงต้องเป็นทาสแห่งตัณหา

ภารสุตฺตคาถา

ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา,	ปัญจขันธ์ทั้งหลายเป็นภาระจริง ๆ
ภารหาโร จ ปุคฺคโล,	แต่บุคคลก็ยังยึดถือภาระไว้
ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก,	แท้จริงการยึดถือภาระในโลกเป็นความทุกข์
ภารนิกฺเขปนํ สุขํ,	การปล่อยวางภาระเสียได้เป็นความสุข
นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ,	ครั้นปล่อยวางภาระอย่างหนักได้แล้ว
อญฺญํ ภารํ อนาทิย,	ไม่ยึดถือซึ่งภาระอย่างอื่นไว้

สมูลํ ตณฺหํ อพฺพุยฺห	เป็นผู้รื้อถอนตัณหากับทั้งมูลรากได้แล้ว
นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโตติ.	เป็นผู้หมดอยาก ดับเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ได้แล.

ปฐมพุทฺธภาสิตคาถา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ปฐมพุทฺธภาสิตคาถาโย ภณาม เส***

อเนกชาติสํสารํ สนฺธาวิสฺสํ อนิพฺพิสํ,	เมื่อเรายังไม่พบญาณ ได้แล่นท่องเที่ยวไปเป็นอเนกชาติ
คหการํ คเวสนฺโต	แสวงหาอยู่ซึ่งนายช่างปลูกเรือน คือตัณหาผู้สร้างภพ
ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ,	การเกิดทุกคราวเป็นทุกข์ร่ำไป
คหการก ทิฏฺโฐสิ	นี่แน่ะ นายช่างปลูกเรือน เรารู้จักเสียแล้ว
ปุน เคหํ น กาหสิ,	เจ้าจะทำเรือนให้เราไม่ได้อีกต่อไป
สพฺพา เต ผาสุกา ภคฺคา	โครงเรือนทั้งหมดของเจ้าเราหักเสียแล้ว
คหกูฏํ วิสงฺขตํ,	ยอดเรือนเราก็รื้อเสียแล้ว
วิสงฺขารคตํ จิตฺตํ	จิตของเราถึงแล้วซึ่งสภาพที่อะไรปรุงแต่งไม่ได้อีกต่อไป
ตณฺหานํ ขยมชฺฌคา.	มันได้ถึงแล้ว ซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหา (คือนิพพาน)

ปจฺฉิมพุทฺโธวาทปาฐ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ปจฺฉิมพุทฺโธวาทปาฐํ ภณาม เส***

หนฺททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนท่านทั้งหลายว่า
วยธมฺมา สงฺขารา,	สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ,	ท่านทั้งหลายจงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด
อยํ ตถาคตสฺส ปจฺฉิมา วาจา	นี้เป็นพระวาจามีในครั้งสุดท้ายของพระตถาคตเจ้า

พระคาถาธรรมบรรยาย

๑. สพฺเพ สตฺตา มริสฺสนฺติ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้นจักตาย
มรณนฺตํ หิ ชีวิตํ,	เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด
ชรมฺปิ ปตฺวา มรณํ,	แม้อยู่ได้ถึงชราก็ต้องตาย
เอวํธมฺมา หิ ปาณิโน.	เพราะสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงมีอย่างนี้เป็นธรรมดา
๒. ยมกํ นามรูปญฺจ	ก็นามและรูปเป็นคู่กัน
อุโภ อญฺโญญฺญนิสฺสิตา,	ต่างอาศัยกันและกันทั้งสอง
เอกสฺมึ ภิชฺชมานสฺมึ,	เมื่อฝ่ายหนึ่งแตกสลาย
อุโภ ภิชฺชนฺติ ปจฺจยา,	ทั้งสองฝ่ายอันอาศัยกันก็ต้องสลาย

๓.	ยถาปิ อญฺญตรํ พีชํ,	เปรียบเหมือนพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง
	เขตฺเต วุตฺตํ วิรูหติ,	ที่หว่านลงในนาแล้วย่อมงอกได้
	ปฐวีรสญฺจ อาคมฺม,	เพราะอาศัยรสแห่งแผ่นดิน
	สิเนหญฺจ ตทูภยํ,	และยางในพืชเป็นสองประการนั้น
๔.	เอวํ ขนฺธา จ ธาตุโย ฉ จ อายตนา อิเม,	ขันธ์ ๕ และธาตุทั้งหลาย ทั้งอายตนะ ๖ เหล่านี้ก็เหมือนกัน
	เหตุํ ปฏิจฺจ สมฺภูตา,	อาศัยเหตุจึงเกิดขึ้นได้
	เหตุภงฺคา นิรุชฺฌเร,	เพราะเหตุแตกสลายก็ย่อมดับไป
๕.	ยถา หิ องฺคสมฺภารา,	เปรียบเหมือนการคุมสัมภาระเครื่องรถเข้าได้
	โหติ สทฺโท รโถ อิติ,	เสียงเรียกว่ารถก็มีได้
	เอวํ ขนฺเธสุ สนฺเตสุ,	เมื่อขันธ์ ๕ ยังมีอยู่ก็เหมือนกัน
	โหติ สตฺโตติ สมฺมติ,	การสมมติว่าสัตว์ก็มีได้
๖.	อุโภ ปุญฺญญฺจ ปาปญฺจ ยํ มจฺโจ กุรุเต อิธ,	อันผู้จะต้องตาย ทำบุญและบาป ทั้งสองอย่างอย่างใดไว้ในโลกนี้
	ตญฺหิ ตสฺส สกํ โหติ,	บุญและบาปนั้นคงเป็นของๆ ผู้นั้นแท้
	ตญฺจ อาทาย คจฺฉติ,	ผู้นั้นก็ต้องรับรองบุญและบาปนั้นไป
	ตญฺจสฺส อนุคํ โหติ,	บุญหรือบาปนั้นก็ย่อมติดตามผู้นั้นไป
	ฉายาว อนุปายินี,	เหมือนเงาอันติดตามผู้นั้นไปฉะนั้น
๗.	สทฺธาย สีเลน จ โย ปวฑฺฒติ,	ผู้ใด เจริญด้วยศรัทธาและศีล
	ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภยํ,	และปัญญาการบริจาค การสดับศึกษาทั้งสองฝ่าย
	โส ตาทิโส สปฺปุริโส วิจกฺขโณ,	ผู้นั้นเป็นสัตบุรุษเฉียบแหลม เช่นนั้น
	อาทียติ สารมิเธว อตฺตโน,	ย่อมถือไว้ได้ซึ่งสาระประโยชน์ของตนในโลกนี้แท้

๘. อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ,	ควรรีบทำความเพียรในวันนี้ทีเดียว
โก ชญฺญา มรณํ สุเว,	ใครจะรู้ได้ว่าความตายจะมีในพรุ่งนี้
น หิ โน สงฺครนฺเตน	เราทั้งหลายจะผัดเพี้ยนด้วยมัจจุราช
มหาเสเนน มจฺจุนา,	ผู้มีเสนาใหญ่นั้นไม่ได้เลย
๙. เอวมฺภูเตสุเปฺยเตสุ	เมื่อสังขารเหล่านั้นต้องเป็นอย่างนี้
สาธุ ตตฺถาชฺฌุเปกฺขนา,	แน่แท้แล้ว การวางอุเบกขาในสังขารเหล่านั้นได้เป็นดี
อปิ เตสํ นิโรธาย	อนึ่ง การปฏิบัติเพื่อความสงบสังขาร
ปฏิปตฺติยาติสาธุกา,	เหล่านั้นได้ ก็ยิ่งเป็นความดี
สพฺพํ สมฺปาทนียญฺหิ	กิจทั้งสิ้นนี้ ควรบำเพ็ญให้บริบูรณ์ได้
อปฺปมาเทน สพฺพทาติ.	ด้วยความไม่ประมาทในกาลทุกเมื่อ แล

รตนตฺตยปฺปภาวาภิยาจนคาถา

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ	พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์
อุตฺตมํ ธมฺมมชฺฌคา,	ได้บรรลุธรรมะอันสูงสุดแล้ว
มหาสงฺฆํ ปโพเธสิ	ทรงปลุกใจพระสงฆ์เป็นอันมาก ให้เบิกบานทั่วถึงแล้ว
อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ,	นี่เป็นพระรัตนตรัย ดังนี้
พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ จาติ	ถึงจะต่างกันโดยเรื่องว่า พระพุทธ
นานาโหนฺตมฺปิ วตฺถุโต,	พระธรรม พระสงฆ์ ก็จริงแล
อญฺญมญฺญาวิโยคา ว	แต่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเนื้อ
เอกีภูตมฺปนตฺถโต,	ความ เพราะไม่พรากจากกันได้แท้

พุทฺโธ ธมฺมสฺส โพเธตา	พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ ซึ่งพระธรรม
ธมฺโม สงฺเฆน ธาริโต,	พระธรรมอันพระสงฆ์เป็นผู้รักษาไว้
สงฺโฆ จ สาวโก พุทฺธสฺส	พระสงฆ์ก็เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
อิจฺเจกาพทฺธเมวิทํ.	พระรัตนตรัยเนื่องเป็นอันเดียวกัน อย่างนี้ แล.

อนุสฺสรณปาจ

อิติปิโส ภควา,	แม้เพราะอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาค-เจ้านั้น
อรหํ,	เป็นพระอรหันต์
สมฺมาสมฺพุทฺโธ,	เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนดีแล้ว
วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน,	เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ
สุคโต,	เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว
โลกวิทู,	เป็นผู้รู้แจ้งโลก
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ,	เป็นสารถีแห่งบุรุษพึงฝึกได้ ไม่มีผู้อื่นยิ่งไปกว่า
สตฺถา เทวมนุสฺสานํ,	เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
พุทฺโธ,	เป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้เบิกบานแล้ว
ภควาติ,	เป็นผู้มีโชค ฉะนี้แล
สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม	พระธรรมคือศาสนา อันพระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงไว้ดีแล้ว

สนฺทิฏฺฐิโก,	อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง
อกาลิโก,	ไม่ประกอบด้วยกาล
เอหิปสฺสิโก,	ควรเรียกให้มาดูได้
โอปนยิโก,	ควรน้อมเข้ามา
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ,	อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตนฉะนี้แล
สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว
ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม
สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,	หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติสมควร
ยทิทํ	นี้คือใคร
จตฺตาริ ปุริสยุคานิ,	คู่แห่งบุรุษสี่
อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา,	บุรุษบุคคลแปด
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ,	นี่หมู่พระสงฆ์ผู้เชื่อฟังคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า
อาหุเนยฺโย,	เป็นผู้ควรของคำนับ
ปาหุเนยฺโย,	เป็นผู้ควรของต้อนรับ
ทกฺขิเณยฺโย,	เป็นผู้ควรของทำบุญ
อญฺชลิกรณีโย	เป็นผู้ควรทำอัญชลี (ประนมมือไหว้)
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.	เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ฉะนี้แล

กรณียเมตฺตสุตฺตคาถา

กรณียมตฺถกุสเลน ยนฺตํ สนฺตํ ปทํ อภิสเมจฺจ,	อันผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงทำซึ่งกิจที่ท่านผู้ได้บรรลุถึงซึ่งทางอันสงบกระทำแล้ว
สกฺโก,	พึงเป็นผู้องอาจ
อุชู จ,	เป็นผู้ซื่อตรงด้วย
สุหุชู จ,	เป็นผู้ซื่อตรงอย่างดีด้วย
สุวโจ จสฺส,	เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายด้วย
มุทุ,	เป็นผู้อ่อนโยน
อนติมานี,	เป็นผู้ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น
สนฺตุสฺสโก จ,	เป็นผู้ยินดีด้วยของอันมีอยู่แล้วด้วย
สุภโร จ.	เป็นผู้เลี้ยงง่ายด้วย
อปฺปกิจฺโจ จ,	เป็นผู้มีกิจการพอประมาณด้วย
สลฺลหุกวุตฺติ,	ประพฤติตนเป็นผู้เบากายเบาจิต
สนฺตินฺทฺริโย จ,	มีอินทรีย์อันสงบระงับด้วย
นิปโก จ,	มีปัญญารักษาตนได้ด้วย
อปฺปคพฺโภ,	เป็นผู้ไม่คะนองกายวาจา
กุเลสุ อนนุคิทฺโธ,	เป็นผู้ไม่ติดพันในสกุลทั้งหลาย
น จ ขุทฺทํ สมาจเร กิญฺจิ เยน วิญฺญู ปเร อุปวเทยฺยุํ	วิญญูชน พึงติเตียนเหล่าชนอื่น ได้ด้วยการกระทำอย่างใด ไม่พึงประพฤติกระทำอย่างนั้นหน่อยหนึ่งแล.

ภทฺเทกรตฺตคาถา

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย	ผู้มีปัญญาไม่ควรทำสิ่งที่ล่วงไปแล้วให้ตามมาอยู่ในจิต
นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ,	ไม่ควรมุ่งหวังสิ่งที่ยังมาไม่ถึง
ยทตีตมฺปหีนนฺตํ	เพราะว่าสิ่งใดล่วงไปแล้ว สิ่งนั้นก็ละเสียแล้ว
อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ,	อนึ่ง สิ่งใดที่ยังไม่มาถึงเล่า สิ่งนั้นก็ยังไม่ถึง
ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ	ก็ผู้มีปัญญาใดเห็นธรรม ซึ่งเป็นปัจจุบัน
ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ,	แจ้งชัดอยู่ในที่นั้นๆ
อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ	เป็นความเห็นไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลน
ตํ วิทฺธา มนุพฺรูหเย,	ผู้มีปัญญานั้นได้เห็นธรรม ซึ่งเป็นปัจจุบันแจ้งชัดอันไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลนนั้นแล้ว ควรเจริญความเห็นนั้นไว้ให้เนืองๆ
อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ	ความเพียรเผากิเลส ผู้มีปัญญาควรรีบทำเสียในวันนี้ทีเดียว
โก ชญฺญา มรณํ สุเว,	ใครพึงรู้ว่าความตายในวันพรุ่งนี้
น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา,	เพราะว่าความหน่วงเหนี่ยวกับด้วยมฤตยู ซึ่งมีเสนาใหญ่นั้นไม่ได้เลย

เอวํ วิหาริมาตาปึ	นักปราชญ์ผู้สงบระงับ ย่อมกล่าว
อโหรตฺตมตนฺทิตํ,	ผู้มีปัญญาซึ่งมีธรรมเป็นเครื่องอยู่
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ	มีความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน ไม่
สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ.	เกียจคร้านทั้งวันและคืนอย่างนี้ผู้นั้น
	แล ว่าผู้มีราตรีเดียวเจริญด้วย
	ประการฉะนี้แล

ปพฺพโตปมสุตฺตคาถา

ยถาปิ เสลา วิปุลา นภํ อาหจฺจ	แม้ฉันใด ภูเขาทั้งหลายแล้วด้วยหิน
ปพฺพตา, สมนฺตา อนุปริเยยฺยุํ	อันไพบูลย์ จดท้องฟ้าบดกลิ้งเข้ามา
นิปฺโปเถนฺตา จตุทฺทิสา,	โดยรอบทั้ง ๔ ทิศ
เอวํ ชรา จ มจฺจุ จ	ฉันนั้น ความแก่และความตายย่อม
อธิวตฺตนฺติ ปาณิโน,	ครอบงำสัตว์ทั้งหลาย
ขตฺติเย พฺราหฺมเณ เวสฺเส	คือ กษัตริย์ พราหมณ์ คนพลเรือน
สุทฺเท จณฺฑาลปุกฺกุเส,	คนไพร่ คนจัณฑาล และคนเทดอกไม้
น กิญฺจิ ปริวชฺเชติ,	มิได้ยกเว้นใครๆ เลย
สพฺพเมวาภิมทฺทติ,	ย่อมย่ำยีสัตว์ทั้งปวงทีเดียว
น ตตฺถ หตฺถีนํ ภูมิ,	ภูมิแห่งพลช้าง ย่อมไม่มีในชราและ
	มรณะนั้น
น รถานํ น ปตฺติยา,	ภูมิแห่งพลรบก็ไม่มี ภูมิแห่งพลทหาร
	เท้าก็ไม่มี

น จาปิ มนฺตยุทฺเธน	อนึ่ง ไม่มีใครอาจที่จะชำระได้ด้วย
สกฺกา เชตุํ ธเนน วา,	การสู้รบ ด้วยเวทมนตร์ หรือด้วยทรัพย์
ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส,	เพราะฉะนั้นแล บรรพชิตผู้บัณฑิต มีปัญญา
สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน,	เมื่อเห็นประโยชน์ของตน
พุทฺเธ ธมฺเม จ สงฺเฆ จ	ควรทำศรัทธา ให้ตั้งมั่นในพระพุทธ-
ธีโร สทฺธํ นิเวสเย,	เจ้า และพระธรรม และพระสงฆ์
โย ธมฺมจารี กาเยน วาจาย อุทเจตสา,	ผู้ใดประพฤติธรรมด้วยกาย ด้วย วาจา หรือด้วยจิต
อิเธว นํ ปสํสนฺติ	ย่อมสรรเสริญผู้นั้นในโลกนี้ นี่แล
เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ.	ละโลกนี้ไปแล้วย่อมปราโมทย์ใน สวรรค์

อริยธนคาถา

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา,	ศรัทธาของผู้ใดเป็นธรรมชาติไม่ หวั่นไหว ตั้งมั่นดีแล้วในพระตถาคต
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ,	อนึ่ง ศีลของผู้ใดไปจากโทษเป็นที่ ยินดีแห่งพระอริยเจ้า อันบัณฑิต สรรเสริญแล้ว
สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ	อนึ่ง ความเลื่อมใสในพระสงฆ์ย่อม มีแก่ผู้ใด
อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ,	อนึ่ง ทิฏฐิของผู้ใดเป็นธรรมชาติซื่อตรง

อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ	บัณฑิตเรียกผู้นั้นว่าเป็นคนไม่จน
อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ,	ชีวิตของผู้นั้นไม่เปล่า
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ	เพราะฉะนั้น ผู้มีปัญญาเมื่อมาระลึก
ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ,	ถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ	ควรประกอบศรัทธาและศีล และความ
พุทฺธาน สาสนนฺติ.	เลื่อมใสและความเห็นธรรมไว้ให้
	เนืองๆ ด้วยประการฉะนี้แล

นมัสการรอยพระพุทธบาท

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ ปาทลญฺชนปาฐํ ภณาม เส***

วนฺทามิ พุทฺธํ ภวปารติณฺณํ	ข้าพเจ้าขอนมัสการพระพุทธเจ้า ผู้ข้ามพ้นฝั่งแห่งภพ
ติโลกเกตุํ ติภเวกนาถํ,	ผู้เป็นธงชัยแห่งไตรโลก ผู้เป็นนาถะอันเอกของไตรภพ
โย โลกเสฏฺโฐ สกลํ กิเลสํ	ผู้ประเสริฐในโลกตัดกิเลสทั้งสิ้นได้
เฉตฺวาน โพเธสิ ชนํ อนนฺตํ.	แล้ว ช่วยปลุกชนหาที่สุดมิได้ให้ตรัสรู้ มรรค ผลและนิพพาน
ยํ นมฺมทาย นทิยา ปุลิเน จ ตีเร	รอยพระบาทใดอันพระพุทธองค์ได้ ทรงแสดงไว้ บนหาดทรายแทบฝั่ง แม่น้ำนัมมทา
ยํ สจฺจพนฺธคิริเก สุมนาจลคฺเค,	รอยพระบาทใดอันพระพุทธองค์ได้ ทรงแสดงไว้ เหนือภูเขาสัจจพันธ์ และเหนือภูเขาสุมนา

ยํ ตตฺถ โยนกปุเร มุนิโน จ ปาทํ, ตํ ปาทลญฺชนมหํ สิรสา นมามิ,	รอยพระบาทใดอันพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ ในเมืองโยนก ข้าพเจ้าขอนมัสการพระบาทและรอยพระบาทนั้นๆ ของพระมุนีด้วยเศียรเกล้า
สุวณฺณมาลิเก สุวณฺณปพฺพเต สุมนกูเฏ โยนกปุเร นมฺมทาย นทิยา, ปญฺจปาทวรํ ฐานํ อหํ วนฺทามิ ทูรโต,	ข้าพเจ้าขอนมัสการสถานที่มีรอยพระบาทอันประเสริฐห้าสถานแต่ที่ไกล คือที่ภูเขาสุวรรณมาลิก ๑, ที่ภูเขาสุวรรณบรรพต ๑, ที่ภูเขาสุมนกูฏ ๑, ที่ โยนกบุรี ๑, ที่แม่น้ำนัมมทา ๑
อิจฺเจวมจฺจนฺตนมสฺสเนยฺยํ นมสฺสมาโน รตนตฺตยํ ยํ,	ข้าพเจ้าขอนมัสการอยู่ซึ่งพระรัตนตรัยใด อันบุคคลควรไหว้โดยส่วนยิ่งอย่างนี้ด้วยประการฉะนี้
ปุญฺญาภิสนฺทํ วิปุลํ อลตฺถํ,	ได้แล้วซึ่งกองบุญอันไพบูลย์
ตสฺสานุภาเวน หตนฺตราโย,	ขออานุภาพแห่งพระรัตนตรัยนั้น จงขจัดภัยอันตรายเสียเถิด
อามนฺตยามิ โว ภิกฺขเว,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนท่านทั้งหลาย
ปฏิเวทยามิ โว ภิกฺขเว,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราขอให้ท่านทั้งหลายทราบไว้ว่า
ขยวยธมฺมา สงฺขารา,	สังขารทั้งหลายมีอันเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา
อปฺปมาเทน สมฺปาเทถาติ.	ขอท่านทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด ด้วยประการฉะนี้แล

กายคตาสติภาวนา

อยํ โข เม กาโย,	กายของเรานี้แล
อุทฺธํ ปาทตลา,	เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นมา
อโธ เกสมตฺถกา,	เบื้องต่ำแต่ปลายผมลงไป
ตจปริยนฺโต,	มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ
ปูโร นานปฺปการสฺส อสุจิโน,	เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ
อตฺถิ อิมสฺมึ กาเย.	มีอยู่ในกายนี้
เกสา	ผมทั้งหลาย
โลมา	ขนทั้งหลาย
นขา	เล็บทั้งหลาย
ทนฺตา	ฟันทั้งหลาย
ตโจ	หนัง
มํสํ	เนื้อ
นหารู	เอ็นทั้งหลาย
อฏฺฐี	กระดูกทั้งหลาย
อฏฺฐิมิญฺชํ	เยื่อในกระดูก
วกฺกํ	ม้าม[๑]
หทยํ	หัวใจ
ยกนํ	ตับ

---

๑. **วกฺกํ** คำนี้โบราณแปลว่าม้าม ตามหนังสือวิสุทธิมรรคแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อธิบายความและแปลว่า ไต

กิโลมกํ	พังผืด
ปิหกํ	ไต[๑]
ปปฺผาสํ	ปอด
อนฺตํ	ไส้ใหญ่
อนฺตคุณํ	ไส้น้อย
อุทริยํ	อาหารใหม่
กรีสํ	อาหารเก่า
มตฺถเก มตฺถลุงฺคํ	เยื่อในสมองศีรษะ
ปิตฺตํ	น้ำดี
เสมฺหํ	น้ำเสลด
ปุพฺโพ	น้ำเหลือง
โลหิตํ	น้ำเลือด
เสโท	น้ำเหงื่อ
เมโท	น้ำมันข้น
อสฺสุ	น้ำตา
วสา	น้ำมันเหลว
เขโฬ	น้ำลาย
สิงฺฆานิกา	น้ำมูก
ลสิกา	น้ำไขข้อ
มุตฺตํ	น้ำมูตร
เอวมยํ เม กาโย,	กายของเรานี้อย่างนี้
อุทฺธํ ปาทตลา,	เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นมา

---

๑. **ปิหกํ** คำนี้โบราณแปลว่า ไต ตามหนังสือวิสุทธิมรรคแปล ฉบับมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย แปลว่า ม้าม

อโธ เกสมตฺถกา,	เบื้องต่ำแต่ปลายผมลงไป
ตจปริยนฺโต,	มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ
ปูโร นานปฺปการสฺส อสุจิโน	เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่างๆ อย่างนี้แล.

มรณสติกมฺมฏฺฐาน

อธุวํ โข เม ชีวิตํ	ชีวิตของเราไม่ยั่งยืน
ธุวํ มรณํ เอกํสิกํ,	ความตายยั่งยืนเป็นไปส่วนเดียว
อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ,	เราพึงตายเป็นแท้
มรณปริโยสานํ เม ชีวิตํ,	ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุดรอบ
มรณปฏิพทฺธํ เม ชีวิตํ,	ชีวิตของเราเนื่องเฉพาะแล้วด้วยความตาย
มรณธมฺโมมฺหิ,	เรามีความตายเป็นธรรมดา
มรณํ อนตีโต,	จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้
มรณํ ภวิสฺสติ	ความตายจักมี
ชีวิตินฺทฺริยํ อุปจฺฉิชฺชิสฺสติ,	อินทรีย์คือชีวิตจะเข้าไปขาด
มรณํ มรณํ,	ความตาย ความตาย
เอกํสิกํ	เป็นไปส่วนเดียว

ขนฺธวิภชฺชน

นามรูปํ อนิจฺจํ,	นามรูปไม่เที่ยง
อุปฺปชฺชติ เจว,	ย่อมเกิดขึ้นด้วยนั่นเทียว
เวติ จ,	ย่อมเสื่อมสิ้นไปด้วย
อญฺญถา จ ภวติ,	ย่อมเป็นโดยอย่างอื่นด้วย
นามรูปํ ทุกฺขํ	นามรูปเป็นทุกข์
อาทิตฺตํ ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา,	ร้อนด้วยไฟคือราคะ, ร้อนด้วยไฟคือโทสะ, ร้อนด้วยไฟคือโมหะ
อาทิตฺตํ ชาติยา ชรามรเณน	ร้อนด้วยความเกิด ร้อนด้วยความแก่ ร้อนด้วยความตาย
โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตํ	ร้อนด้วยความโศกทั้งหลาย ร้อนด้วยความร่ำไรรำพันทั้งหลาย ร้อนด้วยความทุกข์กายทั้งหลาย ร้อนด้วยความทุกข์ใจทั้งหลาย ร้อนด้วยความคับแค้นทั้งหลาย
นามรูปํ อนตฺตา	นามรูปไม่ใช่ตน
นามรูปญฺจ หิทํ อตฺตา อภวิสฺส,	ก็นามรูปนี้จักเป็นตัวตนแล้ว
นยิทํ นามรูปํ อาพาธาย สํวตฺเตยฺย,	นามรูปไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ
ลพฺเภถ จ นามรูเป,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในนามรูป
เอวํ เม นามรูปํ โหตุ เอวํ เม นามรูปํ มา อโหสีติ,	ว่านามรูปของเราจงเป็นอย่างนี้เถิด นามรูปของเราอย่าเป็นอย่างนั้นเลย

ยสฺมา จ โข นามรูปํ อนตฺตา,	ก็เพราะนามรูปไม่ใช่ตัวตน
ตสฺมา นามรูปํ อาพาธาย สํวตฺตติ,	เพราะเหตุนี้แล นามรูปจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ
น จ ลพฺภติ นามรูเป,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในนามรูป
เอวํ เม นามรูปํ โหตุ	ว่านามรูปของเราจงเป็นอย่างนี้เถิด
เอวํ เม นามรูปํ มา อโหสีติ,	นามรูปของเราอย่าเป็นอย่างนั้นเลย
เอวญฺหิ โน มนสิกาตพฺพํ.	เราทั้งหลายพึงทำในใจอย่างนี้แล

เทวตาอุยฺโยชนคาถา

คาถาส่งเทวดา

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ เทวตาอุยฺโยชนคาถาโย ภณาม เส***

ทุกฺขปฺปตฺตา จ นิทฺทุกฺขา ภยปฺปตฺตา จ นิพฺภยา, โสกปฺปตฺตา จ นิสฺโสกา โหนฺตุ สพฺเพปิ ปาณิโน,	ขอสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ถึงแล้วซึ่งทุกข์ จงเป็นผู้ไม่มีทุกข์ และที่ถึงแล้วซึ่งภัย จงเป็นผู้ไม่มีภัย และที่ถึงแล้วซึ่งโศก จงเป็นผู้ไม่มีโศก
เอตฺตาวตา จ อมฺเหหิ สมฺภตํ ปุญฺญสมฺปทํ, สพฺเพ เทวานุโมทนฺตุ สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา,	และขอเหล่าเทพเจ้าทั้งปวง จงอนุโมทนา ซึ่งบุญสมบัติ อันเราทั้งหลายก่อสร้างแล้ว ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้ เพื่ออันสำเร็จสมบัติทั้งปวง
ทานํ ททนฺตุ สทฺธาย สีลํ รกฺขนฺตุ สพฺพทา,	มนุษย์ทั้งหลาย จงให้ทานด้วยศรัทธา จงรักษาศีลในกาลทั้งปวง

ภาวนาภิรตา โหนฺตุ	จงเป็นผู้ยินดีแล้วในภาวนา
คจฺฉนฺตุ เทวตาคตา,	เทพดาทั้งหลายที่มาแล้ว เชิญกลับไปเถิด
สพฺเพ พุทฺธา พลปฺปตฺตา	พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ล้วนทรงพระกำลังทั้งหมด
ปจฺเจกานญฺจ ยํ พลํ,	กำลังใดแห่งพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย
อรหนฺตานญฺจ เตเชน	และแห่งพระอรหันต์ทั้งหลายมีอยู่
รกฺขํ พนฺธามิ สพฺพโส.	ข้าพเจ้าขอผูกการอารักขา ด้วยเดชแห่งกำลังนั้น โดยประการทั้งปวง.

สพฺพปตฺติทานคาถา (แปล)

(*กล่าวนำ*) ***หนฺท มยํ ปตฺติทานคาถาโย ภณาม เส***

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส	ขอสัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุด ไม่มี
ยานญฺญานิ กตานิ เม,	ประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ	ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้, แลแห่งบุญ
สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา,	ทั้งหลายอื่นที่ข้าพเจ้าได้ทำแล้ว
เย ปิยา คุณวนฺตา จ	คือชนเหล่าใดเป็นที่รัก ผู้มีคุณ
มยฺหํ มาตาปิตาทโย,	มีมารดาและบิดาของข้าพเจ้า เป็นต้น
ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา วา	ที่ข้าพเจ้าได้เห็นหรือแม้ไม่ได้เห็น
อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน	แลสัตว์ทั้งหลายอื่นที่เป็นกลาง แล
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมึ	มีเวรกันตั้งอยู่ในโลก

เตภุมฺมา จตุโยนิกา	เกิดในภูมิ ๓ เกิดในกำเนิด ๔
ปญฺเจกจตุโวการา	มีขันธ์ ๕ แลขันธ์ ๑ แลขันธ์ ๔
สํสรนฺตา ภวาภเว	ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยและภพใหญ่
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม	สัตว์เหล่าใดทราบการให้ส่วนบุญของข้าพเจ้าแล้ว
อนุโมทนฺตุ เต สยํ	ขอสัตว์เหล่านั้นจงอนุโมทนาเองเถิด
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ	ก็สัตว์เหล่าใด ย่อมไม่ทราบการให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้
เทวา เตสํ นิเวทยุํ	ขอเทพทั้งหลายพึงแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ อนุโมทนเหตุนา	เพราะเหตุคืออนุโมทนาบุญทั้งหลายที่ข้าพเจ้าให้แล้ว
สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน	ขอสัตว์ทั้งปวง จงอย่ามีเวร อยู่เป็นสุขเสมอเถิด
เขมปฺปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ	แลจงถึงทางอันเกษมเถิด
เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา.	ขอความหวังอันดีของสัตว์เหล่านั้นจงสำเร็จเทอญ.

เทวตาทิปตฺติทานคาถา

ยา เทวตา สนฺติ วิหารวาสินี
ถูเป ฆเร โพธิฆเร ตหึ ตหึ
ตา ธมฺมทาเนน ภวนฺตุ ปูชิตา

โสตฺถึ กโรนฺเตธ วิหารมณฺฑเล
เถรา จ มชฺฌา นวกา จ ภิกฺขโว
สารามิกา ทานปตี อุปาสกา
คามา จ เทสา นิคมา จ อิสฺสรา
สปฺปาณภูตา สุขิตา ภวนฺตุ เต
ชลาพุชา เยปิ จ อณฺฑสมฺภวา
สํเสทชาตา อถโวปปาติกา
นิยฺยานิกํ ธมฺมวรํ ปฏิจฺจ เต
สพฺเพปิ ทุกฺขสฺส กโรนฺตุ สงฺขยํ

ฐาตุ จิรํ สตํ ธมฺโม ธมฺมทฺธรา จ ปุคฺคลา
สงฺโฆ โหตุ สมคฺโคว อตฺถาย จ หิตาย จ
อมฺเห รกฺขตุ สทฺธมฺโม สพฺเพปิ ธมฺมจาริโน
วุฑฺฒึ สมฺปาปุเณยฺยาม ธมฺเม อริยปฺปเวทิเต.

คำแปล

เทพยดาเหล่าใด มีปกติอยู่ในวิหาร สถิตอยู่ที่เรือนพระสถูป ที่เรือนพระโพธิในที่นั้นๆ เทพยดาเหล่านั้น เป็นผู้อันเราทั้งหลายบูชาแล้วด้วยธรรมทาน จงกระทำความสวัสดีในวิหารมณฑลนี้ พระภิกษุทั้งหลายที่เป็นเถระที่เป็นกลางที่ยังใหม่ก็ดี อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายผู้เป็นทานบดี พร้อมด้วยอารามิกชนก็ดี ชนทั้งหลาย ที่เป็นชาวบ้านที่เป็นชาวเมือง ที่เป็นชาวนิคม ที่เป็นอิสระก็ดี สัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลายเหล่านั้น จงเป็นผู้ถึงซึ่งความสุข แม้สัตว์เหล่าใดที่เป็นชลาพุชะกำเนิดที่เป็นอัณฑะกำเนิด ที่เป็นสังเสทชะกำเนิด ที่เป็นอุปปาติกะกำเนิดก็ดี สัตว์เหล่านั้น ได้อาศัยพระธรรมเป็นนิยยานิกธรรมแล้ว แม้ทั้งหมดจงทำความสิ้นไปแห่งทุกข์ ขอธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายจงดำรง

อยู่นาน และบุคคลทั้งหลายที่ทรงธรรมจงดำรงอยู่นาน ขอพระสงฆ์จงเป็นผู้พร้อมเพรียงกันเทียว เพื่อประโยชน์และเกื้อกูล ขอพระสัทธรรมจงรักษาเราทั้งหลายผู้ประพฤติธรรมแม้ทั้งปวง ขอเราทั้งหลายจงถึงความเจริญในธรรมที่พระอริยเจ้าแสดงแล้วเถิด

ติโลกวิชยราชปตฺติทานคาถา

ยงฺกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ　　กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
กาเยน วาจาย มนสา　　ติทเส สุคตํ กตํ,
เย สตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ　　เย จ สตฺตา อสญฺญิโน.
กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหํ　　สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต
เย ตํ กตํ สุวิทิตํ　　ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มยา,
เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ　　เทวา คนฺตฺวา นิเวทยุํ
สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตฺตา　　ชีวนฺตาหารเหตุกา,
มนุญฺญํ โภชนํ สพฺเพ　　ลภนฺตุ มม เจตสา.

คำแปล

กิริยาคือกุศลกรรมอันใดอันหนึ่งอันควรฝักใฝ่ ซึ่งข้าพเจ้าพึงทำด้วยกายวาจาใจ กิริยาคือกุศลกรรมนั้น เป็นเหตุอำนวยให้ถึงซึ่งสุคติในเทวโลก อันข้าพเจ้าทำแล้ว ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญาหรือหาไม่เป็นอสัญญีทั้งหมด ผลบุญที่ข้าทำนั้นทุกๆ สัตว์จงเป็นผู้มีส่วนเสวย เหล่าสัตว์ใดที่ทราบแล้วว่าข้าพเจ้าทำบุญแล้ว เหล่าสัตว์นั้นพึงเสวยผลแห่งบุญ ซึ่งข้าให้แล้วตามควร สัตว์เหล่าใดที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ขอเทพเจ้าทั้งหลายช่วยเล่าขานแจ้งแก่สัตว์เหล่า

นั้น ขอเหล่าสัตว์ในโลกนี้ที่อาศัยอาหารเพื่อมีชีวิตเป็นอยู่ทั้งหมด จงได้โภชนะสำราญเบิกบานสมตามเจตนาของข้าพเจ้า เทอญ.

อุทฺทิสฺสนาธิฏฺฐานคาถา

อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อุปชฺฌายา คุณุตฺตรา
อาจริยูปการา จ มาตา ปิตา จ ญาตกา
สุริโย จนฺทิมา ราชา คุณวนฺตา นราปิ จ (ปิยา มมํ)
พรหฺมมารา จ อินฺทา จ โลกปาลา จ เทวตา
ยโม มิตฺตา มนุสฺสา จ มชฺฌตฺตา เวริกาปิ จ
สพฺเพ สตฺตา สุขี โหนฺตุ ปุญฺญานิ ปกตานิ เม
สุขํ จ ติวิธํ เทนฺตุ ขิปฺปํ ปาเปถ โว มตํ
อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อิมินา อุทฺทิเสน จ
ขิปฺปาหํ สุลเภ เจว ตณฺหุปาทานเฉทนํ
เย สนฺตาเน หินา ธมฺมา ยาว นิพฺพานโต มมํ
นสฺสนฺตุ สพฺพทา เยว ยตฺถ ชาโต ภเว ภเว
อุชุจิตฺตํ สติปญฺญา สลฺเลโข วิริยมฺหินา
มารา ลภนฺตุ โนกาสํ กาตุญฺจ วิริเยสุ เม
พุทฺธาธิปวโร นาโถ ธมฺโม นาโถ วรุตฺตโม
นาโถ ปจฺเจกพุทฺโธ จ สงฺโฆ นาโถตฺตโร มมํ
เตโสตฺตมานุภาเวน มาโรกาสํ ลภนฺตุ มา
ทสปุญฺญานุภาเวน มาโรกาสํ ลภนฺตุ มา.

คำแปล

ด้วยบุญนี้อุทิศให้ อุปัชฌาย์ผู้เลิศคุณ และอาจารย์ผู้เกื้อหนุน ทั้งพ่อแม่และปวงญาติ สูรย์-จันทร์ และราชา ผู้ทรงคุณหรือสูงชาติ พรหมมารและอินทราช ทั้งทวยเทพและโลกบาล ยมราชมนุษย์มิตร ผู้เป็นกลางผู้จ้องผลาญ ขอให้เป็นสุขศานติ์ ทุกทั่วหน้าอย่าทุกข์ทน บุญผองที่ข้าทำ จงช่วยอำนวยศุภผล ให้สุขสามอย่างล้น ให้ลุถึงนิพพานพลัน.

ด้วยบุญนี้ที่เราทำ แลอุทิศให้ปวงสัตว์ เราพลันได้ซึ่งการตัด ตัวตัณหาอุปาทาน สิ่งชั่วในดวงใจ กว่าเราจะถึงนิพพาน มลายสิ้นจากสันดาน ทุกๆ ภพที่เราเกิด มีจิตตรงและสติ ทั้งปัญญา อันประเสริฐ พร้อมทั้งความเพียรเลิศ เป็นเครื่องขูดกิเลสหาย โอกาสอย่าพึงมี แก่หมู่มารสิ้นทั้งหลาย เป็นช่องประทุษร้าย ทำลายล้างความเพียรจม พระพุทธผู้บวรนาถ พระธรรมที่พึ่งอุดม พระปัจเจกะพุทธสมทบ พระสงฆ์ที่พึ่งผยอง ด้วยอานุภาพนั้น ขอหมู่มารอย่าได้ช่อง ด้วยเดชบุญทั้งสิบป้อง อย่าเปิดโอกาสแก่มาร เทอญ.

ภาคพิเศษ

เสวยวิมุติสุข

เอวํ โข สมฺมาสมฺโพธึ สมฺพุชฺฌิตฺวา ตถาคโต
ปรมาภิสมฺพุทฺโธ ว มูลสฺมึ วรโพธิยา
นิสีเทยฺย ปลฺลงฺเกน สตฺตาหํ อิสิสตฺตโม
ปฏิสํเวทิ วิมุตฺติ- สุขํ อริยเสวิตํ
รตฺติยา ปฐมํ ยามํ อนุโลมวิโลมิกํ
ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ โส มนสากาสิ จกฺขุมา
เอตมตฺถํ วิทิตฺวาน อุทานํ สมุทีรยิ

เมื่อพระตถาคตเจ้าได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นองค์พระสยัมภูวิสุทธขันธสันดาน พร้อมด้วยอัศจรรย์ตามพุทธธรรมดาดังนั้นแล้ว พระองค์แรกตรัสรู้พระอภิสัมโพธิญาณ พระองค์ผู้แสวงหาแล้ว ซึ่งอนุตตรคุณเป็นแก่นสาร นับแต่พระวิปัสสีทศพลมาเป็นพระสัมมาสัมพุทธที่ ๗ พระองค์เสร็จพร้อมพระสยัมภูภูมิแล้ว เสด็จนั่งด้วยบัลลังก์อันเดียว เสวยวิมุตติสุข ณ ควงไม้มหาโพธิอัสสัตถพฤกษ์ที่ได้ตรัสรู้นั้นสิ้นกาล ๗ วัน ครั้งนั้นพระองค์ทรงทำในใจซึ่งปฏิจจสมุปบาทเป็นอนุโลมตามลำดับ และปฏิโลมถอยหลังตลอดปฐมยามแห่งราตรี โดยสมุทัยวาร และนิโรธวาร ครั้นทราบแจ้งชัดซึ่งความนั้นแล้ว ทรงออกอุทานนี้ในเวลานั้น

พุทฺธอุทาน

(ในปฐมยามแห่งราตรีของคืนที่ตรัสรู้)

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมนฺติ

เมื่อใด ธรรมทั้งหลาย (คืออริยสัจจ์ทั้ง ๔) เกิดขึ้นปรากฏชัดเจนแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ (ด้วยอารัมมณูปนิชฌานและลักขณูปนิชฌาน) เมื่อนั้น ความสงสัยทั้งปวงแห่งพราหมณ์นั้นย่อมฉิบหายพินาศไป เพราะพราหมณ์นั้นมารู้แจ้งซึ่งธรรม (คือกองทุกข์ทั้งสิ้นมีสังขารเป็นต้น) กับทั้งเหตุ (มีอวิชชาซึ่งเป็นที่ให้เกิด)

พุทฺธอุทาน

(ในมัชฌิมยามส่วนกลางแห่งราตรีของคืนที่ตรัสรู้)

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทีติ

เมื่อใด ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นปรากฏชัดเจนแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ (ด้วยฌานและปัญญา) เมื่อนั้น ความสงสัยทั้งปวงแห่งพราหมณ์นั้นย่อมพินาศฉิบหายไป เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้แจ้งแล้ว ซึ่งความสิ้นไปแห่งปัจจัยทั้งหลาย

พุทธอุทาน

(ในปัจฉิมยามส่วนที่สุดแห่งราตรีของคืนที่ตรัสรู้)

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ

เมื่อใด ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นปรากฏชัดเจนแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ (ด้วยฌานและปัญญา) พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดเสนามารเสียให้พินาศไป ดำรงสถิตประดิษฐานอยู่ด้วยปรีชาชัชวาล ประหนึ่งพระอาทิตย์อันให้อากาศในท้องฟ้าสว่างอยู่ด้วยรัศมี ฉะนั้น

พุทธอุทาน

(แสดงแก่พราหมณ์หนึ่ง เป็นหุหุกชาติ)

โย พฺราหฺมโณ พาหิตปาปธมฺโม
นิหํหุโก นิกฺกสาโว ยตตฺโต
เวทนฺตคู วุสิตพฺรหฺมจริโย
ธมฺเมน โส พฺรหฺมวาทํ วเทยฺย
ยสฺสุสฺสทา นตฺถิ กุหิญฺจิ โลเก

พราหมณ์ผู้ใดมีบาปธรรมอันลอยเสียแล้ว ไม่มีกิเลสซึ่งเป็นเครื่องขู่ผู้อื่น (ว่า หึๆ) เป็นคำหยาบ และไม่มีกิเลสรัดจิตดังน้ำฝาด และมีตนสำรวมแล้วถึงซึ่งที่จุดจบเวท บรรลุคุณพิเศษ คือ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, จุตูปปาตญาณ, อาสวักขยญาณ จบไตรวิชชา

นี้แล้ว มีพรหมจรรย์ ได้อยู่จบแล้ว เสร็จกิจที่ควรประกอบ ผู้นั้นพึงกล่าวได้โดยธรรมโดยชอบซึ่งถ้อยคำว่า ตนเป็นพราหมณ์ เป็นผู้พอกพูนตนด้วยสัมมาปฏิบัติ กิเลสเครื่องฟูขึ้น ไม่มีในโลกอันหนึ่งเลย (เป็นพุทธอุทานแสดงขีณาสวบุคคลว่าเป็นพราหมณ์ อริยมรรคทั้ง ๔ เป็นธรรมอันทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์)

พุทฺธอุทาน

(แสดงครั้งที่ทรงเสวยวิมุตติสุข ภายใต้ไม้มุจลินท์)

สุโข วิเวโก ตุฏฺฐสฺส สุตธมฺมสฺส ปสฺสโต
อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก ปาณภูเตสุ สญฺญโม
สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม
อสฺมิมานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ

ความสงัดเป็นสุขของบุคคลผู้ยินดีแล้ว มีธรรมอันได้สดับแล้ว เป็นผู้รู้เห็นสรรพสังขารตามเป็นจริงอย่างไร (เห็นโดยยถาภูตญาณ-ทัสสนะ) ความเป็นบุคคลที่ไม่มีความเบียดเบียนต่างๆ คือ ความสำรวมในสัตว์ทั้งหลายเป็นสุขในโลก ความที่เป็นสัตว์ผู้มีราคะอันปกติแล้ว คือ ความล่วงกามทั้งหลายเสียได้ด้วยประการทั้งปวงเป็นสุขในโลก ข้อนั้นคือความนำเสียซึ่งความถือตัวดื้อรั้นทั้งปวงให้พินาศเป็นสุขอย่างยิ่ง

ภาคผนวก

คำประกาศองค์อุโบสถ

กำหนดกาลเข้าสมาทานรักษาองค์อุโบสถในวันดิถีที่ ๘, ๑๔, ๑๕ ค่ำ แห่งปักษ์ โดยผู้รักษาองค์อุโบสถพร้อมกัน ณ สถานที่ๆ ได้จัดไว้ เวลาเช้าประมาณ ๗ ถึง ๘ นาฬิกา โดยผู้เป็นหัวหน้าจะได้เป็นผู้กล่าวนำ เพื่อนมัสการคุณพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว จึงประกาศเรื่องความที่จะสมาทานรักษาองค์อุโบสถเพื่อทราบดังนี้

อชฺช โภนฺโต ปกฺขสฺส { อฏฺฐมี / จาตุทฺทสี / ปณฺณรสี / อมาวสี[๑] } ทิวโส เอวรูโป โข

โภนฺโต ทิวโส, พุทฺเธน ภควตา ปญฺญตฺตสฺส ธมฺมสฺสวนสฺส เจวตทตฺถาย, อุปาสกอุปาสิกานํ อุโปสถกมฺมสฺส จ กาโล โหติ, หนฺทมยํ โภนฺโต สพฺเพ อิธ สมาคตา, ตสฺส ภควโต ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติยา ปูชนตฺถาย, อิมญฺจ รตฺตึ อิมญฺจ ทิวสํ อุโปสถํ อุปวสิสฺสามาติ, กาลปริจฺเฉทํ กตฺวา ตํ ตํ เวรมณึ อารมฺมณํ กริตฺวา อวิกฺขิตฺตจิตฺตาหุตฺวา สกฺกจฺจํ อุโปสถงฺคานิ สมาทิเยยฺยาม, อีทิสํ หิ อุโปสถกาลํ สมฺปตฺตานํ อมฺหากํ ชีวิตํ มา นิรตฺถกํ โหตุ.

---

๑. ใช้ **อมาวสี** เฉพาะวันแรม ๑๕ ค่ำ สิ้นเดือน

คำแปล

ข้าพเจ้า ขอประกาศเริ่มเรื่องความที่จะได้สมาทานรักษาอุโบสถตามกาลสมัย พร้อมด้วยองค์แปดประการ ให้สาธุชนที่จะตั้งจิตสมาทานทราบทั่วกัน ก่อนแต่สมาทาน ณ บัดนี้ ด้วยวันนี้เป็นวัน

อฏฺฐมี		๘	
จาตุทฺทสี	ดิถีที่	๑๔	แห่งปักษ์มาถึงแล้ว ก็แลวันเช่นนี้เป็นกาล
ปณฺณรสี		๑๕	
อมาวสี[1]		๑๕	

ที่จะฟังธรรมและทำการรักษาอุโบสถ เพื่อประโยชน์แก่การฟังธรรม บัดนี้ขอกุศลอันยิ่งใหญ่ คือ ตั้งจิตสมาทานอุโบสถจงเกิดมีแก่เราทั้งหลายบรรดามาประชุม ณ ที่นี้ เราทั้งหลายพึงมีจิตยินดีว่าจะรักษาอุโบสถ อันประกอบด้วยองค์แปดประการ วันหนึ่งคืนหนึ่ง ณ เวลาวันนี้ แล้วจงตั้งจิตคิดงดเว้นไกลจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วงไป คือ ฆ่าสัตว์เอง และใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ๑ เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ คือ ลักและฉ้อ และใช้ให้ลักและฉ้อ ๑ เว้นจากประพฤติกรรมที่เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ๑ เว้นจากพูดคำเท็จคำไม่จริง และล่อลวงอำพรางท่านผู้อื่น ๑ เว้นจากดื่มกินซึ่งสุราเมรัยสารพัดน้ำกลั่นน้ำดองอันเป็นของให้ผู้ดื่มแล้วเมา ซึ่งเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาลตั้งแต่พระอาทิตย์เที่ยงแล้วไปจนถึงเวลาอรุณขึ้นใหม่ ๑ เว้นจากฟ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรีและดูการเล่นบรรดาเป็นข้าศึกแก่กุศลและทัดทรงระเบียบดอกไม้ ลูบไล้ทาตัวด้วยของหอมเครื่องย้อมเครื่องแต่งและประดับร่างกายด้วยเครื่อง

---

๑. ถ้าเป็นวันแรม ๘ ค่ำ หรือขึ้น ๘ ค่ำ ใช้ **อฏฺฐมี**, วันแรม ๑๔ ค่ำ หรือขึ้น ๑๔ ค่ำ ใช้ **จาตุทฺทสี**, วันขึ้น ๑๕ ค่ำ ใช้ **ปณฺณรสี**, ถ้าเป็นวันแรม ๑๕ ค่ำ สิ้นเดือนใช้ **อมาวสี**.

อาภรณ์วิจิตรงดงามต่างๆ ๑ เว้นจากนั่งนอนเหนือที่นั่งที่นอนอันสูงมีเตียงตั่งเท้าสูงกว่าประมาณและที่นั่งที่นอนอันใหญ่ภายในมีนุ่นและสำลีและเครื่องลาดอันวิจิตรงาม ๑ จงทำความเว้นองค์ที่จะพึงเว้น ทั้ง ๘ ประการนี้เป็นอารมณ์ อย่ามีจิตฟุ้งซ่านส่งไปอื่น พึงตั้งจิตสมาทานองค์อุโบสถ ๘ ประการนี้โดยเคารพเถิด เพื่อบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นด้วยข้อปฏิบัติอย่างยิ่ง ตามกำลังของเราทั้งหลายซึ่งเป็นคฤหัสถ์ ชีวิตของเราทั้งหลายเป็นมาถึงวันอุโบสถนี้ จงอย่าล่วงไปเปล่าปราศ-จากประโยชน์เลย

(เมื่อประกาศคำแปลองค์อุโบสถเสร็จแล้ว ให้ทุกท่านผู้รักษาองค์อุโบสถ จงกล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีลให้พร้อมเพรียงกัน)

คำอาราธนาศีล ๕

มยํ ภนฺเต (วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย) ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม

ทุติยมฺปิ มยํ ภนฺเต (วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย) ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม

ตติยมฺปิ มยํ ภนฺเต (วิสุํ วิสุํ รกฺขณตฺถาย) ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม

คำแปล

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอศีล ๕ กับสรณะ ๓ (เพื่อประโยชน์แก่การรักษาต่างๆ กัน)

หมายเหตุ คำในวงเล็บไม่ใช้ก็ได้

คำอาราธนาศีล ๘

มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐ สีลานิ ยาจาม
ทุติยมฺปิ มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐ สีลานิ ยาจาม
ตติยมฺปิ มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐ สีลานิ ยาจาม.

คำแปล

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอศีล ๘ กับสรณะ ๓

คำอาราธนาอุโบสถศีล

มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ อุโปสถํ ยาจาม

ทุติยมฺปิ มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ อุโปสถํ ยาจาม

ตติยมฺปิ มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ อุโปสถํ ยาจาม.

คำแปล

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีลอุโบสถประกอบพร้อมด้วยองค์ ๘ กับสรณะ ๓

อฏฺฐสิกฺขาปทปาฐ

(กล่าวนำ) ***หนฺท มยํ อฏฺฐสิกฺขาปทปาฐํ ภณาม เส***

ปาณาติปาตา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการฆ่า
อทินฺนาทานา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการถือเอาซึ่งสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้แล้ว
อพฺรหฺมจริยา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการกระทำอันมิใช่พรหมจรรย์
มุสาวาทา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการพูดไม่จริง
สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
วิกาลโภชนา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล
นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสน-มาลาคนฺธวิเลปนธารณ-มณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการฟ้อนรำ การขับร้อง (เพลง) การดนตรี การดูการเล่นชนิดที่เป็นข้าศึกต่อกุศล การทัดทรงสวมใส่ การประดับ การตกแต่งด้วยพวงมาลา ด้วยเครื่องกลิ่นและเครื่องผัดทา
อุจฺจาสยนมหาสยนา เวรมณี	เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการนั่งนอนบนที่นอนสูง และที่นอนใหญ่

อาราธนาธรรม

แบบที่ ๑

พฺรหฺมา จ โลกาธิปตี สหมฺปติ,
กตฺอญฺชลี อนฺธิวรํ อยาจถ,
สนฺตีธ สตฺตาปฺปรชกฺขชาติกา,
เทเสตุ ธมฺมํ อนุกมฺปิมํ ปชํ.

ท้าวสหัมบดีพรหมผู้เป็นอธิบดีในโลก กระทำอัญชลีแล้วได้ทูลขอพรอันประเสริฐว่า สัตว์ทั้งหลายผู้มีชาติแห่งสัตว์ผู้มีธุลีน้อยในจักษุ คือสัตว์ผู้มีกิเลสน้อย มีอยู่ในโลกนี้ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าจงมีความเอ็นดู ทรงแสดงธรรมโปรดหมู่สัตว์นี้เถิด

แบบที่ ๒

จาตุทฺทสี ปณฺณรสี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
กาลา พุทฺเธน ปญฺญตฺตา สทฺธมฺมสฺสวนสฺสิเม
จาตุทฺทสี* อยนฺทานิ สมฺปตฺตา อภิลกฺขิตา
เตนายํ ปริสา ธมฺมํ โสตุํ อิธ สมาคตา
สาธุ อยฺโย ภิกฺขุสงฺโฆ กโรตุ ธมฺมเทสนํ
อยญฺจ ปริสา สพฺพา อฏฺฐิกตฺวา สุณาตุ ตนฺติ.

วัน ๘ ค่ำก็ดี วัน ๑๔ ค่ำก็ดี วัน ๑๕ ค่ำก็ดี แห่งปักษ์ใด วันทั้ง ๓ นี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติแล้ว เพื่อวันฟังธรรม บัดนี้ วันนี้เป็น

---

*ผู้อาราธนาต้องเปลี่ยนตรงคำ **จาตุทฺทสี** ถ้าเป็น ๘ ค่ำ ก็เปลี่ยนเป็น **อฏฺฐมี** โข ถ้าเป็น ๑๕ ค่ำ ก็เปลี่ยนเป็น **ปณฺณรสี**

วัน ๘ / ๑๔ / ๑๕ ค่ำแห่งปักษ์ อันท่านกำหนดถึงพร้อมแล้ว เพราะเหตุนั้น บริษัทนี้ได้มาประชุมกันแล้ว ณ ที่นี้เพื่อจะฟังธรรม ดีแล้ว ขอพระผู้เป็นเจ้า ภิกษุสงฆ์ จงทำการแสดงธรรมเถิด อนึ่ง ขอบริษัททั้งปวงนี้ จงตั้งใจฟังธรรมนั้น ทำให้มีประโยชน์เถิดฯ

เมื่อพระภิกษุผู้แสดงธรรมได้แสดงธรรมจบแล้ว ให้ผู้ฟังทุกคนพึงสวดคำประกาศตนพร้อมกันดังนี้

คำประกาศตนเมื่อแสดงธรรมจบ

อหํ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต[1] (คตา)
อุปาสกตฺตํ[2] (อุปาสิกตฺตํ) เทเสสึ ภิกฺขุสงฺฆสฺส สมฺมุขา
เอตํ เม สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจเย
ยถาพลํ จเรยฺยาหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ
ทุกฺขนิสฺสรณสฺเสว ภาคีอสฺสํ[3] (ภาคีนิสฺสํ) อนาคเต.

ข้าพเจ้าถึงแล้วซึ่งพระพุทธเจ้า ซึ่งพระธรรมเจ้า ซึ่งพระสงฆเจ้าด้วย ว่าเป็นสรณะที่ระลึก ขอแสดงความที่ข้าพเจ้าเป็นอุบาสก ต่อ

---

๑. สตรีพึงว่า **สรณํ คตา**

๒. สตรีพึงว่า **อุปาสิกตฺตํ**

๓. สตรีพึงว่า **ภาคีนิสฺสํ อนาคเต.**

หน้าพระภิกษุสงฆ์ นั่นเป็นสรณะอันเกษมของข้าพเจ้า นั่นเป็นสรณะอันอุดมของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาศัยซึ่งสรณะนั้นแล้ว พึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ข้าพเจ้าขอประพฤติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามสติกำลัง พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความออกไปจากทุกข์ทีเดียว ในอนาคตกาล เทอญ

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ.

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ
ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม.

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา,
สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สงฺเฆ.

เมื่อสวดคำประกาศตนจบ พระภิกษุผู้แสดงธรรมจะกล่าวอนุโมทนา ผู้ฟังทุกคนก้มกราบรับคำอนุโมทนาจนจบ จึงพร้อมกันกราบ ๓ ครั้ง

อาราธนาปริตร

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพทุกฺขวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

ขอท่านทั้งหลายจงสวดปริตรอันเป็นมงคล เพื่ออันป้องกันวิบัติ เพื่ออันสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง เพื่ออันพินาศแห่งทุกข์ทั้งปวง

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพภยวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

ขอท่านทั้งหลายจงสวดปริตรอันเป็นมงคล เพื่ออันป้องกันวิบัติ เพื่ออันสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง เพื่ออันพินาศแห่งภัยทั้งปวง

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพโรควินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ

ขอท่านทั้งหลายจงสวดปริตรอันเป็นมงคล เพื่ออันป้องกันวิบัติ เพื่ออันสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง เพื่ออันพินาศแห่งโรคทั้งปวง

บทพิจารณาสังขาร

(เวลาทำวัตรเช้า และเวลาเข้านอน)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารคือร่างกาย จิตใจ และรูปธรรม นามธรรมทั้งหมด ทั้งสิ้นนั้นไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วดับไป

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา	สังขารคือร่างกายจิตใจ และรูปธรรมนามธรรมทั้งหมด ทั้งสิ้นมันเป็นทุกข์ทนยากเพราะเกิดขึ้นแล้วแก่เจ็บตายไป
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา	สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่เป็นสังขารและมิใช่สังขารทั้งหมด ทั้งสิ้นไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ควรถือว่าเราว่าของเรา ว่าตัวว่าตนของเรา
อธุวํ ชีวิตํ	ชีวิตเป็นของไม่ยั่งยืน
ธุวํ มรณํ	ความตายเป็นของยั่งยืน
อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ	อันเราจะพึงตายเป็นแท้
มรณปริโยสานํ เม ชีวิตํ	ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุดรอบ
ชีวิตํ เม อนิยตํ	ชีวิตของเราเป็นของไม่เที่ยง
มรณํ เม นิยตํ	ความตายเป็นของเที่ยง
วต	ควรที่จะสังเวช
อยํ กาโย อจิรํ	ร่างกายนี้มิได้ตั้งอยู่นาน
อเปตวิญฺญาโณ	ครั้นปราศจากวิญญาณ
ฉุฑฺโฑ	อันเขาทิ้งเสียแล้ว
อธิเสสฺสติ	จักนอนทับ
ปฐวึ	ซึ่งแผ่นดิน
กลิงฺครํ อิว	ประดุจดั่งว่าท่อนไม้และท่อนฟืน
นิรตฺถํ	หาประโยชน์มิได้

หมายเหตุ บทพิจารณานี้เป็นของเก่า แต่ได้ปรับปรุงแปลคำว่า **ธมฺมา** ของบทที่ว่า **ธมฺมา อนตฺตา** เสียใหม่ดังปรากฏนั้น

คำถวายทานในบางโอกาส

คำถวายสังฆทาน

(ว่า นโม ฯลฯ ๓ ครั้ง)

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศ

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว มาตาปิตุอาทีนญฺจ ญาตกานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ

ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย (ที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ หรือที่ละโลกนี้ไปแล้ว) ด้วย ตลอดกาลนานเทอญ.

คำถวายมตกภัต

(ภัตเพื่อผู้ตาย)

อิมานิ มยํ ภนฺเต มตกภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว มตกานญฺจ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารเพื่อผู้ตาย กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับมตกภัต กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลาย ผู้ตายไปแล้วด้วย ตลอดกาลนานเทอญ

คำถวายสลากภัต

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ อสฺมากํ ฐาเน ฐปิตานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย อันตั้งไว้ ณ ที่ {นี้ / โน้น} แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลาย ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มยํ ภนฺเต วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้านุ่งห่ม (สบง จีวร) ที่ไม่ใช่เป็นผ้ากฐิน

อิมานิ มยํ ภนฺเต จีวรานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ จีวรานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายสบงจีวร กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับสบงจีวร กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าป่าบังสุกุล

อิมานิ มยํ ภนฺเต ปํสุกูลจีวรานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ปํสุกูลจีวรานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้าบังสุกุล กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งผ้าบังสุกุล กับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

หมายเหตุ คำว่า **"อิมานิ"** ทุกแห่งใช้เมื่อของถวายได้คงอยู่เบื้องหน้าของพระสงฆ์แล้ว ถ้าของที่จะถวายได้คงอยู่ที่อื่น (เช่น จีวรพาดอยู่บนต้นไม้) แต่กล่าวคำถวาย ณ ธรรมศาลา ดังนี้ ให้ใช้คำ **"เอตานิ"** แทน **"อิมานิ"** ทุกแห่ง

พิธีเข้าพรรษา

ก่อนเข้าพรรษา มีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุแสวงหาผ้าอาบน้ำฝน (วัสสิกสาฎก) ได้ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ให้ทำพินทุกัปป์และอธิษฐานใช้ได้ ตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ แต่สมัยนี้ภิกษุไม่ได้แสวงหา ทายก ทายิกา เป็นผู้จัดถวายแก่พระสงฆ์ก่อนวันเข้าพรรษา ผู้ถวายจึงควรทราบขนาด

ของผ้าตามพระวินัยไว้ด้วย คือ ยาว ๖ คืบ กว้าง ๒ คืบครึ่ง โดยคืบพระสุคตเทียบเครื่องวัดในสมัยปัจจุบัน เท่ากับยาว ๒๐๐ ซม. กว้าง ๘๐ ซม. ใหญ่กว่านี้ ท่านห้าม เล็กลงมาใช้ได้ตามขนาดของบุคคล

วันถวาย เมื่อพระภิกษุ, สามเณร, อุบาสก, อุบาสิกา ประชุมพร้อมแล้ว หัวหน้าอุบาสก อาราธนาธรรม พระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรมจบลงจากธรรมาสน์แล้ว หัวหน้าอุบาสก นำกราบพระและกล่าวนำถวายผ้าอาบน้ำฝน

เมื่อจบคำถวายผ้าอาบน้ำฝนแล้ว สงฆ์รับ "สาธุ" พร้อมกันแล้วอนุโมทนา : **–ยถา–สพฺพี–กาเล–ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ฯลฯ**

คำพินทุกัปป์ว่า "**อิมํ พินฺทุกปฺปํ กโรมิ**" *ว่า ๓ หน*

คำอธิษฐานว่า "**อิมํ วสฺสิกสาฏิกํ อธิฏฺฐามิ**" *ว่า ๓ หน*

วันเข้าพรรษา

เวลาค่ำ ภิกษุ สามเณร (เตรียมดอกไม้ ธูปเทียนทุกรูปสำหรับขอขมา) ลงประชุมในพระอุโบสถ แล้วทำกิจดังนี้

ทำวัตรค่ำ

อ่าน **วัสสูปนายิกา**

อ่านจบแล้ว พระสังฆเถระนำกราบพระ เปล่งคำอธิษฐานพรรษาพร้อมกัน ๓ ครั้ง ว่า

"อิมสฺมึ อาวาเส อิมํ เตมาสํ วสฺสํ อุเปม."

เราทั้งหลายเข้าถึงกาลฝนในอาวาสนี้ ตลอด ๓ เดือนนี้

(นำว่าคำแปลเพียงครั้งเดียว)

เมื่ออธิษฐานพรรษาแล้ว พระสังฆเถระนำสวดมนต์ดังนี้ **นโมสรณคมนปาจ–นมการสิทฺธิคาถา–สจฺจกิริยาคาถา มหาการุณิโก–นาโถติอาทิกาคาถา–มงฺคลสุตฺตํ–รตนสุตฺตํ–กรณียเมตฺตสุตฺตํ–ขนฺธปริตฺตํ–สาราณิยธมฺมสุตฺตํ–อปริหานิยธมฺมสุตฺตํ–โพชฺฌงฺคปริตฺตํ–สุปุพฺพณฺห–สุตฺตคาถา–ปจฺฉิมฺคาถา**

สวดมนต์จบ เจ้าหน้าที่เสนาสนคาหาปกะแจกน้ำให้พระภิกษุ, สามเณร ถือเอาเสนาสนะทุกรูปแล้ว เริ่มขอขมา พึงพร้อมกันนั่งคุกเข่า (ผู้ถูกขอขมานั่งราบ) วางเครื่องสักการะไว้ข้างหน้าตน กราบพระเถระ ๓ ครั้ง ประนมมือ เปล่งคำขอขมาว่า

๑ { **อายสฺมนฺเต / เถเร / มหาเถเร / อาจริเย / อุปชฺฌาเย** } **ปมาเทน, ทฺวารตฺตเยน กตํ, สพฺพํ อปราธํ ขมตุ โน ภนฺเต.**

แปลว่า "ขอท่าน.....อดโทษทั้งปวงที่ทำแล้วด้วยไตรทวาร เพราะความประมาทในท่าน แก่ข้าพเจ้าเถิดเจ้าข้า"

ท่านผู้รับขมาพึงกล่าวว่า "**อหํ ขมามิ ตุมฺเหหิปิ เม ขมิตพฺพํ**"

แปลว่า "ข้าพเจ้าอด แม้ท่านทั้งหลายพึงอดแก่ข้าพเจ้าบ้าง"

ผู้ขอขมาพึงรับพร้อมกันว่า "**ขมาม ภนฺเต**" [๒]

แปลว่า "ข้าพเจ้าทั้งหลายอดเจ้าข้า"

ขอขมารูปเดียว เปลี่ยนคำว่า "**โน**" เป็น "**เม**"

ผู้รับเปลี่ยนบท "**ตุมฺเหหิปิ**" เป็น "**ตยาปิ**" "**ขมาม**" เป็น "**ขมามิ**"

---

๑. ผู้ขอและผู้ถูกขอขมา อยู่ในฐานะไหนแก่กันพึงใช้ให้เหมาะตามฐานะ

๒. กราบ ๓ ครั้งแล้วเข้าถวายเครื่องสักการะตามลำดับ ถ้าพระเถระอำนวยพร ให้รับ "**สาธุ ภนฺเต**" และกราบ เวลาจบคำอวยพร ถวายสักการะแล้ว กราบอีก ต่อไปให้ขอขมากันตามลำดับพรรษาทุกรูป

คำบูชาในวันมาฆปุณณมี

อัชชายัง, มาฆะปุณณะมี สัมปัตตา, มาฆะนักขัตเตนะ, ปุณณะจันโท, ยุตโต, ยัตถะ ตะถาคะโต, อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, ปาฏิโมกขัง อุททิสิ. ตะทา หิ, อัฑฒะเตระสานิ, ภิกขุสะตานิ, สัพเพสังเยวะ, ขีณาสะวานัง, สัพเพเต, เอหิภิกขุกา, สัพเพปิ เต, อะนามันติตาวะ, ภะคะวะโต, สันติกัง, อาคะตา, เวฬุวะเน, กะลันทะกะนิวาเป, มาฆะปุณณะมิยัง, วัฑฒะมานะกัจฉายายะ, ตัสมิญจะ สันนิปาเต, ภะคะวา, วิสุทธุตตะมุโปสะถัง, อะกาสิ, โอวาทะปาฏิโมกขัง, อุททิสิ. อะยัง อัมหากัง, ภะคะวะโต, เอโกเยวะ, สาวะกะสันนิปาโต, อะโหสิ, จาตุรังคิโก, อัฑฒะเตระสานิ, ภิกขุสะตานิ, สัพเพสังเยวะ, ขีณาสะวานัง, มะยันทานิ, อิมัง มาฆะปุณณะมีนักขัตตะสะมะยัง, ตักกาละสะทิสัง, สัมปัตตา, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง, อะนุสสะระมานา, อิมัสมิง, ตัสสะ ภะคะวะโต, สักขิภูเต, เจติเย, ยะถาระหัง, อาโรปิเตหิ, อิเมหิ, ทีปะธูปะปุปผาทิสักกาเรหิ, ตัง ภะคะวันตัง, ตานิ จะ, อัฑฒะเตระสานิ, ภิกขุสะตานิ, อะภิปูชะยามะ. สาธุ โน ภันเต, ภะคะวา. สะสาวะกะสังโฆ, สุจิระปะรินิพพุโตปิ, กะรุณาทีหิ, คุเณหิ, ธะระมาโน, อิเม สักกาเร, ทุคคะตะปัณณาการะภูเต, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ณ วันนี้ เป็นวันพระจันทร์เพ็ญเต็มดวง ประกอบด้วยฤกษ์ มาฆะมาถึงด้วยดี ณ วันนี้แล้ว ในวันใดเล่า พระตถาคต อรหันต-

สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระปาฏิโมกข์ ในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์หนึ่งพันสองร้อยห้าสิบองค์ ล้วนแต่พระขีณาสพ ล้วนได้เป็นเอหิภิกขุ-ปฏิสัมภิทาญาณ อยู่ในทิศต่างๆ ไม่มีใครนิมนต์นัดหมาย ได้มาประชุมพร้อมกัน ในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่เวฬุวนาราม เวลาตะวันบ่าย ในวันมาฆปุณณมี พระองค์ได้ทรงกระทำวิสุทธอุโบสถ ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์สามพระคาถากึ่ง ณ ที่ประชุมพระอรหันต์หนึ่งพันสองร้อยห้าสิบองค์นั้น อนึ่ง สาวกสันนิบาต ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแห่งเราทั้งหลาย หนึ่งพันสองร้อยห้าสิบองค์นั้น ล้วนแต่พระขีณาสพ ล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสมบทมาประชุมพร้อมด้วยองค์สี่ประการ ได้มีคราวเดียวเท่านั้น บัดนี้ข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้มีชีวิตมาถึง วันมาฆปุณณมีนี้ ซึ่งคล้ายกับวันสาวกสันนิบาตนั้น ข้าพเจ้าระลึกถึง พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น แม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว เคารพบูชาพระองค์ กับทั้งพระอรหันต์หนึ่งพันสองร้อยห้าสิบองค์นั้น ด้วยเครื่องสักการบูชา มีธูปเทียนดอกไม้เหล่านี้เป็นต้น ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า กับสาวกสงฆ์ พระอรหันต์หนึ่งพันสองร้อยห้าสิบองค์นั้น แม้ปรินิพพานมานานแล้ว ซึ่งยังดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลาย มีพระกรุณาคุณเป็นต้น จงทรงรับเครื่องสักการะบรรณาการ ของข้าพเจ้าคนยากทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

คำบูชาในวันวิสาขปุณณมี

อัชชายัง, วิสาขะปุณณะมี สัมปัตตา, วิสาขะนักขัตเตนะ, ปุณณะจันโท, ยุตโต ยัตถะ ตะถาคะโต, อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, วิสาขะปุณณะมิยัง, ชาโต, อันติมะชาติยา, ปัตโต จะ, อะภิสัมโพธิง, อะโถปิ, ปะรินิพพุโต, โลเก ชาโต จะ, กะรุณาเวคะโจทิโต, เทวานัญเจวะ, มะนุสสานัญจะ, อะเนเกสะมะเนกะธา, ทิฏฐะธัมมะสัมปะรายะ, ปะระมัตถะ ปะเภทะโต, ติวิธัชเฌ, อะสาเธสิ, ธัมเมนะ, วินะเยนะ จะ, สัทธัมมัง, ติวิธัง, โลเก, สัมมะเทวะ, ปะวัตตะยิ มะยันทานิ, อิมัง, วิสาขะปุณณะมีนักขัตตะสะมะยัง, ตักกาละสะทิสัง, สัมปัตตา, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง, อะนุสสะระมานา, อิมัสมิง, ตัสสะ ภะคะวะโต, สักขิภูเต เจติเย, ยะถาระหัง. อาโรปิเตหิ, อิเมหิ, ทีปะธูปะปุปผาทิสักกาเรหิ, ตัง ภะคะวันตัง, สะธัมมัง, สะสังฆัง, อะภิปูชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภะคะวา, สุจิระปะรินิพพุโตปิ, กะรุณาทีหิ, คุเณหิ, ธะระมาโน, อิเม สักกาเร, ทุคคะตะปัณณาการะภูเต, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

วันเพ็ญฤกษ์วิสาขะมาถึงด้วยดี ณ วันนี้แล้ว พระจันทร์เพ็ญเต็มดวง ประกอบด้วยฤกษ์วิสาขะแล้ว ในวันใดเล่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้บังเกิดขึ้นแล้ว ในศากยะตระกูลโคตมวงศ์ ในมัชฌิมประเทศ ซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวอริยกะทั้งหลาย พระองค์นั้นเป็นสุขุมาลชาติ ตั้งอยู่ในความเป็นสุขอย่างยิ่ง ควรจะ

พิจารณาโดยอเนกประการ พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีมงคลสมัยอันพิเศษ ซึ่งบุรพาจารย์ หากนิยมกำหนดไว้ ว่าพระองค์ประสูติ และตรัสรู้ และเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน สามสมัยกาลนี้ ในวันวิสาขปุณณมีดิถีเพ็ญพระจันทร์เสวยนักขัตฤกษ์ เป็นมหามงคลกาลอันพิเศษ พระองค์บังเกิดขึ้นแล้วในโลก เป็นพระศาสดาสั่งสอนสัตว์ ให้ปฏิบัติในหนทางแห่งความสุข และประโยชน์ อันกำลังแห่งพระกรุณา หากตักเตือนให้ทรงสั่งสอนประโยชน์ทั้งสาม คือประโยชน์ชาตินี้ และประโยชน์ชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง คือพระนิพพาน ให้สำเร็จแก่เทพดาและมนุษย์เป็นอันมาก ด้วยเทศนาวิธีต่างๆ ผ่อนผันตามจริตและอัธยาศัยแห่งสัตว์นั้นๆ ทรงแสดงธรรม และทรงบัญญัติวินัย ให้สัทธรรมทั้งสามประการ คือพระปริยัติสัทธรรม และปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรม เป็นไปในโลกโดยชอบแล้ว พระองค์ดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย มาถึงวันวิสาขปุณณมีนี้ ซึ่งคล้ายกับวันประสูติ แลตรัสรู้ และเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน แห่งพระสัมมา-สัมพุทธเจ้านั้น ข้าพเจ้าทั้งหลาย ระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นแม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว เคารพบูชาพระองค์กับพระธรรมและพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะ มีเทียนธูปดอกไม้เหล่านี้เป็นต้น ขอพระองค์ซึ่งยังดำรงอยู่ โดยพระคุณทั้งหลาย มีพระกรุณาคุณเป็นต้น จงทรงรับสักการะบรรณาการ ของข้าพเจ้าคนยากทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำบูชาในวันถวายพระเพลิง

อัชชายัง, วิสาขะปุณณะมิโต ปะรัง, อัฏฐมี, สัมปัตตา, ยาทิเส, สุนิพพุตัสสะ, ภะคะวะโต, อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ, สะรีรัชฌาปะนะกาละภูโต, อะโหสิ, สัทเธหิ, มัลเลหิ, สัพพะ-คันธานัง, กะตะจีตะกา, ปาฏิเหรัง, ทัสสะยันตี, สะยะเมวะ, อะปัชชะลิ, ตัสสะ ภะคะวะโต, สุนิพพุตัสสะ, อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ, อันติมะเทหะภูตัง, ทะวัตติงสะปะวะระมะหาปุริสะลักขะณะ, ปะฏิมัณฑิตัง, ธาตุภูเตนะ, เตเชนะ, อัชฌายิตถะ, ตาทิโสวะ, อะภิลักขิโต, มะยันทานิ, ตัสสะ ภะคะวะโต, อิมัง, สะรีรัชฌาปะนะกาละภูตัง, พุทธานุสสะระณาระหัง, อะนุกาเลนะ, สัมปัตตา, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง, อะนุสสะระมานา อิมัสมิง, ตัสสะ ภะคะวะโต, สักขิภูเต, เจติเย, ยะถาระหัง, อาโรปิเตหิ, อิเมหิ, ทีปะธูปะปุปผาทิสักกาเรหิ, ตัง ภะคะวันตัง, อะภิปูชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภะคะวา, สุจิระปะรินิพพุโตปิ, กะรุณาทีหิ, คุเณหิ, ธะระมาโน, อิเม สักกาเร, ทุคคะตะปัณณาการะภูเต, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ดีถีที่ ๘ เบื้องหน้า แต่วันวิสาขปุณณมี มาถึงด้วยดี ณ วันนี้แล้ว ในวันเช่นไรเล่า เป็นวันถวายพระเพลิง พระสรีระแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้มีแล้ว จิตตกาธารแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า อันกษัตริย์มัลลราชทั้งหลาย ทรงศรัทธาบูชาแล้วล้วนด้วยเครื่องหอม สำแดงปาฏิหาริย์ เปลวเพลิงได้รุ่งเรืองขึ้นแล้วเอง ถวายพระเพลิงพระสรีระ

พระกายที่สุดประดับด้วยมหาปุริสลักษณะ อันประเสริฐสามสิบสองประการ แห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว ด้วยอาการอันดีพระองค์นั้น วันเช่นนี้แลกำหนดว่าเป็นวันเจริญยิ่ง มาถึงด้วยดีแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลาย มาถึงกาลซึ่งคล้ายกันกับวันเช่นนั้น ควรระลึกถึงพระพุทธคุณเป็นอารมณ์ มาระลึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นแม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลายเคารพบูชาพระองค์ด้วยเครื่องสักการะ มีเทียนธูปดอกไม้เหล่านี้เป็นต้น ขอพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น แม้ปรินิพพานนานแล้ว ซึ่งดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลายมีพระกรุณาคุณเป็นต้น จงทรงรับ เครื่องสักการะบรรณาการเหล่านี้ของข้าพเจ้าคนยากทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

คำบูชาในวันอาสาฬหปุณณมี

ยะมัมหะ โข มะยัง ภะคะวันตัง สะระณัง คะตา, โย โน ภะคะวา สัตถา, ยัสสะ จะ มะยัง ภะคะวะโต ธัมมัง โรเจมะ. อะโหสิ โข โส ภะคะวา, อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, สัตเตสุ การุญญัง ปะฏิจจะ กะรุณายะโก หิเตสี อะนุกัมปัง อุปาทายะ, อาสาฬ๎หะปุณณะมิยัง พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย, ปัญจะวัคคิยานัง ภิกขูนัง, อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะฐะมัง ปะวัตเตตวา, จัตตาริ อะริยะสัจจานิ ปะกาเสสิ.

ตัสมิญจะ โข สะมะเย, ปัญจะวัคคิยานัง ภิกขูนัง ปะมุโข, อายัสมา อัญญาโกณฑัญโญ, ภะคะวะโต ธัมมัง สุตวา, วิระชัง

วีตะมะลัง ธัมมะจักขุง ปะฏิละภิตวา, ยังกิญจิ สะมุทะยะธัมมัง สัพพันตัง นิโรธะธัมมันติ, ภะคะวันตัง อุปะสัมปะทัง ยาจิตวา, ภะคะวะโตเยวะ สันติกา, เอหิภิกขุอุปะสัมปะทัง ปะฏิละภิตวา, ภะคะวะโต ธัมมะวินะเย อะริยะสาวะกะสังโฆ, โลเก ปะฐะมัง อุปปันโน อะโหสิ.

ตัสมิญจาปิ โข สะมะเย, สังฆะระตะนัง โลเก ปะฐะมัง อุปปันนัง อะโหสิ, พุทธะระตะนัง ธัมมะระตะนัง สังฆะระตะนันติ, ติระตะนัง สัมปุณณัง อะโหสิ

มะยัง โข เอตะระหิ, อิมัง อาสาฬะหะปุณณะมีกาลัง, ตัสสะ ภะคะวะโต ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะกาละสัมมะตัง, อะริยะสาวะกะสังฆะอุปปัตติกาละสัมมะตัญจะ, ระตะนัตตะยะสัมปุระณะ กาละ-สัมมะตัญจะ ปัตวา, อิมัง ฐานัง สัมปัตตา, อิเม สักกาเร คะเหตวา, อัตตะโน กายัง สักการูปะธานัง กะริตวา, ตัสสะ ภะคะวะโต ยะถาภุจเจ คุเณ อะนุสสะรันตา, อิมัง พุทธะปะฏิมัง ติกขัตตุง ปะทักขิณัง กะริสสามะ, ยะถาคะหิเตหิ สักกาเรหิ ปูชัง กุรุมานา.

สาธุ โน ภันเต ภะคะวา, สุจิระปะรินิพพุโตปิ, ญาตัพเพหิ คุเณหิ อะตีตารัมมะณะตายะ ปัญญายะมาโน, อิเม อัมเหหิ คะหิเต สักกาเร ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง, หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

เราทั้งหลาย ถึงแล้วซึ่งพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดว่าเป็นที่พึ่ง พระผู้มีพระภาคพระองค์ใด เป็นพระศาสดาของเราทั้งหลาย, อนึ่ง เราทั้งหลาย ชอบใจซึ่งธรรมะของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ชอบเอง ทรงอาศัย

ความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย ทรงพระกรุณาแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล ทรงอาศัยความเอ็นดู ได้ยังพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยมให้เป็นไป ทรงประกาศอริยสัจจ์สี่เป็นครั้งแรก แก่พระภิกษุปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี ในวันอาสาฬหปุณณมี.

อนึ่ง ในสมัยนั้นแล ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ ผู้เป็นหัวหน้าของพระภิกษุปัญจวัคคีย์ ฟังธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ได้ธรรมจักษุอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้น มีความดับเป็นธรรมดา จึงทูลขออุปสมบทกับพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ได้เป็นพระสงฆ์อริยสาวก ในธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นองค์แรกในโลก.

อนึ่ง ในสมัยนั้นแล พระสังฆรัตนะได้บังเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก พระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะได้สมบูรณ์แล้วในโลก.

บัดนี้ เราทั้งหลายแล มาประจวบมงคลสมัย อาสาฬหปุณณะมีวันเพ็ญอาสาฬหมาส ที่รู้พร้อมกันว่า เป็นวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรงประกาศพระธรรมจักร เป็นวันที่เกิดขึ้นแห่งพระอริยสงฆ์สาวก และเป็นวันที่พระรัตนตรัยสมบูรณ์ คือครบสามรัตนะ จึงมาประชุมกันแล้ว ณ ที่นี้ ถือสักการะเหล่านี้ ทำกายของตนให้เป็นดังภาชนะรับเครื่องสักการะ ระลึกถึงพระคุณทั้งหลายของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นตามเป็นจริง บูชาอยู่ด้วยสักการะอันถือไว้แล้วอย่างไร จักทำประทักษิณสิ้นวาระสามรอบซึ่งพระพุทธปฏิมานี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า แม้เสด็จปรินิพพานนานมาแล้ว ยังปรากฏโดยพระคุณสมบัติ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะพึงรู้ได้โดยความเป็นอดีตารมณ์ จงทรงรับซึ่งเครื่องสักการะ อันข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายถือไว้แล้วนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

อนุโมทนาวิธี

ยถา วาริวหา ปูรา
ปริปูเรนฺติ สาครํ

บรรดาแม่น้ำในห้วยหนอง-คลองบึงบางต่างๆ ย่อมไหลลงไปมหาสมุทรสาคร ให้เต็มเปี่ยมฉันใด

เอวเมว อิโต ทินฺนํ
เปตานํ อุปกปฺปติ

ด้วยอำนาจกุศลผลสุจริตทาน ที่ท่านทั้งหลายได้กระทำมาแล้วโดยชอบ จงเข้าไปสำเร็จแก่เปตชนทั้งหลายมีมารดา บิดา ปู่ย่า ตายาย ญาติ มิตรสหาย เป็นต้น ที่ล่วงลับไปแล้วยังปรโลกฉันนั้นเถิด

อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ
ขิปฺปเมว สมิชฺฌตุ
สพฺเพ ปูเรนฺตุ สงฺกปฺปา

ความปรารถนาอันใดที่ท่านทั้งหลายได้ตั้งไว้แล้วโดยชอบ จงเข้าไปสำเร็จสมดังความมุ่งมาดปรารถนาอย่าได้ช้า อย่าได้นาน ความดำริในใจอันใดที่ท่านทั้งหลายดำริไว้แล้วโดยชอบจงสมบูรณ์โดยชอบ สมดั่งมโนรถทุกอย่างทุกประการ

จนฺโท ปณฺณรโส ยถา

อนึ่งเล่า พระจันทร์อันมณฑลย่อมโสภณในวันเพ็ญปูรณมีดิถีที่สิบห้าค่ำแลมีฉันใด ขอความปรารถนาของท่านทั้งหลายจงเข้าไปเต็มเปี่ยมฉันนั้นเถิด

มณิ โชติรโส ยถา	อนึ่ง แก้วมณีอันมีนามว่าโชติรส ย่อมยังความปรารถนาของพระเจ้าจักร-พรรดิราชให้สำเร็จได้ฉันใด ขอความปรารถนาของท่านทั้งหลาย จงเข้าไปสำเร็จ ฉันนั้นเถิด
สพฺพีติโย วิวชฺชนฺตุ	เสนียดจัญไรทั้งหลาย จงเสื่อมสูญหาย
สพฺพโรโค วินสฺสตุ	สรรพทุกข์ สรรพโศก สรรพโรค สรรพภัย จงพินาศสูญไป
มา เต ภวตฺวนฺตราโย	ขอสรรพอันตรายทั้งหลาย จงอย่าได้พาพ้องพานในจิตสันดานของท่านทั้งหลาย
สุขี ทีฆายุโก ภว	ขอท่านทั้งหลายจงมีความสุข มีอายุยืนทุกคืนวัน มิได้ขาด
อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน	อนึ่งเล่า วุฒิธรรมสี่ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคล ผู้เคารพนบนอบในวุฒิบุคคล (คือ **ชาติวุฑฺโฒ** ผู้เจริญโดยชาติ, **วยวุฑฺโฒ** ผู้เจริญโดยวัย, **คุณวุฑฺโฒ** ผู้เจริญโดยคุณเป็นนิตย์ กิจเหล่านี้เป็นอันว่าท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญมาแล้วโดยชอบ)
จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ,	วุฒิธรรมสี่ประการคือ อายุ ขอให้ท่านทั้งหลายจงมีอายุยืนยง คงทนตลอดไปชั่วอายุขัย, วรรณะ ขอให้

		ท่านทั้งหลาย จงมีผิวพรรณผ่องใส สะอาดปราศจากมลทิน เหมือนพระจันทร์อันโสภณในวันเพ็ญบูรณมี, สุขะ ขอให้ท่านทั้งหลายจงมีความสุขกายสบายจิต เป็นนิมิตเครื่องหมายตลอดไปทุกอิริยาบถ, พละ ขอให้ท่านทั้งหลายจงปรากฏสมบูรณ์ด้วยกำลังกายและวาจา ทั้งกำลังปัญญาและกำลังทรัพย์ พร้อมทั้งลาภยศ (**วฑฺฒนฺติ** ขอให้พรทั้งหลายที่บรรยายมานี้ จงปรากฏวัฒนาการให้ได้ประสบความสำราญทุกเมื่อ)
ภวตุ สพฺพมงฺคลํ	(๑)	ขอสรรพสิริสวัสดิ์ พิพัฒนมงคล จงเกิดมี
รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา	(๒)	ขอถวายเทพเจ้าเหล่าอทิสมานกายซึ่งสถิตอยู่ในที่ทุกสถานวิมานมาศ จงช่วยวางอำนาจปกครองป้องกันท่านทั้งหลาย
สพฺพพุทฺธานุภาเวน		ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง
สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต	(๓)	ขอสรรพสิริสวัสดิ์ พิพัฒนมงคล จงเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย ให้ได้บำเพ็ญกุศล มีทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบไปสิ้นกาลนาน สมดังปณิธาน ความปรารถนา จงทุกประการเทอญ.

ภวตุ สพฺพมงฺคลํ	*(คำแปลเหมือน ๑-๒)*
รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา	
สพฺพธมฺมานุภาเวน	ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม
สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต	*(คำแปลเหมือน ๓)*
ภวตุ สพฺพมงฺคลํ	*(คำแปลเหมือน ๑-๒)*
รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตา	
สพฺพสงฺฆานุภาเวน	ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์
สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต.	*(คำแปลเหมือน ๓)*

รายการสวดมนต์ประจำวัน
วัดหินหมากเป้ง

ต้นสวดมนต์

๑. ปุพฺพภาคนมการ (๑๔)
๒. สรณคมนปาฐ (๑๔)
๓. สจฺจกิริยาคาถา (๑๔)
๔. มหาการุณิโกนาโถอาทิกาคาถา (๑๕)
๕. เขมาเขมสรณคมนปริทีปิกาคาถา (๑๕)
๖. ธมฺมคารวาทิคาถา (๑๖)
๗. ติรตนนมการคาถา (๑๘)
๘. ปฏฺฐโตปมคาถา (๑๙)
๙. อริยธนคาถา (๒๐)

เริ่มสวดมนต์

วัน (ขึ้น–แรม)

๑ ค่ำ นมการสิทฺธิคาถา (๒๑), สมฺพุทฺเธ (๒๓), นโมการอฏฺฐก (๒๔), มงคลสุตฺตํ (๒๕), เกณิยานุโมทนาคาถา (๑๑๘)

๒ ค่ำ รตนสุตฺตํ (๒๘), กรณียเมตฺตสุตฺตํ (๓๒), ขนฺธปริตฺตํ (๓๔), โมรปริตฺตํ (๓๕), กาลทานสุตฺตคาถา (๑๑๙)

๓ ค่ำ ธชคฺคสุตฺตํ (๓๖), อาฏานาฏิยปริตฺตํ (๔๐), องฺคุลิมาลปริตฺตํ (๔๒), ยนฺทุนฺนิมิตฺตํ (๔๓), วิหารทานคาถา (๑๑๙)

๔ ค่ำ รตนตฺตยปฺปภาวาภิยาจนคาถา (๔๖), แบบใหม่ (๖๓), สุขาภิยาจนคาถา (๔๘), วฏฺฏกปริตฺตํ (๕๔), เทวตาทิสฺสทกฺขิณานุโมทนาคาถา (๑๒๐)

๕ ค่ำ ธมฺมนิยามสุตตํ (๗๙), สติปฏฺฐานปาฐ (๘๑), อภิณฺหปจฺจเวกฺขณปาฐ (๘๔), ปริตฺตกรณปาฐ (๑๒๑)

๖ ค่ำ สาราณียธมฺมสุตฺตํ (๘๗), ภิกขุอปริหานิยธมฺมสุตฺตํ (๘๙), มคฺค-วิภงฺคสุตตํ (๙๑), อฏฺจงฺคิกมคฺคคาถา (๙๔)

๗ ค่ำ ธมฺมสงฺคณีมาติกาปาจ (๙๕), วิปสฺสนาภูมิปาจ (๙๗), ภทฺเทกรตฺต-คาถา (๙๙), ติอุทานคาถา (๙๙)

๘ ค่ำ โอวาทปาฏิโมกฺขทิปาจ (๑๐๐), สีลุทฺเทสปาจ (๑๐๔), ติลกฺขณาทิ-คาถา (๑๐๔), ตายนคาถา (๑๐๕), นิธิกณฺฑสุตฺตํ (๑๒๔)

๙ ค่ำ สวดแจง (๑๐๗-๑๑๒)

๑๐ ค่ำ ถวายพรพระ (๑๑๓), มงคลจักรวาลใหญ่ (๔๙), มงคลจักรวาลน้อย (๑๑๗), โภชนทานานุโมทนาคาถา (๑๒๖)

๑๑ ค่ำ โมกฺขุปายคาถา (๑๐๖), ปตฺติทานคาถา (๑๒๙), อาทิยสุตฺตคาถา (๑๒๖)

๑๒ ค่ำ ปตฺติทานคาถา (พิสดาร) (๑๓๑), คาถาศราทพรต (๑๓๓) รตฺนตฺต-ยานุภาวาทิคาถา (๑๒๗)

๑๓ ค่ำ อนตฺตลกฺขณสุตฺตํ (๗๑), ถวายอดิเรก (๑๒๗)

๑๔ ค่ำ อาทิตฺตปริยายสุตตํ (๗๕), ติโรกุฑฺฑกณฺฑสุตฺตํ (๑๒๘)

๑๕ ค่ำ ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนสุตตํ (๖๕)

ท้ายสวดมนต์

เทวตาอุยโยชนคาถา (๔๔), สุมงฺคลคาถา (๑๓๙), อตีตปจฺจเวกฺขณปาร

สวดมนต์แปล (หนังสือสวดมนต์ วัดหินหมากเป้ง)

๑. คารวกคาถา (๓๙), เขมาเขมสรณคมนปริทีปิกาคาถา (๓๘)
๒. มิตฺตามิตฺตคาถา (๓๙), ปพฺพโตปมสุตฺตคาถา (๖๑)
๓. สมณสญฺญา ๓ (๔๐), อริยธนคาถา (๖๒)
๔. โอวาทปาฏิโมกฺขคาถา (๔๙), ภทฺเทกรตฺตคาถา (๖๐)
๕. อารกฺขกมฺมฏฐาน (๕๐), อภิณฺหปจฺจเวกขณปาจ (๒๑)
๖. กรณียเมตฺตสุตฺตคาถา (๕๙), ธมฺมุทฺเทส ๔ (๕๒)
๗. สมณสญฺญา ๑๐ (๔๒), ภารสุตฺตคาถา (๕๒)
๘. ทสธมฺม (๔๓), สพฺพปตฺติทานคาถา (๗๐)
๙. สีลุทฺเทสปาจ (๔๕), ปรมพุทธภาสิตคาถา (๕๓)

๑๐. ตายนคาถา (๔๗), ปจฺฉิมพุทฺโธวาทปาฐ (๕๔)

๑๑. อริยสจฺจคาถา (๔๘), กายคตาสติภาวนา (๖๕)

๑๒. พระคาถาธรรมบรรยาย (๕๔), ขนฺธวิภชฺชน (๖๘)

๑๓. อนุสฺสรณปาฐ (๕๗), รตนตฺตยปฺปภาวาภิยาจนคาถา (๕๖)

๑๔. นมัสการรอยพระพุทธบาท (๖๓), มรณสติกมฺมฏฺฐาน (๖๗)

๑๕. โอวาทปาฏิโมกฺขคาถา (๔๙), สพฺพปตฺติทานคาถา (๗๐)

หมายเหตุ : ๑. รายการสวดมนต์ดูจากหนังสือเอกเทสสวดมนต์ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒. ตัวเลขในวงเล็บ แสดงถึงเลขหน้าของหนังสือสวดมนต์

วัด - วินัย

การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนา
เป็นวิธีการบั่นทอน
ชำระล้างกิเลสของตนๆ
ให้เบาบางลงโดยลำดับ
จนหมดสิ้นไปในที่สุด

วัด - วินัย

วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๖ ตอนค่ำ
อบรมพระภิกษุ, สามเณรและผู้ปฏิบัติธรรม
ณ วัดเจริญสมณกิจ ภูเก็ต

วันนี้เริ่มต้นเทศน์กัณฑ์ใหม่กันที ทุกๆ คนจงพากันทำจิตของตนให้เป็นของใหม่ จะได้ฟังเทศน์กัณฑ์ใหม่ๆ กันต่อไป ของเก่ามักชักจะด้านไป

เก่าคน เก่าใจ ไม่เป็นของมีค่า หาแวววาวมิได้

การอบรมฝึกฝนตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น เบื้องต้นทุกๆ คนมาวัดฟังเทศน์ ฟังธรรม จำศีล มาบวชในพระธรรมวินัยนี้ก็เพื่อจะมาอบรมกาย วาจา ใจ ของตนให้ถูกต้องตามธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะเข้าใจว่าคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนานี้ เป็นคำสอนที่ดีมีเหตุผลเชื่อถือได้ ก็บัดนี้กาลเวลาล่วงมานานแล้ว เหลืออยู่ไม่กี่วันก็จะออกพรรษาแล้ว การอบรมฝึกฝนของพวกเราดังกล่าวมาแล้วนั้น บัดนี้ได้พากันตรวจดูผลลัพธ์แล้วหรือยังว่า ใครได้อะไรบ้างเป็นผลตอบแทน ไม่ว่าแต่เฉพาะปีนี้ละ ผู้ที่ได้อบรมฝึกฝนมาแล้วนานๆ หลายปีก็ตาม จงตรวจดูว่าเราทำการอบรมฝึกฝนมาคุ้มค่าแล้วหรือยัง

ธรรมดาคนเราผู้ซึ่งจะเข้าไปศึกษาอบรมหาความรู้ ความดีในสถาบันใดก็ตาม จะต้องตัดสินใจตนเองเสียก่อนว่าสถาบันที่เราจะ

เข้าไปอบรมฝึกฝนนั้น เป็นสถาบันที่ดีและสามารถจะประสิทธิ์ประสาทให้ความรู้ความดีแก่เราได้สมเจตนาหรือไม่ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันอันดีเลิศ ไม่สักแต่ว่าจะประสิทธิ์ประสาทให้เราได้ความรู้ความฉลาด เพื่อการครองชีพเป็นสุขสมบูรณ์เท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้เราผู้เข้าใจแล้วทำตามจนรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม เข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันอันสูงเยี่ยม เป็นที่รวมแห่งวัฒนธรรมและศีลธรรม ดำรงไว้ซึ่งสัมมาชีพ มีความผาสุขเป็นผลตอบแทน เมื่อเข้าใจรู้ชัดอย่างนี้แล้ว จึงเกิดศรัทธาอุตส่าห์เข้าอบรมในพระพุทธศาสนานี้

แต่เมื่อเข้ามาแล้ว ถ้าทำไม่ดี ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และปณิธานของตนแต่เบื้องต้น เช่น ไม่ตั้งใจอบรมศึกษาให้เข้าใจในหลักธรรม มาทำลายระเบียบขนบธรรมเนียม กฎ กติกา ธรรมวินัยที่ท่านปฏิบัติไว้แล้ว ดื้อด้านฝ่าฝืน น้อมเอาระเบียบเหล่านั้นมาปฏิวัติเข้ากับกิเลสความต้องการของตน ตรงกันข้ามนอกจากจะเป็นการทำลายสถาบันอันมีเกียรติ และศักดิ์สิทธิ์เคารพยิ่งของตนแล้ว ยังเป็นผลสะท้อนให้เกิดความเสื่อมเสียหายเดือดร้อนให้แก่คนมากมาย

คล้ายกับว่าเรากำลังหิวอาหาร เมื่อเห็นเขาเอาก้อนยาพิษมาขายเราเข้าใจว่าได้รับประทานขนมที่อร่อยเพื่อแก้หิว เมื่อซื้อรับประทานเข้าไปแล้ว จึงจะรู้สึกว่ามิใช่ขนมเสียแล้ว แต่มันกลับเป็นยาพิษเพื่อสังหารชีวิต

พึงตั้งข้อสังเกตุดูภายในจิตใจของตนๆ ก็จะรู้ได้ว่าเราเข้ามาอบรมฝึกฝนตามธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยความบริสุทธิ์

จริงใจ หรือว่าเรามาบ่อนทำลายสถาบันอันมีเกียรติ และศักดิ์สิทธิ์เคารพยิ่งของตน จะรู้ได้จากเหตุผลเหล่านี้ คือ

เมื่อครูอาจารย์เพื่อนพรหมจรรย์ หรือใครๆ ก็ตามผู้หวังดีต่อตักเตือนว่ากล่าวในสิ่งที่ชอบที่ควร เพื่อให้เข้าระเบียบธรรมวินัยก็ดี หรือได้เห็นได้ฟัง กฎ กติกา ระเบียบ ประเพณี ข้อวัตร และธรรมวินัยก็ดี แล้วทำให้เกิดความท้อใจ หนักใจ ขัดเคือง โกรธแค้น ไม่พอใจ จนเป็นเหตุให้ล่วงละเมิดและฝ่าฝืน พึงเข้าใจเถิดว่า นั่นเป็นบ่อนทำลาย มิใช่เพื่อเชิดชูบำรุงส่งเสริมเสียแล้ว

แต่ถ้าเมื่อครูอาจารย์และเพื่อนพรหมจรรย์ เป็นต้น ผู้หวังดีต่อเรากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ดีที่ควร เพื่อให้เราประพฤติถูกต้องตามธรรมวินัยก็ดี ได้เห็นได้ฟังกฎกติกา ระเบียบประเพณีข้อวัตรที่ท่านตั้งไว้แล้วก็ดี ยิ่งเพิ่มความเลื่อมใสแสดงความพอใจ อยากประพฤติให้ถูกต้อง ถามท่านผู้รู้เพื่อแนะแนวทางในการปฏิบัติให้ ไม่มีทิฐิมานะกระด้างถือตัว อาการเหล่านี้เป็นอาการของผู้บวชเข้ามาอบรมฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนส่งเสริมเชิดชูพระพุทธศาสนา ให้เจริญก้าวหน้าโดยส่วนเดียว

เหมือนกับบุคคลผู้ปรารถนากำลังแสวงหาทรัพย์อันมีค่าอยู่ เมื่อใครก็ตามแม้แต่คนขี้เรื้อนหาที่อาศัยมิได้ก็ตาม มาชี้แหล่งที่มีทรัพย์ให้ว่า ณ บริเวณที่ตรงนั้นมีแร่ต่างๆ ที่มีค่าหลายชนิด อาทิเช่น ทองคำ และเพชรพลอยก็มาก ดังนี้ บุคคลนั้นเขาจะไม่แสดงความรังเกียจคนขี้เรื้อนคนนั้นเลย ความกระหยิ่มและปลื้มใจในการที่ได้รับคำบอกเล่าทั้งๆ ที่ยังไม่เห็นทรัพย์ ก็จะนับจะประมาณมิได้เสียแล้ว

ให้คิดดูจงดีว่า ธรรมวินัย กฎ กติกา ระเบียบ ประเพณี ข้อวัตรทั้งหลาย ท่านตั้งไว้เพื่อเป็นเครื่องอบรมฝึกฝนผู้ต้องการจะ

อบรมฝึกฝน กาย วาจา ใจของตน ให้ดีขึ้นโดยลำดับ และมีไว้ก่อนนานแล้ว ก่อนแต่เรายังไม่เข้ามาอบรมฝึกฝนเสียด้วยซ้ำ เราสมัครใจเลื่อมใสเห็นว่าเป็นหนทางที่ดีที่ถูกแล้ว จึงได้เข้ามาอบรมฝึกฝนโดยมิได้มีใครบังคับ

แต่เมื่อเข้ามาอบรมฝึกฝนแล้วกลับตาลปัต มองไปแง่ไหน เห็นอะไร ทำอะไร ดูเหมือนจะเป็นพิษเป็นภัย บีบบังคับแก่เราเสียคนเดียวทุกๆ วิถีทาง ครูบาอาจารย์หมู่เพื่อนตักเตือน ก็เหมือนกับเอาหอกมายอกหัวอก บวชเข้ามาอบรมฝึกฝนเพื่อผลความดีมีความสุขตอบแทน บวชแบบนี้เลยกลับตกนรกทั้งเป็นอย่างน่าสงสาร และใครจะช่วยก็ไม่ได้ด้วย

ที่แสดงมานี้เพื่อให้พวกผู้อยู่ภายในที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดช่วยกันตรวจดูว่า การที่พวกเราพากันมาอบรมฝึกฝนนี้ สิ่งใดยังบกพร่องอยู่ควรแก้ไข แล้วจงช่วยกันปรับปรุงแก้ไขให้มันดีขึ้น ถ้าสิ่งใดมันถูกต้องแล้ว ก็จงพากันส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าถาวรต่อไป อย่าได้ทอดทิ้งให้แต่ครูบาอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าคนเดียว มันหนักท่าน ความหนักของผู้เป็นหัวหน้ามิใช่แต่เรื่องบริหารอย่างเดียว มันมากนัก

โดยเฉพาะเรื่องของพระแล้ว ภาระมากเหลือจะพูด พระเป็นศูนย์กลางของทุกๆ อย่างทั้งดีและชั่ว บริหารวัดไม่ดี อบรมลูกศิษย์พุทธบริษัทไม่ดี ก่อสร้างรักษาวัดไม่ดี ไม่ทำตามใจของลูกวัด และชาวบ้านผู้ต้องการ รับใช้เขาไม่ไหวเพราะสุขภาพไม่สมบูรณ์ และมีเหตุการณ์บางอย่างด้วยความจำเป็นเหล่านี้ เป็นต้น เขาก็เกลียด

ถ้าทำให้ถูกใจลูกวัดและชาวบ้าน แต่มันขัดต่อนโยบาย และ

ระเบียบธรรมวินัย เมื่อทำไปแล้วก็เสีย เสื่อมสูญเศร้าหมองตนและพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอบรมฝึกฝนลูกวัดและพุทธบริษัทเพื่อหวังดี บางทีไม่สักแต่ไม่ยอมเชื่อฟัง ทำตามเท่านั้น บางคนถึงกับโกรธหาเรื่องยกโทษต่างๆ นานาไปก็มี เวรกรรมของพระผู้เป็นหัวหน้าแท้ๆ

ฉะนั้น พระผู้ใหญ่บางท่านที่ขี้เกียจ ไม่ยอมรับเวรกรรมจึงปล่อยวางทอดธุระ ไม่เอาเรื่อง เพราะเห็นว่าทำไปแล้วไม่คุ้มค่า ผลที่สุดสถาบันอันสูงและมีเกียรติ ก็จะมีแต่สมาชิกที่เลวทรามมาอาศัย ทำให้ปัญญาชนเบื่อระอาขาดความเคารพนับถือ **ผู้ที่ประพฤติตนเลวทรามเช่นนั้น ได้ชื่อว่ามาสร้างบาปกรรมทำความฉิบหายให้เกิดแก่ตนและส่วนรวมแท้ ๆ** พระผู้หนักแน่นในศีลธรรมและระเบียบอันดีงามหวังความเจริญแก่ตนทนอยู่ไม่ไหว ก็หาอุบายเอาตนรอด ทอดทิ้งพรรคพวกที่เลอะเทอะเหลวไหล ไว้ให้ย่ำยีพระธรรมวินัยตามวิสัยของคนเลว นี่นับเป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาโดยไม่รู้ตัวจริงๆ

นี้ขอให้พากันตรวจดูความประพฤติและจิตใจของพวกเราว่า เท่าที่เราได้เข้ามาบวชมาอบรมฝึกฝนในพระพุทธศาสนานี้ เราเข้ามาส่งเสริมเชิดชูให้เจริญรุ่งเรือง สมกับความเชื่อมั่นในเบื้องต้น ก่อนที่เราจะเข้ามาอบรมแล้วหรือยัง?

ถ้าหากเราเข้ามาเพื่อเป็นศัตรูบ่อนทำลายพุทธศาสนา อันเป็นสถาบันที่มีเกียรติที่เคารพสูงสุดของเรา ก็นับได้ชื่อว่าเป็นผู้มาสร้างบาปกรรมอย่างน่าใจหาย พุทธศาสนาเป็นของดีเด่น ปรากฏแก่ชาวโลกมานานกว่าสองพันปีแล้ว ถ้าหากเราน้อมกายน้อมใจเลื่อมใส ปฏิบัติตามโดยความสุจริตแล้ว จะได้ความปลื้มใจในการที่เราคนหนึ่ง ได้มีส่วนร่วมเชิดชู บำรุงพระพุทธศาสนา

การที่เราเข้าไปศึกษาอบรมในสถาบันใดก็ตาม ไม่ว่าแต่ในพระพุทธศาสนา จะเป็นคริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม และสำนักศึกษาใดก็ตาม **อย่าได้ดึงข้อบัญญัติ กฎ กติกา และระเบียบประเพณีเป็นต้น ของสถาบันนั้นๆ ให้มาเข้ากับกิเลสของตน หรือดัดแปลงแก้ไขข้อบัญญัติเหล่านั้นตามชอบใจของตน ตั้งตนเป็นศาสดาแทนเอาเสียเลย บุคคลผู้ทำตนเช่นนั้น จะเป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของตนเอง ผลที่สุดจะเป็นคนคับโลกไม่มีที่อยู่**

ตัวอย่างจะเห็นได้จากผู้รักษาศีลบางคน **ข้อ ๑. งดเว้นจากการฆ่าสัตว์แล้ว** แต่เมื่อเห็นสัตว์ร้ายเป็นพิษ ทั้งๆ ที่สัตว์ตัวนั้นก็ยังมิได้ทำอันตรายแก่ใครเลย ทำลายฆ่ามันเสียเพื่อป้องกันไม่ให้มันไปทำอันตรายแก่คนอื่น สัตว์อื่น ดังนี้เป็นต้น จัดได้ชื่อว่า *น้อมเอาศีลมาเข้ากับกิเลสของตน ไม่สมกับว่ารักษาศีลละกิเลสอย่างหยาบ* ผู้มีกิเลสทั้งหลายทำอะไรลงไป มักไม่เหมือนเพื่อนอยู่เสมอ ฉ้อโกงลักขโมย ข่มเหง เบียดเบียนคนอื่นได้โดยไม่มียางอาย เข้าใจว่าเป็นความดีของตน

ข้อ ๒. งดเว้นจากการลักขโมยของคนอื่นที่เขาไม่ได้ให้ แต่บางกรณีเมื่อมีช่องทางพอจะได้มากๆ ก็ทนไม่ไหว ทำการฉ้อโกงขโมยเสียสักที รวยแล้วไม่ต้องเป็นทุกข์ จึงเริ่มรักษาศีลล้างใหม่ อย่างนี้คิดแต่ได้ไม่เห็นใจคนอื่น ทำบุญรักษาศีล ล้างบาป ก็เหมือน เอาน้ำมันล้างขี้โคลนนั่นเอง

ข้อ ๓. งดเว้นจากกาเมสุมิฉาจาร แต่บางครั้งยั้งจิตไม่อยู่เพราะอีกฝ่ายหนึ่งยั่วให้หลงใหล เมื่อผิดไปแล้ว ต่างก็โทษซึ่งกันและกันว่าจิตใจซึ่งข้าบริสุทธิ์ดีอยู่ แต่อีกฝ่ายหนึ่งมาพาให้ผิดต่างหาก เมื่อ

ร่วมกันผิดแล้วก็ต่างไม่ยอม กาเมสุมิจฉาจาร มนุษย์ธรรมดาเขามิใช่จะล่วงละเมิดได้ง่ายๆ ไม่เหมือนสัตว์ดิรัจฉานอันเป็นประเพณีของเขา แต่ถึงกระนั้น มนุษย์เราก็ยังไม่สามารถจะจับตามองเขาได้ ป่วยการกล่าวไปใยถึงการแกล้งละเมิด

ข้อ ๔. งดเว้นจากการกล่าวเท็จ กล่าวคำไม่จริง แต่เล่ห์เหลี่ยมมารยาของคนเรามีมากนัก ไม่โกหกก็หลอกลวง ไม่หลอกลวงก็ยุแหย่ ไม่ยุแหย่ก็ยกโทษนินทาพูดกระแทกแดกดัน หาเรื่องให้คนอื่นเขาอยู่เป็นสุขไม่ได้ มนุษย์พรรค์นี้อยู่ที่ไหนนรกทั้งนั้น เป็นบาปจริงๆ

ข้อ ๕. งดเว้นจากการดื่มสุรายาเมา แต่เมื่อชอบเข้าแล้ว ก็หาเอาเลยว่าเพื่อเพื่อน เพื่อสังคม เพื่อเป็นยาเจริญอาหาร และสุขภาพบางประการบ้าง ที่สุดดื่มแล้วบอกว่าไม่ได้ไปอาละวาดกับใคร คงไม่บาปเหล่านี้เป็นต้น

ล้วนแล้วแต่เป็นการดึงเอาศีลมาเข้ากับกิเลสของตน ให้ศีลยอมจำนนต่อความต้องการของตนแท้ๆ

ฝ่ายผู้บวชในพระธรรมวินัยนี้ ก็ทำนองเดียวกัน ที่บวชเข้ามาทำให้ยุ่งในหมู่ในคณะชื่อว่าเป็นพระเณรที่รกวัด ก็ล้วนแล้วแต่บังคับให้พระธรรมวินัยระเบียบแบบแผน กฎ กติกา เป็นต้นยอมจำนนต่อความต้องการของตน บวชแบบนี้เป็นการบ่อนทำลายล้างผลาญพระพุทธศาสนาโดยส่วนเดียว บาปมาก คนทำบาปทำแต่ความชั่ว เมื่อเห็นคนอื่นทำดีทนอยู่ไม่ได้ หาวิธีกีดกันทุกวิถีทาง กลัวเขาจะเบียดเบียนความชั่วของตัว แล้วความชั่วของตัวจะปรากฏขึ้น พอถูกพระหรือครูบาอาจารย์ผู้หวังดีหมั่นแนะนำตักเตือนบ่อยนัก ก็

หาว่าจู้จี้ร่ำคาญ อะไรๆ ก็มีแต่ผิดหมด จะเอาอะไรกันอีก

เรื่องของตัวเองยังไม่ได้สำรวจดูว่า เราเป็นอย่างไร ทั้งเราก็เข้ามาใหม่ธรรมวินัยก็ยังไม่รู้ และยอมมาศึกษาหาความรู้ปฏิบัติตามท่าน เมื่อท่านให้การศึกษาอบรมกลับไม่พอใจ นี่เพราะเหตุใด? **เพราะผู้จะเข้ามาบวชมาอบรมในวัดไม่ยอมปล่อยกิเลสไว้นอกวัดก่อน มีเท่าไรๆ หอบเข้ามาด้วยกันหมด**

การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการบั่นทอนชำระล้างกิเลสของตนๆ ให้เบาบางลงโดยลำดับ จนหมดสิ้นไปในที่สุด

ฉะนั้น พอถูกการศึกษาให้รู้หน้าตาของกิเลส อบรมฝึกฝนตามแผนการณ์บั่นทอนชำระกิเลส กิเลสจึงเดือดร้อนดิ้นรน สมุนคนใช้ของกิเลสก็ทนอยู่ไม่ไหว จึงแสดงปฏิกิริยาออกมาให้ปรากฏแก่คนภายนอก จนเป็นเหตุบ่อนทำลายในที่ทุกสถานและในสถาบันทุกแห่งในเมื่อผู้นั้นเข้าไปถึงเข้า

คราวนี้เมื่อผู้นั้นหนีไปจากสถานเช่นนั้น หรือสึกออกไปจากวัดนั้นแล้ว โดยที่ตนมิได้นำความดีออกไปจากสถานที่เช่นนั้น มีแต่ความชั่วทั้งเวลาเข้ามาและออกไป แล้วก็เอาความชั่วนั้นแหละออกไปโฆษณาว่า สถาบันไม่ดี วัดไม่ดี ครูบา อาจารย์ไม่ดี ผู้ที่มีอุดมคติเช่นเดียวกันก็พลอยหลงเชื่อคารมไปด้วย ทั้งที่ตนเองก็ยังไม่ได้เข้าไปในสถาบันหรือบวชในวัดนั้นๆ เลย มันไม่ผิดอะไรกันเลยกับตัดเรียวไม้ไผ่ทั้งหนาม ขนไปกองไว้ในวัด ใครจะเข้าไปแตะต้องทำอะไรไม่ได้ หากจะเอาไฟใส่เผาทิ้งเสียหรือ เจ้าของเขาก็ยังไม่มอบกรรมสิทธิ์ให้ ลากเข้าไปไว้ในบ้านก็รกบ้านรกเรือนเท่าเก่า เมื่อจะให้เทศน์ตามความ

เป็นจริงแล้ว มันต้องว่ากันอย่างนี้ เป็นธรรมดาของคนขี้โขมยย่อมไม่ชอบขี้หน้าเจ้าหน้าที่ แต่ขี้โขมยกลับตัวได้ก็เพราะเจ้าหน้าที่คอยควบคุมขี้โขมย

การมาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา แม้ที่สุดอุบาสกอุบาสิกาเข้ามาวัดเพื่อฝึกหัดอบรมเป็นครั้งคราว ก็เพื่อทรมานฝึกหัดกาย วาจา ใจ ในสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ให้กระจายหายไป มิใช่มาตั้งตัวเป็นอิสระ ถือมานะทิฐิ ใครจะว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ และไม่ยอมทำตามโอวาทของใคร เอาแต่ใจของตนอย่างเดียว คนเราถ้าไม่ยอมสละมานะทิฐิทรมานตนแล้ว อยู่ในสังคมเขาไม่ได้แน่

คำว่า *มนุษย์ผู้มีใจสูงนั้นมิใช่สูงด้วยทิฐิมานะอันแสดงถึงความกระด้าง ถ้าหมายถึงสูงแบบนั้น ริ้นตัวเล็กๆ อาจมีใจสูงกว่าคนเราก็ได้* **สูงในที่นี้หมายถึงความรู้ดีชั่ว แล้วละชั่วกลับเป็นดีได้ แล้วไม่กลับตัวลงไปทำความชั่ว อันเป็นของต่ำช้าเลวทรามอีก**

สัตว์ดิรัจฉานมีใจต่ำ น้อยตัวที่สามารถกลับตนให้ดีกว่าภูมิเดิมได้ ถึงแม้คนจะหัดศิลปวิชานานาชนิดให้ เป็นต้นว่าหัดเล่นละครได้อย่างดีสักเท่าไร ก็ได้เพียงแค่เจ้าของผู้หัดให้เท่านั้น นอกเหนือออกไปจากนั้นแล้ว มันไม่สามารถจะทำได้เลย และเรื่องที่มันทำได้อยู่นั้นก็ดี มันหาได้รู้เรื่องเค้าความเป็นมา และความประสงค์ในเรื่องนั้นไม่ อนึ่ง การหัดสัตว์นั้น เขามักหัดให้มันติดยาเสพติดเสียก่อน เมื่อมันติดยาแล้ว จึงเอายาเสพติดมาจ้าง ให้มันทำตามบังคับของตน

สำหรับพุทธศาสนาไม่ใช่ยาเสพติด พุทธศาสนาสอนให้รู้จักสิ่งที่ผิด ที่ถูก สิ่งที่ดีให้เกิดคุณประโยชน์ สิ่งที่ชั่วให้เกิดโทษเป็นทุกข์

รู้คุณและโทษชัดเองด้วย แล้วละชั่วทำดี โดยไม่มีใครบังคับ จึงชื่อว่าเป็นผู้มีใจสูง ถ้าละไม่ได้ก็ไม่สูง

แต่นี้ไปจะนำนิทานสัตว์ ๕ เหล่า ผู้มีวาสนา มาเล่าให้ฟังพอเป็นคติ เรื่องมีอยู่ว่า มีนกพิลาปตัวหนึ่งเป็นทุกข์โศกถึงเมีย เพราะเหยี่ยวมาโฉบเอาเมียของมันไปกิน *มันเห็นโทษของความรัก ต้องการจะบรรเทาความโศกด้วยการรักษาศีล* จึงปลีกไปรักษาศีลอยู่แต่ลำพังในสถานที่แห่งหนึ่ง

ต่อมามีงูหลามตัวหนึ่ง กัดเอาวัวอุสุภราชตัวหนึ่ง ที่เที่ยวหากินหญ้าอยู่ริมชายป่า ให้ถึงแก่ความตาย โดยที่วัวตัวนั้นไปเหยียบถูกงูเข้า งูจึงโกรธแล้วกัดเอา พวกเจ้าของวัวไปเห็นเข้า ก็เป็นทุกข์เศร้าโศกอยู่ ณ ที่นั้น งูมาคิดได้ว่า เจ้าของวัวเป็นทุกข์เพราะเราโกรธแล้วกัดวัวเขาตาย งูจึงคิดจะรักษาศีลเพื่อระงับความโกรธ แล้วเข้าไปรักษาศีลอยู่ในที่แห่งหนึ่ง ซึ่งไม่ไกลกันนักกับนกพิลาป

ภายหลังมีหมีตัวหนึ่ง เที่ยวแสวงหาอาหารกินอยู่ในป่าทึบแห่งหนึ่ง เห็นอาหารอุดมสมบูรณ์ไปด้วยลูกก่อและน้ำผึ้งเป็นต้น เลยเพลินหากินไปจนเลยขอบเขตที่ตนเคยแสวงหามา หมานายพรานเห็นเข้าก็วิ่งไล่กวด เจ้าหมีวิ่งหนีแทบเอาตัวไม่รอด หมาเป็นสัตว์บ้านมีเชาว์สู้หมีไม่ได้ หลงร่องรอยหมีจึงตามไม่ทัน หมีพ้นจากอิทธิพลของหมาไปได้อย่างหวุดหวิด แล้วหนีไปนอนซบเซาอยู่ในสุมทุมพุ่มไม้แห่งหนึ่ง

จึงมาจินตนาว่า *ที่เราได้รับความทุกข์ครั้งนี้ก็เพราะเราไม่รู้จักประมาณในการแสวงหาอาหาร อย่าเลยเราจะไปรักษาศีลเพื่อบรรเทา*

ความละโมบ คิดแล้วก็ไปรักษาศีลอยู่ไม่ไกลกันนักกับงูนั้น

ยังมีสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่ง เที่ยวหาอาหารไปพบช้างเถื่อนตายอยู่ตัวหนึ่ง สุนัขจิ้งจอกคิดว่าโชคของเราหนักหนาวันนี้ อาหารกองใหญ่จะกินกี่วันๆ ก็ไม่หมด คิดแล้วก็เข้ากัดกิน เป็นธรรมดาอาหารมากสุนัขจิ้งจอกก็เหมือนกับสัตว์อื่นๆ จะต้องเลือกกินแต่ที่อร่อยๆก่อน เมื่อสุนัขจิ้งจอกเดินรอบกองอาหารมหึมาก็ไปเห็นช่องทวารของช้าง โดยเข้าใจว่าตรงนี้แหละจะกัดทะลุเข้าไปถึงเครื่องในเร็ว เครื่องในนี้เป็นอาหารอร่อยกว่าเนื้อทั้งหมด

เจ้าสุนัขผู้เคราะห์ร้ายปราศจากปัญญามุ่งแต่อาหารอย่างเดียว พอกัดทะลุเข้าไปถึงเครื่องในแล้วก็กินเพลินไปเลย พอรู้สึกอิ่มหันตัวกลับออกมาไม่ได้เสียแล้ว ตกลงหมอบท่าเดียวอยู่ในกองอาหาร (ในท้องช้าง) เป็นเวลาหลายเดือน จนกว่าเนื้อหนังของช้างจะเปื่อยหลุดออกจากกัน สุนัขจึงจะออกมาได้ แต่ที่ไหนได้ขนหลุดหมดยังเหลือแต่หนังแดงฉาดทั่วทั้งตัว เขาจึงมารำพึงว่า *เออ! ที่เราได้รับทุกข์เวทนาแสนสาหัสครั้งนี้ ก็เพราะเราหลงในอาหาร อย่าเลยเราจะไปรักษาศีลเพื่อบรรเทาความหลง* คิดแล้วเขาก็ไปรักษาศีลอยู่ ณ ที่ใกล้สัตว์ทั้ง ๓ นั้น

ณ ที่บริเวณสัตว์ทั้ง ๔ จำพวกไปรักษาศีลอยู่ เป็นที่อยู่ของฤษีมาเป็นเวลานาน ฤษีตนนั้น เช้าก็ออกเที่ยวแสวงหามูลผลาหารมาเลี้ยงชีพเป็นประจำทุกวัน อยู่มาวันหนึ่งฤษีออกเที่ยวแสวงหามูลผลาหารแต่เช้า พอตกเย็นกลับมาถึงอาศรมที่อยู่ของตน ได้แลเห็นพระปัจเจกโพธิเจ้า ประทับนั่งอยู่บนอาสนะที่นั่งของตน ก็โกรธคิดว่าสมณะรูปนี้ดีวิเศษอย่างไร จึงบังอาจมานั่งอยู่บนที่นั่งของเรา แล้วก็

ตะโกนไปด้วยมานะว่า เฮ้ย! สมณะท่านนี้ดีอย่างไร จึงบังอาจมานั่งอยู่บนอาสนะของเรา?

ท่านได้ฟังคำนั้นแล้ว ท่านก็เหาะหนีไปโดยทางอากาศเสีย ฤษีได้เห็นดังนั้นก็มาจินตนาการว่า แหม! สมณะรูปนี้วิเศษนักหนา ถ้าหากเราไม่มีมานะ เข้าไปถามอรรถธรรมอันหนึ่งอันใดกับท่านแล้ว ก็จะได้ความรู้ความฉลาด บางทีอาจสำเร็จอย่างท่านก็ได้ *นี่เป็นเพราะมานะของเราท่านจึงเหาะหนีไปเสีย คิดแล้วจึงมาปรารภกับตนเอง อย่าเลยเราจะรักษาศีลเพื่อบรรเทามานะของตน* แล้วก็รักษาศีลอยู่ ณ ที่นั้น

เมื่อฤษีเห็นสัตว์ทั้งสี่ มาอยู่รักษาศีลด้วยอาการสงบเสงี่ยมรวมกันอยู่ ณ บริเวณแห่งเดียวกัน จึงถามสัตว์เหล่านั้นว่า พวกเธอต่างเผ่ากันมารวมอยู่ ณ ที่แห่งเดียวกันนี้ เพื่อประโยชน์สิ่งใด? สัตว์เหล่านั้นต่างก็ตอบตามความตั้งใจของตนๆ ดังแสดงมาแล้วแต่เบื้องต้น

สัตว์ดิรัจฉานถึงแม้จะเป็นอาภัพพสัตว์ ไม่สามารถจะทำดีให้ถึงมรรคผลนิพพานได้ก็จริง *แต่บางตัวเมื่อรู้สึกเห็นโทษถึงความชั่วของตนแล้ว ก็ยังพยายามรักษาศีล เพื่อแก้ตัวละความชั่วนั้นเสีย*

ส่วนพวกเราเล่า เป็นมนุษย์มีสมัญญาว่า เป็นผู้มีใจสูง สามารถทำดีได้ทุกๆ วิถีทาง และทำให้ดีที่สุดของกองทุกข์ก็ได้ เวลานี้เราเป็นพุทธมามกะอยู่แล้ว พากันมารักษาศีลฟังธรรมและมาบวชเป็นพระเป็นเณร เป็นชี เมื่อยังละความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลงและมานะทิฐิไม่ได้ หรือไม่พยายามจะละเสียเลย พวกเราจะไม่เลวกว่าสัตว์ดิรัจฉานเหล่านั้นไปเสียอีกหรือ? น่าสลดใจบ้างหรือไม่ กิเลสเหล่านี้ได้ทำให้เป็นทุกข์เดือดร้อนมาแล้ว ในชาตินี้เองก็นับไม่ถ้วน

ไม่ต้องพูดถึงอดีต หรือ อนาคตชาติ

พวกเราพากันเข้ามาฝึกฝนอบรมในพุทธศาสนานี้ ก็เพื่อจะละกิเลสทั้งหลายเหล่านั้นนั่นเอง แต่เมื่อเข้ามาอบรมฝึกฝนกันจริงจังแล้ว หากยังละไม่ได้มีแต่จะพอกพูนกิเลสให้หนาแน่นทวีขึ้นทุกทีแล้ว ก็จะเป็นคนสกปรกด้วยกิเลส ผู้ดีมีศีลธรรมจะเข้าใกล้ไม่ได้ เหมือนกับสุกรนอนเกลือกคูถเหม็นคลุ้งทั้งตัว ราชสีห์เป็นสัตว์สะอาด เมื่อราชสีห์เข้าใกล้ไม่ได้เพราะเกลียดของโสโครก แต่สุกรกลับทะนงตัวหาว่าตนมีอำนาจเหนือราชสีห์

คนชนิดนั้นจะอยู่ ณ ที่ใด ไป ณ ที่ใดหาความสุขไม่ได้เลย เพราะไฟคือ กิเลส มีความรัก โลภ โกรธ หลง และมานะทิฐิตามเผาอยู่ตลอดเวลา จะเข้าในสังคมใดเขาก็รังเกียจ เนื่องจากกิเลสเหล่านั้นมันปิดบังไว้ ไม่สามารถปรับปรุงเข้ากับสังคมได้

พุทธศาสนาเป็นสถาบันฝึกฝนอบรมเพื่อสันติ แต่เมื่อนำเอากิเลสเหล่านั้นเข้ามา พาให้สร้างบาปกรรมแล้ว รู้สึกจะเป็นบาปมากกว่าสร้างในสถานที่อื่น เพราะกิเลสเหล่านั้นของแต่ละคนเมื่อสงบระงับไม่ได้ ทำให้รั่วไหลออกมารดคนอื่นที่เขาสะอาดๆ จะเป็นความสกปรกอย่างน่าเกลียดมาก เหมือนสุกรอยู่ในหลุมคูถ ซึ่งเขาเหล่านั้นไม่มีความรู้สึกอะไรเลย นอกจากจะเป็นความเกษมสำราญของเขา

วัดเป็นที่อบรมศีลธรรม แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในวัดถูกกิเลสเหล่านั้นปกคลุมไว้เสียแล้ว ตนเองก็ไม่มีช่องทางจะมองเห็นศีลธรรมได้ แม้คนอื่นก็จะไม่มีโอกาสชี้ช่องทางให้เขาเห็นได้เหมือนกัน ใครจะพูดดีสอนดีมีเมตตาปรารถนาดีต่ออย่างไรๆ เขาจะมองไปในแง่ร้าย ทั้งหมดนี้

มิใช่เป็นการปรักปรำ พูดตามความจริง ใครเป็นอย่างว่ามาแล้วต้องรู้ได้ด้วยตนเอง หรือเราเข้าไปในสังคมใดๆก็ตาม คงจะได้ประสบคนชนิดนี้มีอยู่ทั่วไป

เทศน์ให้ฟังนี้เพื่อให้ทุกๆ คนตรวจดูในตนของตนเองไม่มีใครจะเอามาให้ เมื่อเรายังละไม่ได้ ไม่เห็นโทษ หรือเห็นแล้วแต่ยังไม่ยอมละก็อย่าไปโทษคนอื่น หรือโทษพระพุทธศาสนาตลอดจนถึงขนบธรรมเนียมข้อบังคับ กฎ กติกา เป็นต้นของเขา เพราะเขามีไว้อย่างนั้นแล้วตั้งแต่ก่อนเรายังไม่ได้เข้ามาอบรมฝึกฝน จงโทษตนเสียดีกว่า ว่าเราเข้ามานี้ผิดความประสงค์ของตนแล้ว ไม่ถูกต้องตามต้องการของตนเสียแล้วแล้วก็ปลีกตัวเสียจากสถาบันหรือวัดนั้นออกไปเสีย

เพราะนอกจากจะไม่เป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่นแล้วยังเป็นอุปสรรคแก่การที่เขาจะดำเนินกิจการตามแนวโครงการในสถาบันและวัดของเขา ทั้งเป็นเครื่องขัดข้องเดือนร้อนใจตนอีกด้วย เป็นการมาสร้างบาปกรรมใส่สถาบันอันศักดิ์สิทธิ์และเคารพไม่สมควรอย่างยิ่ง เป็นความชั่วอันแสดงออกมาให้แก่ชาวโลกเห็นได้ชัด

สมัยพุทธกาลมีเรื่องเล่าไว้ ถึงเรื่องภิกษุทุศีลหลายรูปได้ฟังธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าแสดงถึงโทษของการทุศีล แล้วพากันเห็นโทษของการเป็นผู้ทุศีลของตน เกิดความเดือดร้อนถึงกับอาเจียนเป็นโลหิตออกมา ตอนนี้ขอแทรกอีกนิด หากจะถามว่าที่ภิกษุเป็นเช่นนั้น มิใช่พระพุทธเจ้าทรงทำความเดือดร้อนให้แก่พระสาวกหรือ ขอเฉลยว่ามิใช่แต่พระสาวกของพระองค์ทำความชั่วด้วยตนเอง แล้วก็เดือดร้อนตนเองต่างหาก เพราะได้ฟังธรรมเทศนาแล้วเห็นโทษแห่งความผิดที่ตนได้ทำไว้

ศาสดาทุกๆ ท่านในโลกนี้ ย่อมสอนให้ศาสนิกชนเห็นโทษแห่งความชั่วแล้วละเสีย แสดงให้เห็นคุณประโยชน์แห่งความดี แล้วให้กระทำความดีนั้น

แต่บางศาสนายอมรับถ่ายเอาบาป (ความชั่ว) ที่ศาสนิกชนของตนทำลงไปแล้ว ด้วยวิธีกรรมต่างๆ **แต่พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าไม่ยอมรับเอาความชั่ว ความดี ของใครทั้งหมด ใครทำก็เป็นของ ๆ คนนั้น ไม่ว่าชั่วหรือดี เป็นแต่ทรงสอนให้รู้จัก คุณและโทษของความดีและความชั่วนั้น ๆ แล้วก็ละหรือกระทำเอาเองอย่างเสรี**

ฉะนั้น ผู้ใดอยากทำชั่วแต่กลัวบาป และไม่อยากทำความดีเพราะมักง่ายขี้เกียจ ไปเข้าลัทธิศาสนาที่มีพระเจ้าล้างบาปให้ก็ดีเหมือนกัน แสดงมาวันนี้เพื่อให้เป็นข้อคิดว่า เราจะทำการอะไรลงไปในพื้นที่ดินจำเป็นจะต้องปราบให้เรียบร้อยเสียก่อน เป็นต้นว่า จะปลูกบ้าน ทำนา ทำสวนก็ดี ถ้าพื้นที่ไม่เรียบร้อยแล้วทำลงไปย่อมไม่เป็นผลดีเลย

การเข้ามาอบรมฝึกฝนในพระพุทธศาสนานี้ก็เหมือนกัน หากไม่ยอมสละกิเลสทั้งหลายมี รัก โลภ โกรธ หลง มานะและทิฐิเป็นต้นไว้นอกวัดเสียก่อน แล้วเข้ามาอบรมฝึกฝน ก็จะไม่ได้ผลตามประสงค์ นอกจากจะไม่ได้รับผลตามความประสงค์แล้ว ยังจะเป็นเครื่องเดือดร้อนแล้วก็กีดกันแนวนโยบายของตน และของสถาบันที่จะดำเนินต่อไปอีกด้วย

ฉะนั้น เมื่อพากันได้ฟังแล้ว ขอได้นำเอาหัวข้อธรรมะนี้ไปพิจารณาและแก้ไขตนให้ถูกต้องตามธรรมที่แสดงมา ก็จะเป็นประโยชน์และความสุขแก่ตนๆ หากไม่ยอมรับพิจารณาหรือไม่ยอมแก้ไขแล้วหมดหนทาง ไม่มีใครจะช่วยได้ ดังแสดงมาด้วยประการนี้ ฉะนี้ ฯ

คำว่า “มนุษย์ผู้มีใจสูง”
มิใช่สูงด้วยทิฐิมานะ
“สูง” หมายถึง ความรู้ดีรู้ชั่ว
แล้ว ละ ชั่ว กลับเป็นคนดีได้
แล้วไม่กลับตัวลงไปทำความชั่ว
อันเป็นของต่ำช้าเลวทรามอีก

ขอน้อมถวายกุศล

พระราชนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาวิศิษฏ์

(หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี)

นางสำเภา ศรีสุพรรณราช

พ.ญ.สมจิตต์ ศรีสุพรรณราช

และครอบครัว

หนังสือสวดมนต์ ★ วัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย